

Vol. II

VIOLENȚA DOMESTICĂ



PROCEDURI JURIDICE

**Ordinul de protecție. Divorț. Autoritatea părintească
Mediere. Plângerea penală**

Coordonatori:

Av. Luiza Budușan, Av. Diana – Flavia Barbur

Autori:

Av. Luiza Budușan, Av. Diana – Flavia Barbur

Av. Diana Micu Olosutean, Av. Christa Jenei

Av. Teodora Rusu, Av. Iulia Szombati

Mediator Ramona Mocian

Colecția «*Meriți să zâmbești din nou*»

VIOLENȚA DOMESTICĂ

Volumul II

ASPECTE JURIDICE

*Ordinul de protecție. Divorț. Autoritatea părintească.
Mediere. Plângere penală*

Coordonatori:

Av. Luiza BUDUȘAN

Av. Diana-Flavia BARBUR

Autori:

Av. Luiza BUDUȘAN

Av. Diana-Flavia BARBUR

Av. Diana OLOSUTEAN MICU

Av. Christa JENEI

Av. Teodora RUSU

Av. Iulia SZOMBATI

Mediator Ramona MOCIAN

Napoca Star
2016

Editura NAPOCA STAR
Piața Mihai Viteazul nr. 34/35, ap. 19
e-mail: contact@napocastar.ro
www.edituranapocastar.ro
tel./fax: 0264/432.547
mobil: 0761/711.484, 0740/167.461

Director de editură: Dinu Virgil-Ureche

ISBN general: 978-606-690-425-4
ISBN Vol. II: 978-606-690-427-8

© Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin autorilor.

CUPRINS

1. Prezentare generală.....	7
2. Procedurile de urgență	9
2.1. Ordinul de protecție	9
2.1.1. Aspecte generale	9
2.1.2. Definiția violenței în familie. Forme ale violenței în familie sancționate de lege	10
2.1.3. Definiția noțiunii de membru de familie	15
2.1.4. Drepturile victimelor violenței în familie	17
2.1.5. Măsuri care se pot lua prin ordinul de protecție	18
2.1.6. Probe ce pot fi folosite.....	21
2.1.7. Aspecte de procedură.....	22
2.1.8. Încălcarea măsurilor dispuse prin ordinul de protecție	24
2.1.9. Revocarea ordinului de protecție	24
2.1.10. Concluzii și recomandări	26
2.2. Ordonanța președințială	27
2.2.1. Ce este Ordonanța președințială?	27
2.2.2. Stabilirea locuinței copilului minor	36
2.2.3. Stabilirea contribuției părinților la întreținerea copilului minor	40
2.2.4. Stabilirea modului de exercitare a autorității părintești	41
2.2.5. Stabilirea unui program de vizită a minorului pentru părintele care locuiește separat de acesta.....	43
3. Divorțul.....	53
3.1. Divorțul prin acordul părților.....	53
3.1.1. Divorț prin acord pe cale judiciară	53
3.1.2. Divorțul prin acord pe cale administrativă.....	57
3.1.3. Divorț prin acord pe cale notarială	60
3.2. Divorțul pe cale judiciară – prin intermediul instanței de judecată.....	65
3.2.1. Divorțul din culpa unuia din soți	68
3.2.2. Divorțul pentru separarea în fapt de cel puțin 2 ani.....	70
3.2.3. Divorțul din cauza stării de sănătate a unuia dintre soți	74

3.3. Efectele desfacerii căsătoriei	75
3.3.1. Efectele desfacerii căsătoriei cu privire la relațiile personale dintre soți.....	75
3.3.1.1. Calitatea de soț	75
3.3.1.2. Numele	75
3.3.1.3. Obligația de sprijin moral, obligația de fidelitate, obligația de coabitare și obligația conjugală a soților	76
3.3.2. Efectele desfacerii căsătoriei privind relațiile patrimoniale dintre soți.....	76
3.3.2.1. Încetarea regimului matrimonial	76
3.3.2.2. Locuința familiei	77
3.3.2.3. Obligația de a suporta cheltuielile căsătoriei și obligația de sprijin material.....	77
3.3.2.4. Dreptul la despăgubiri	78
3.3.2.5. Prestația compensatorie.....	79
3.3.2.6. Obligația de întreținere între foștii soți	80
3.4. Efectele divorțului cu privire la relațiile dintre părinți și copii.....	81
3.4.1. Exercițarea autorității părintești după divorț	82
3.4.2. Locuința copilului după divorț	90
3.4.3. Drepturile părintelui separat de copil.....	92
3.4.4. Stabilirea contribuției părinților la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională a copiilor	94
3.5. Modificarea măsurilor luate cu privire la copil.....	97
4. Medierea în cauzele violenței domestice	98
4.1. Realitatea violenței domestice	98
4.2. Scurtă istorie a medierii în sfera violenței domestice	101
4.3. Cadrul legislativ al medierii conflictelor izvorâte din violența domestică	103
4.4. Rolul mediatorului	104
4.5. Ședința de informare a părților aflate în conflict	105
4.6. Ședința de mediere a conflictelor provenite din violența domestică	107
4.7. Încheierea medierii conflictelor violenței domestice	110

4.8. Spețe de conflicte provenite din violența domestică, soluționate pe cale amiabilă	111
5. Plângerea penală	114
5.1. Prevederi ale Codului Penal cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie	114
5.2. Prevederi ale Codului de Procedură Penală cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie	118
6. Concluzii	128
ANEXĂ:	
CERERE PRIVIND EMITEREA ORDINULUI DE PROTECȚIE	129
ANEXĂ: CERERE PRIVIND AJUTORUL PUBLIC JUDICIAR	135
Bibliografie.....	138

1. Prezentare generală

Volumul de față – parte din colecția “Meriți să zâmbești din nou” – ghiduri pentru combaterea violenței domestice – se dorește a fi un ajutor practic și util tuturor celor care doresc să ia măsurile reglementate de lege pentru a combate violența din viața lor.

Pornind de la definiția violenței domestice până la parcurgerea pas cu pas a tuturor procedurilor legale utile în a elimina violența din viața victimei, prezentul ghid prezintă toate informațiile de care are nevoie o persoană aflată în situație de abuz sau constrângere pentru a lua măsuri.

Violența, contrar variantei general cunoscute, nu este nici pe departe doar violența fizică, ci orice formă de constrângere care obligă partenerul la o anumită conduită contrară dorinței acestuia.

O echipă de avocați cărora li s-a alăturat și un mediator au redactat prezentul volum din dorința de a veni în sprijinul tuturor celor care doresc să ia măsuri și încă nu știu cum.

Avocat Luiza Budușan, coordonator și co-autor al cărții, care are o vastă experiență atât în aria juridică, cât și în munca cu persoane afectate de violența domestică.

Avocat Diana-Flavia Barbur tratează în primul capitol ***Ordinul de protecție*** – un prim și foarte important pas în a îndepărta de urgență agresorul de victimă, fiind un instrument puternic și eficient oferit de lege pentru a interzice apropierea agresorului de victimele sale – sub sancțiunea pedepsei cu închisoarea.

Din seria procedurilor prin care se obțin soluții urgente este prezentată procedura **Ordonanței președințiale** – în redactarea **av. Teodora Rusu**, cu referire în special la

cazurile de violență domestică și la dovezile ce sunt necesare pentru a putea obține rezultatele favorabile victimei.

Avocat Diana Olosutean Micu și avocat Christa Jenei sunt responsabile de capitolul **Divorț** – un pas dificil, dar decisiv în restabilirea unui viitor lipsit de violență pentru victima și copiii acesteia.

Ramona Mocian – mediator – prezintă rolul și beneficiile **Medierii în divorț** și exercitarea custodiei asupra copiilor – o procedură din ce în ce mai cunoscută și folosită pentru reglarea pe cale amiabilă a despărțirii – acolo unde aceasta e posibilă.

Avocat Iulia Szamboti prezintă posibilitățile de acțiune în planul **dreptului penal** – aplicabil în cazurile în care violența în forma gravă și vizibilă a violenței fizice, și unde există o serie de măsuri ce se pot lua de urgență de către autorități în cazurile grave.

În afara capitolului **Divorț**, toate procedurile menționate în prezentul volum se aplică tuturor situațiilor de parteneriat – legalizat sub forma căsătoriei sau nu – atât în ceea ce privește măsurile urgente cât și în ceea ce privește autoritatea asupra copiilor, pensia de întreținere, reglementarea programului de vizită a copiilor.

Echipa de redactori are convingerea că, în măsura în care se cunosc procedurile legale de către persoanele supuse oricărei forme de agresiune, acestea vor avea posibilitatea de a apela la sprijinul autorităților – instanțe judecătorești, poliție – pentru a-și schimba cursul vieții, atât pentru sine cât și pentru copiii săi.

2. Procedurile de urgență

2.1. Ordinul de protecție

Legea nr. 217 din 22 mai 2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, republicată

2.1.1. Aspecte generale

Ordinul de protecție reprezintă, probabil, cea mai rapidă și eficientă modalitate prin care se pot apăra victimele violenței domestice, atât datorită măsurilor care pot fi dispuse împotriva agresorului, cât și datorită perioadei extrem de scurte în care acesta este, în prezent, soluționat de către instanțele de judecată.

Este foarte important ca victimele violenței domestice să poată obține repede o hotărâre judecătorească cu ajutorul căreia să se apere de agresor și care să permită și organelor de poliție să acționeze eficient. În absența unei hotărâri judecătorești, intervenția organelor de poliție este nu doar întârziată, dar și mai puțin eficientă sau chiar subiectivă.

Tocmai de aceea, durata de soluționare a unei cereri de emitere a unui ordin de protecție este de cel mult 72 ore și, de cele mai multe ori, există un singur termen de judecată la care sunt administrate toate probele: înscrisuri, înregistrări, interogatorii, audierea martorilor și, dacă este cazul, audierea minorilor.

Ordinul de protecție este reglementat de Legea nr. 217 din 22 mai 2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, republicată la începutul anului 2016 – când s-a introdus termenul maxim de 72 de ore în care poate fi soluționat, iar cererea prin care se solicita un ordin de protecție poate fi formulată chiar de către victimă, singură, fără ajutorul unui avocat, prin completarea unui formular care se regăsește

în anexă la această lege și, totodată, în anexă la prezentul capitol.

Victima trebuie să prezinte faptele așa cum s-au petrecut ele, motivele pentru care a ajuns să se teamă de agresor, precum și probele cu care dorește să dovedească faptele pe care le-a descris. În cuprinsul formularului există și câteva întrebări la care trebuie să răspundă – de regulă cu da/nu – astfel încât să îi fie clar judecătorului care va soluționa cererea ce anume dorește victima să obțină prin ordinul de protecție solicitat.

Dacă dorește, victima se poate adresa Baroului de avocați sau instanței de judecată pentru a i se numi un avocat din oficiu, care să o consilieze și să o asiste la completarea cererii și pe durata soluționării acesteia.

Prezența unui avocat care să o asiste este de natură să îi confere și un sprijin moral, pe lângă cel juridic, mai ales că, în sala de judecată va fi prezent și agresorul la soluționarea cererii. Nu de puține ori, pe holurile instanțelor de judecată, înainte de a intra în sală, agresorii încearcă să le intimideze pe victime și chiar și pe martori sau pe avocați, încercând să evite emiterea ordinului de protecție.

Victimele sunt încurajate așadar printr-o lege care le oferă posibilitatea concretă de a lua măsuri rapide și eficiente, să se apere, să ia atitudine și să scape din calvarul în care au trăit, poate, ani de zile.

2.1.2. Definiția violenței în familie. Forme ale violenței în familie sancționate de lege

Potrivit legii menționate, prin violența în familie se înțelege *orice acțiune sau inacțiune intenționată, cu excepția acțiunilor de autoapărare ori de apărare, manifestată fizic sau verbal, săvârșită de către un membru de familie împotriva altui membru al aceleiași familii, care provoacă ori poate cauza un prejudiciu sau suferințe fizice, psihice, sexuale, emoționale*

ori psihologice, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, constrângerea sau privarea arbitrară de libertate.

Totodată, constituie, de asemenea, violență în familie împiedicarea femeii de a-și exercita drepturile și libertățile fundamentale.

Pentru a detalia cele din definiția de mai sus, legea a arătat, exemplificativ, în cuprinsul ei, ce reprezintă fiecare formă de violență pentru care victima poate să formuleze o cerere în vederea obținerii unui ordin de protecție. Veți vedea că, în cuprinsul definițiilor din lege sunt date o mulțime de exemple, încercându-se astfel să se acopere cât mai multe situații și comportamente din practică de natură a putea fi încadrate de către victimă într-o anumită categorie de violență. Definițiile nu sunt unele limitative, adică pot exista situații asemănătoare care să nu se regăsească în aceste enumerări, dar care să constituie o formă de violență domestică.

Pot exista anumite forme de violență, despre care se vorbește mai puțin, fără să însemne că sunt mai puțin întâlnite în practică, diferite de „obișnuita” violență fizică, și pe care victimele nici nu ar fi știut că o pot cataloga, legal, ca violență domestică. Așa este, de exemplu, violența economică sau socială, ori cea spirituală.

Definițiile din lege sunt enumerate în cele ce urmează:

a) violența verbală – *adresarea printr-un limbaj jignitor, brutal, precum utilizarea de insulte, amenințări, cuvinte și expresii degradante sau umilitoare;*

Chiar dacă pentru multe persoane utilizarea unui astfel de limbaj este ceva obișnuit, în realitate, ea reprezintă o formă de violență sancționată de lege; relațiile dintre membrii de familie trebuie să se bazeze pe respect și, tocmai de aceea, utilizarea unui astfel de limbaj este interzisă de lege, mai ales în situația în care acest fel de limbaj a devenit unul obișnuit.

Acest tip de violență poate fi demonstrat cu înregistrări video și audio, prin depunerea la dosar a mesajelor trimise și,

mai rar, cu ajutorul martorilor pentru că, de cele mai multe ori, acest tip de violență nu are loc în prezența altor persoane. Martorii pot să afle aceste aspecte direct de la victimă sau de la copii.

b) violența psihologică – *impunerea voinței sau a controlului personal, provocarea de stări de tensiune și de suferință psihică în orice mod și prin orice mijloace, violență demonstrativă asupra obiectelor și animalelor, prin amenințări verbale, afișare ostentativă a armelor, neglijare, controlul vieții personale, acte de gelozie, constrângerile de orice fel, precum și alte acțiuni cu efect similar;*

Chiar dacă victima nu este agresată fizic, de multe ori ea este supusă violentei psihologice, ținută într-o permanentă stare de stres și de tensiune, se teme pentru viața sa și a copiilor minori – sau uneori chiar majori, sau pentru sănătatea și integritatea lor corporală; există numeroase situații în care tatăl își amenință soția că, dacă nu face așa cum îi spun el, îi va bate pe copii, sau nu le va da de mâncare, iar alteori o amenință chiar că îi va omorî.

Acest tip de violență este mai greu de dovedit, însă se întâmplă ca scenele de gelozie să aibă loc și în prezența altor persoane care pot fi audiate ca martori.

c) violența fizică – *vătămarea corporală ori a sănătății prin lovire, îmbrâncire, trântire, tragere de păr, înțepare, tăiere, ardere, strangulare, mușcare, în orice formă și de orice intensitate, inclusiv mascate ca fiind rezultatul unor accidente, prin otrăvire, intoxicare, precum și alte acțiuni cu efect similar;*

Este una dintre cel mai des întâlnite forme de violență și poate cea mai ușor de demonstrat în fața instanței de judecată, cu atât mai mult cu cât pot fi obținute certificate medico-legale de natură să stabilească natura și cauza leziunilor și numărul de îngrijiri medicale necesare vindicării. Poate fi demonstrată

și cu ajutorul fotografiilor pe care și le face victima, dar și cu ajutorul martorilor.

d) **violența sexuală** – *agresiune sexuală, impunere de acte degradante, hărțuire, intimidare, manipulare, brutalitate în vederea întreținerii unor relații sexuale forțate, viol conjugal;*

Victima este obligată să întrețină acte sexuale cu agresorul atunci când acesta dorește și în maniera impusă de el, indiferent de situație sau indiferent de starea de sănătate sau de graviditate a victimei, de prezența copiilor minori etc.

O astfel de formă de violență poate fi demonstrată cu ajutorul unei expertize medico-legale, cu condiția ca victima să se prezinte în vederea efectuării expertizei în cel mai scurt timp după agresiunea sexuală.

e) **violența economică** – *interzicerea activității profesionale, privare de mijloace economice, inclusiv lipsire de mijloace de existență primară, cum ar fi hrană, medicamente, obiecte de primă necesitate, acțiunea de sustragere intenționată a bunurilor persoanei, interzicerea dreptului de a poseda, folosi și dispune de bunurile comune, control inechitabil asupra bunurilor și resurselor comune, refuzul de a susține familia, impunerea de munci grele și nocive în detrimentul sănătății, inclusiv unui membru de familie minor, precum și alte acțiuni cu efect similar;*

O astfel de formă de violență se demonstrează cel mai ușor cu ajutorul martorilor.

f) **violența socială** – *impunerea izolării persoanei de familie, de comunitate și de prieteni, interzicerea frecventării instituției de învățământ, impunerea izolării prin detenție, inclusiv în locuința familială, privare intenționată de acces la informație, precum și alte acțiuni cu efect similar;*

Scopul izolării victimei de comunitate, de rude și de prieteni este acela de exercitare a unui control total și de a

evita ca victima să se plângă cuiva cu privire la agresiunile la care este supusă și de a putea cere ajutor; sunt situații în care victima poate ieși din casă doar însoțită de către agresor sau un alt membru al familiei acestuia. Este o altă formă de violență dificil de demonstrat.

g) violența spirituală – *subestimarea sau diminuarea importanței satisfacerii necesităților moral-spirituale prin interzicere, limitare, ridiculizare, penalizare a aspirațiilor membrilor de familie, a accesului la valorile culturale, etnice, lingvistice ori religioase, impunerea aderării la credințe și practici spirituale și religioase inacceptabile, precum și alte acțiuni cu efect similar sau cu repercusiuni similare.*

Victima nu este lăsată să meargă la biserică sau să se spovedească, pentru a nu putea să îi povestească preotului nimic cu privire la agresiunile la care este supusă, i se interzice să păstreze legătura cu prieteni sau membri de familie care sunt de altă religie. Alteori victimei sau copiilor li se interzice să folosească limba română – mai ales în cazul persoanelor de etnie maghiară.

Definițiile de mai sus sunt foarte largi, includ foarte multe situații concrete, astfel încât victimele să își poată da seama singure când o acțiune sau inacțiune constituie violența domestică.

Concluzia care se desprinde din cele de mai sus este că nu doar violența fizică este văzută de lege ca violență în familie, ci și orice altă formă de violență. Există situații în care victima violenței în familie nu este agresată fizic – adică nu este lovită, bătută, îmbrâncită etc., ci este terorizată psihic de către agresor – de exemplu, este amenințată, i se controlează telefonul, emailul, este supusă unor percheziții la plecarea și sosirea acasă, i se verifică poșeta și buzunarele hainelor, i se ține evidența strictă a banilor pe care îi câștigă și cheltuiește etc.

Alteori victima nu este lăsată să muncească, pentru a depinde în acest fel total de agresor, acesta din urmă știind astfel că victima nu va putea să plece de acasă cu copiii pentru a scăpa de violența, pentru că nu are cu ce să se întrețină. Agresorul îi interzice să plece din casă la locul de muncă, sau vine la locul de muncă al victimei pentru a o aduce acasă cu forța, este făcută de rușine de față cu colegii de serviciu, i se ascund, aruncă sau distrug obiectele necesare exercitării unei profesii.

Sunt situații în care victima este lăsată să muncească, însă agresorul îi confiscă toți banii câștigați, iar aceasta nu are niciun control asupra propriilor sale venituri. În cazul persoanelor în vârstă, li se ia întreaga pensie și sunt nevoiți să supraviețuiască cu niște sume minime sau cu mâncarea pusă la dispoziție de către agresor.

De cele mai multe ori însă, violența în familie se manifestă sub mai multe forme: atât violență fizică, precum și violența verbală și psihologică, iar în timp violența verbală duce la violență fizică. Este foarte rar când avem de-a face cu o singură formă de violență, iar atunci când se întâmplă este, de regulă, la începutul relației disfuncționale.

În timp, unei forme de violență i se adaugă și alta, pentru că doar așa agresorul simte că deține un control total asupra victimei sale. Agresorul prinde curaj și ajunge să o domine și să o controleze pe victimă din toate punctele de vedere. Acțiunile sale duc întotdeauna spre un control total al vieții victimei.

Ordinul de protecție poate fi solicitat în cazul oricărei situații de violență în familie prevăzute în cuprinsul legii și chiar și în cazul în care există o singură formă de violență.

2.1.3. Definiția noțiunii de membru de familie

Legea a făcut precizări extrem de clare în ceea ce privește persoanele în cazul cărora se aplică.

Astfel, potrivit Legii 217 din 2003 republicată, prin membru de familie se înțelege:

a) *ascendenții și descendenții, frații și surorile, copiii acestora, precum și persoanele devenite prin adopție, potrivit legii, astfel de rude*; ascendenții sunt părinții, bunicii, străbunicii etc., iar descendenții sunt copiii, nepoții de copil etc.

b) *soțul/soția și/sau fostul soț/fosta soție*;

c) *persoanele care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți sau dintre părinți și copii, în cazul în care conviețuiesc*; este cazul concubinilor și al copiilor concubinilor;

d) *tutorele sau altă persoană care exercită în fapt ori în drept drepturile față de persoana copilului*;

e) *reprezentantul legal sau altă persoană care îngrijește persoana cu boală psihică, dizabilitate intelectuală ori handicap fizic, cu excepția celor care îndeplinesc aceste atribuții în exercitarea sarcinilor profesionale*.

Această precizare este foarte importantă deoarece se evită situațiile în care agresorii ar putea invoca faptul că nu sunt membri de familie și, mai mult, permite și altor categorii de persoane să se protejeze în fața agresorilor.

Cei mai mulți cred că pot obține un ordin de protecție doar împotriva soțului și, eventual, a fostului soț. În realitate, există mult mai multe situații în care victimele violenței pot fi ocrotite.

Astfel, în cazul concubinilor de exemplu, chiar dacă cele două persoane care conviețuiesc și au relații asemănătoare aceloră dintre soți, nu am putea vorbi, din perspectiva strict juridică, de membri de familie. Cu toate acestea, sunt multe situații în practică, mai ales în ultimul timp, când un cuplu, chiar cu copii, nu este căsătorit. Chiar și în aceste situații, victima are dreptul de a solicita un ordin de protecție împotriva concubinului.

Ordinul de protecție poate fi obținut și împotriva unui frate sau a unui copil, precum și împotriva unui tutore sau reprezentant legal. Persoanele în vârstă, agresate de către copii

sau de către nepoți au la dispoziție aceeași porțiță legală de a se apăra.

Sunt situații – de altfel marea majoritate – în care victima este femeia și aceasta dorește obținerea unui ordin de protecție atât pentru ea, cât și pentru copii. Tocmai de aceea trebuie făcută precizarea că ordinul de protecție poate fi obținut doar de către victimă. Iar dacă minorii nu sunt victime, ei nu pot obține ordin de protecție împotriva unui agresor.

Astfel, uneori, agresorul – soț/concubin și tată are un comportament diferit față de soție și față de copii, respectiv o agresează fizic/verbal, psihologic etc. doar pe soție, însă are o relație foarte bună sau normală, firească, cu copiii. În aceste situații, victima este doar soția, nu și copiii și doar aceasta poate obține un ordin de protecție. Evident, mama poate obține, pe calea propriului său ordin de protecție, încredințarea copiilor minori sau stabilirea domiciliului acestora la ea. Sau mama poate obține, pe cale separată, prin intermediul unei cereri de ordonanță președințială, exercitarea exclusivă a autorității părintești și stabilirea domiciliul minorilor la mamă.

Sunt însă situații în care atât soția, cât și copiii sunt victime ale violenței în familie și pot obține toți câte un ordin de protecție.

2.1.4. Drepturile victimelor violenței în familie

Victima violenței în familie are mai multe drepturi, respectiv dreptul la:

- respectarea personalității, demnității și a vieții sale private;
- informarea cu privire la exercitarea drepturilor sale;
- protecție specială, adecvată situației și nevoilor sale;
- servicii de consiliere, reabilitare, reintegrare socială, precum și la asistență medicală gratuită;
- asistență juridică gratuită.

Victimele violenței în familie se pot adresa unităților pentru prevenirea și combaterea violenței în familie care pot fi publice, private sau în parteneriat public – privat.

Ele se pot adresa centrelor de primire în regim de urgență, cunoscute și sub denumirea de **adăposturi**, care asigură protecție, găzduire, îngrijire și consiliere victimelor violenței în familie. Aceste adăposturi asigură gratuit, pe o perioadă determinată, asistență familială atât victimei, cât și minorilor aflați în îngrijirea acesteia, protecție împotriva agresorului, asistență medicală și îngrijire, hrană, cazare, consiliere psihologică și consiliere juridică.

Practic, victimele au la dispoziție în aceste adăposturi tot sprijinul și asistența specializată necesară – medicală, juridică, psihologică etc. pentru a face față rupturii de casă, de agresor și de mediul în care au fost supuse violenței, fiind ajutate, atât ele, cât și copiii, să înceapă o viață nouă.

Locația adăposturilor este secretă publicului larg, astfel încât agresorul să nu le poată găsi și să nu poată afla adresa lor nici din alte surse. Este o manieră de protecție a victimelor și le face pe acestea să se simtă în siguranța, știind că agresorul nu le poate găsi.

2.1.5. Măsuri care se pot lua prin ordinul de protecție

Măsurile care se pot cere prin intermediul ordinului de protecție sunt numeroase:

a) evacuarea temporară a agresorului din locuința familiei, indiferent dacă acesta este titularul dreptului de proprietate;

Prin această măsură, agresorul este scos afară din locuința comună și i se interzice să mai intre pe durata ordinului de protecție.

b) reintegrarea victimei și, după caz, a copiilor, în locuința familiei;

Prin această măsură care, de cele mai multe ori, este legată de măsura anterioară, victima și copiii revin în locuința comună pe care au fost nevoiți să o părăsească.

c) limitarea dreptului de folosință al agresorului numai asupra unei părți a locuinței comune atunci când aceasta poate fi astfel partajată încât agresorul să nu vină în contact cu victima;

În situațiile în care este posibil, agresorului i se permite să folosească doar o parte din locuința comună, în așa fel încât să nu intre în contact cu victima. Este o măsură care se poate lua în practică extrem de greu și, totodată, este și riscantă față de victimă, care va trăi cu teama că oricând agresorul, care este la o distanță de câțiva metri, va intra peste ea și o va agresa din nou.

d) obligarea agresorului la păstrarea unei distanțe minime determinate față de victimă, față de copiii acesteia sau față de alte rude ale acesteia ori față de reședința, locul de muncă sau unitatea de învățământ a persoanei protejate;

Este una dintre cel mai des întâlnite măsuri. De regulă, se solicită ca agresorul să păstreze o distanță minimă de 200 până la 500 m față de victima, copiii ei și rude, precum și față de locul de muncă al victimei. Este foarte important ca victimele să solicite prin ordinul de protecție și luarea măsurii de interdicere a agresorului de a se apropia de locul său de muncă, deoarece, agresorii obișnuiesc să le caute pe victime la locul lor de muncă, fie pentru a le agresa, fie pentru a le intimida sau determina să revină acasă sau să renunțe la ordinul de protecție.

Probleme pot să apară în situația în care, prin ordinul de protecție s-a stabilit obligația agresorului de a păstra o distanță minimă față de victimă, iar domiciliul minorilor a fost stabilit la mamă. Într-o astfel de situație se naște întrebarea cum va putea tatăl agresor să îi viziteze pe copii, respectând totodată și obligația stabilită în sarcina sa.

O rezolvare care a fost găsită la nivel practic a fost aceea că tatăl să îl ia pe minor de la grădiniță, la finalul programului, să îl ducă la domiciliul său, unde minorul urma să își petreacă și noaptea, minorul nefiind victima a violenței domestice, și să îl ducă a doua zi dimineața la grădiniță. În acest fel, tatăl putea să petreacă timp cu minorul, fără a exista un contact direct între victimă și agresor.¹

O altă variantă posibilă ar fi ca luarea copiilor și aducerea lor înapoi să se facă prin intermediul unor rude sau prieteni.

e) interdicția pentru agresor de a se deplasa în anumite localități sau zone determinate pe care persoana protejată le frecventează ori le vizitează periodic;

Atunci când victima locuiește sau lucrează ori merge la studii în altă localitate decât agresorul, acestuia din urmă i se poate interzice să se deplaseze în localitatea în care locuiește victima, cu excepția situației în care acesta este chemat să se prezinte în fața organelor judiciare;

f) interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic, prin corespondență sau în orice alt mod, cu victima;

Deoarece agresiunea se realizează de multe ori prin intermediul corespondenței și în mod special prin amenințări transmise telefonic sau prin mesaje, o măsură eficientă este interdicția ca agresorul să ia legătura în orice fel cu victima.

g) obligarea agresorului de a preda poliției armele deținute;

h) încredințarea copiilor minori sau stabilirea reședinței acestora.

În situațiile în care copiii nu sunt și ele victime ale violenței domestice, mama poate solicita, pe durata ordinului de protecție, ca minorii să îi fie încredințați sau să le fie stabilit domiciliul la aceasta.

¹ Judecătoria Cluj-Napoca, Sentința civilă nr. 11796 pronunțată în ds nr. 21293/211/2015, nepublicata

Prin aceeași hotărâre, instanța poate dispune și suportarea de către agresor a chiriei și/sau a întreținerii pentru locuința temporară unde victima, copiii minori sau alți membri de familie locuiesc ori urmează să locuiască din cauza imposibilității de a rămâne în locuința familială.

Pe lângă oricare dintre măsurile de mai sus, instanța poate dispune și obligarea agresorului de a urma consiliere psihologică, psihoterapie sau poate recomanda luarea unor măsuri de control, efectuarea unui tratament ori a unor forme de îngrijire, în special în scopul dezintoxicării, mai ales atunci când agresorul este consumator obișnuit de alcool, droguri sau alte substanțe interzise.

Astfel, printr-un ordin de protecție pronunțat în 2014 s-a dispus: *„obligarea pârâtului la consiliere psihologică pentru cel puțin 5 ședințe cu un specialist în domeniu, pe durata celor 6 luni de zile, urmând a face dovadă cu adeverința eliberată în acest sens, pe care o va prezenta organelor de poliție, spre depunere cu dovada de primire, în vederea atașării la exemplarul sentinței ce se comunica Poliției Municipiului Cluj-Napoca și Poliției Municipiului Dej”*.²

2.1.6. Probe ce pot fi folosite

Dovedirea violenței domestice se poate face prin mai multe categorii de probe: martori, înscrise, înregistrări.

Martorii sunt cei care au cunoștință de faptele de violență domestică. De exemplu, vecinii care au auzit scandaluri, la care victima singură sau împreună cu copiii s-a adăpostit, care au văzut urmele agresiunii sau cărora victima le-a povestit ce se întâmplă. Nu este necesar ca aceștia să fi fost de față atunci când victima a fost agresată, de altfel, sunt puține situații în care aceasta se întâmplă.

² Judecătoria Dej, Sentința civilă nr. 72/C.C./2014 pronunțată în ds nr. 3146/211/2014, nepublicata

Uneori martorii află informații direct de la copiii care sunt prezenți la actele de violență, o văd pe victimă cu urme de violență pe față și corp, plânsă, abătută.

Înscrierile pot fi diverse: mesaje pe telefonul mobil sau emailuri, fotografii pe care și le face victima cu urmele agresiunii, certificate medico-legale care să ateste agresiunile și numărul de zile de îngrijiri medicale, acte medicale referitoare la investigații medicale sau tratamente prescrise în urma agresiunilor, copii de pe plângerile penale depuse de către victimă, sesizări efectuate cu diverse ocazii, expertize medicale, evaluări psihologice sau psihiatrice, acte școlare.

Înregistrările pot fi video sau audio, făcute de către victimă sau de către copii ori de către alți membri ai familiei.

Este foarte important ca toate probele solicitate să fie menționate în cererea pentru emiterea ordinului de protecție: numele, prenumele și adresa martorilor, pentru ca aceștia să fie citați la termenul de judecată, indicarea unor acte pe care victima solicită instanței să le obțină de la diverse autorități: organe de poliție, instituții medicale, instituții școlare, locuri de muncă etc.

2.1.7. Aspecte de procedură

Durata măsurilor dispuse prin ordinul de protecție se stabilește de judecător, fără a putea depăși 6 luni de la data emiterii ordinului.

Cererea pentru emiterea ordinului de protecție se depune la judecătoria de pe raza teritorială în care își are domiciliul sau reședința victima.

Cererea pentru emiterea ordinului poate fi introdusă de victimă personal sau prin reprezentant legal și este scutită de taxa judiciară de timbru. Aceasta înseamnă că victima nu trebuie să plătească nicio taxă pentru judecarea ordinului de protecție.

Cererile pentru emiterea ordinului de protecție se judecă de urgență și, în orice situație, soluționarea acestora nu poate

depăși un termen de 72 de ore de la depunerea cererii.

Cererile se judecă în camera de consiliu, fără prezența altor persoane, străine de dosar, participarea procurorului fiind obligatorie.

La cerere, persoanei care solicită ordinul de protecție i se poate acorda asistență sau reprezentare prin avocat.

Ordinul de protecție este executoriu, iar la cererea victimei sau din oficiu atunci când împrejurările cauzei impun astfel, instanța va putea hotărî ca executarea să se facă fără somație sau fără trecerea vreunui termen.

Hotărârea prin care se dispune ordinul de protecție este supusă numai recursului, în termen de 3 zile de la pronunțare, dacă s-a dat cu citarea părților, și de la comunicare, dacă s-a dat fără citarea lor. Cele mai multe hotărâri judecătorești de acest fel se judecă însă cu citarea părților implicate.

Instanța de recurs poate suspenda executarea până la judecarea recursului, dar numai cu plata unei cauțiuni al cărei cuantum se va stabili de către aceasta.

Ordinul de protecție se comunică de îndată Poliției Române în a cărei rază teritorială se află locuința victimei și a agresorului, pentru ca polițiștii să aibă posibilitatea de a-l monitoriza pe agresor și a verifica modul în care acesta respecta obligațiile care au fost stabilite în sarcina sa.

O copie a dispozitivului hotărârii prin care s-a dispus cererea de emitere a ordinului de protecție se comunică, în maximum 5 ore de la momentul pronunțării hotărârii, structurilor Poliției Române în a căror rază teritorială se află locuința victimei și/sau a agresorului.

Pentru punerea în executare a ordinului de protecție, polițistul poate intra în locuința familiei și în orice anexă a acesteia, cu consimțământul persoanei protejate sau, în lipsă, al altui membru al familiei.

Organele de poliție au îndatorirea să supravegheze modul în care se respectă hotărârea și să sesizeze organul de urmărire penală în caz de sustragere de la executare.

2.1.8. Încălcarea măsurilor dispuse prin ordinul de protecție

Încălcarea oricăreia dintre măsurile dispuse prin ordinul de protecție constituie infracțiunea de nerespectare a hotărârii judecătorești și se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an.

Rezultă deci că încălcarea de către agresor a măsurilor dispuse prin ordinul de protecție este extrem de serioasă și poate duce la o condamnare penală a acestuia. Au început să existe deja dosare penale și chiar soluții de condamnare a persoanelor care au încălcat măsurile dispuse de către instanță prin ordinul de protecție.

La expirarea duratei măsurilor de protecție, persoana protejată poate solicita un nou ordin de protecție, dacă există indicii că, în lipsa măsurilor de protecție, viața, integritatea fizică sau psihică ori libertatea i-ar fi puse în pericol.

2.1.9. Revocarea ordinului de protecție

Persoana împotriva căreia s-a dispus o măsură prin ordinul de protecție pe durata maximă poate solicita revocarea ordinului sau înlocuirea măsurii dispuse. Din cele anterior menționate rezultă faptul că revocarea nu poate fi cerută dacă ordinul de protecție a fost emis pentru o perioadă mai scurtă de 6 luni.

Revocarea se poate dispune dacă sunt îndeplinite, cumulativ, următoarele condiții:

a) agresorul a respectat interdicțiile sau obligațiile impuse;

b) agresorul a urmat consiliere psihologică, psihoterapie, tratament de dezintoxicare ori orice altă formă de consiliere sau terapie care a fost stabilită în sarcina sa ori care i-a fost recomandată sau a respectat măsurile de siguranță, dacă asemenea măsuri s-au luat, potrivit legii;

c) dacă există indicii temeinice că agresorul nu mai prezintă un real pericol pentru victima violenței sau pentru familia acesteia.

Cu titlu de exemplu, încălcarea obligației de a se deplasa într-o anumită localitate duce implicit la respingerea cererii de revocare a ordinului de protecție: *„astfel, reclamantul avea interdicție de a face orice deplasare pe raza Municipiului (...) în cele 6 luni de zile, cu excepția situației în care este chemat în fața organelor judiciare.*

Cu toate acestea, la data de (...) s-a deplasat tocmai la Judecătoria (...) pentru a ridica în copie actele existente în copie la dosarul numărul (...), în care s-a emis Sentința privind ordinul de protecție, comunicata anterior acestuia sub semnătură de primire, motiv pentru care este cercetat penal de către parchet pentru comiterea infracțiunii de nerespectare a hotărârii judecătorești. (...)

Nefiind îndeplinită această primă condiție, devine superfluă analizarea următoarelor două, toate acestea trebuind să fie îndeplinite cumulativ.”³

Chiar dacă sunt îndeplinite primele două condiții, nu este obligatoriu ca acest ordin de protecție să fie revocat. Astfel, sunt situații în care psihologul poate aprecia că agresorul are nevoie de mai multe ore de consiliere de specialitate, iar instanța să refuze revocarea ordinului de protecție.

Cererea de revocare se soluționează cu citarea părților și a unității de poliție care a pus în executare ordinul de protecție a cărui revocare se solicită. Participarea procurorului este obligatorie.

Dacă, odată cu soluționarea cererii, instanța constată existența uneia dintre situațiile care necesită instituirea unei măsuri de protecție specială a copilului, va sesiza de îndată

³ Judecătoria Dej, Sentința civilă nr. 613/2014 pronunțată în ds nr. 924/219/2014 nepublicata

autoritatea publică locală cu atribuții privind protecția copilului.

2.1.10. Concluzii și recomandări

Recomandarea noastră către fiecare victimă a violenței domestice este aceea de a lua atitudine, de a se folosi de toate drepturile și posibilitățile oferite de lege pentru a scăpa de agresiuni și de agresor și de a începe o viață nouă.

În prezent, dacă doresc, victimele pot apela la ajutorul instituțiilor statului, dar și la asociațiile și organisme private existente în întreaga țară pentru a beneficia de sprijin de specialitate gratuit, fie că este vorba de asistență psihologică, juridică sau emoțională. De asemenea, există și adăposturi aparținând fie autorităților publice, fie private, unde aceste victime pot fi găzduite pentru perioade de timp limitate, însă timpul de ședere este suficient pentru a putea să se pună pe picioare și să o ia de la capăt.

Prima lovitură pe care orice victimă o poate da agresorului său este șocul că persoana pe care a chinuit-o și a agresat-o, uneori ani în șir, a avut curajul să facă ceva, să se adreseze instanței de judecată și, mai ales să nu mai tacă.

Doar vorbind, cerând ajutor și dând dovadă de voință și curaj aceste victime își pot schimba singure destinul. Depinde doar de ele.

2.2. Ordonanța președințială

2.2.1 Ce este Ordonanța președințială?

Sintagma „*Ordonanță președințială*” are două semnificații. În primul rând desemnează o procedură specială, reglementată în Codul de procedură civilă⁴, ce se caracterizează în principal prin **soluționarea de urgență și în mod provizoriu** (până la soluționarea definitivă a litigiului conform procedurii de drept comun, soluție ce poate fi diferită de soluția provizorie), a solicitărilor unei persoane interesate să își protejeze un drept sau să prevină o pagubă iminentă, atunci când situația reclamă o acțiune urgentă din partea acesteia. Această procedură este frecvent utilizată mai ales în litigiile născute din neînțelegerile și conflictele apărute în cadrul desfășurării relațiilor de familie, pentru soluționarea de către un judecător imparțial, cu caracter cel puțin temporar, a unora dintre aceste neînțelegeri.

Având în vedere că judecata conform procedurii de drept comun poate avea în unele cazuri o durată semnificativă, pentru a preveni apariția unor vătămări iremediabile ale stării psihice a copilului minor de pildă, ori a deteriorării calității creșterii de care beneficiază acesta, a diminuării resurselor financiare de care beneficiază, sau după caz pierderea unor drepturi în acest interval de timp, pe durata judecății asupra fondului (judecata desfășurată conform procedurii de drept comun) pot fi soluționate în mod provizoriu, însă obligatoriu până la soluționarea definitivă a cauzei, situațiile ce necesită o rezolvare urgentă. Hotărârea judecătorească pronunțată în urma judecării cauzei conform acestei proceduri speciale poartă denumirea de „ordonanță președințială”, aceasta fiind cea de a doua accepțiune a sintagmei.

⁴ Procedura ordonanței președințiale este reglementată în Titlul VI., art. 997-1002, al Cărții a VI-a „Proceduri speciale” din Codul de procedură civilă.

Procedura ordonanței președințiale este o procedură specială deoarece derogă de la procedura de drept comun, însă **are aplicabilitate generală** în sensul că, în principiu, este admisibilă oricare ar fi natura concretă a litigiului civil, dacă sunt respectate condițiile legale specifice prevăzute în art. 997-1002 C. proc. civ. (C. proc. civ. – în continuare). Spre exemplu, procedura ordonanței președințiale își găsește aplicare în principal în următoarele materii⁵: a) în materie de minori și familie, prin procedura ordonanței președințiale au fost dispuse – reintegrarea soțului alungat și a copiilor în locuința comună⁶; restituirea bunurilor proprii de strictă necesitate⁷; inventarierea bunurilor comune⁸, împărțirea provizorie a folosinței locuinței comune, stabilirea unui program de vizitare a minorului până la definitivarea procesului privind stabilirea locuinței minorului sau a procesului de divorț al părinților etc., b) în materia raporturilor

⁵ Enumerarea principalelor materii în care își găsește aplicabilitate procedura ordonanței președințiale și exemplele specific sunt preluate din Gabriel Boroș, Mirela Stancu, „*Drept procesual civil*”, București, Ed. Hamangiu, 2015, p. 815-822.

⁶ În situația în care un soț a fost alungat fără drept din locuința comună și nu are, singur sau împreună cu celălalt soț în proprietate un alt imobil care să poată fi folosit ca și locuință, pe calea procedurii ordonanței președințiale se poate face o cerere de reintegrare a acestuia în spațiul ce constituie domiciliul comun al soților, spre exemplu până la soluționarea definitivă a acțiunii de divorț.

⁷ De pildă, dacă în urma deteriorării relațiilor dintre ei, soții decid să se despartă în fapt, împrejurare în care unul din ei ia un bun propriu ce aparține celuilalt soț, spre exemplu un bun necesar exercitării profesiei acestuia din urmă, sau cheile de la mașina bun propriu al acestuia, sub rezerva îndeplinirii condițiilor de admisibilitate, pe calea procedurii ordonanței președințiale se poate solicita restituirea acestora.

⁸ Spre exemplu, soțul ce a părăsit locuința comună pe durata procedurii divorțului, poate solicita pe calea procedurii ordonanței președințiale, inventarierea bunurilor comune aflate în locuință atunci când are motive să creadă că celălalt soț le înstrăinează cu rea-credință, le distruge, ascunde sau le sustrage de la partajul succesiv divorțului.

de vecinătate – sistarea executării lucrărilor efectuate de unul dintre vecini care pun în pericol imobilul vecin c) în materia raporturilor locative – încetarea abuzului de folosință al locatarului (chiriașului) sau al locatorului (proprietarului).

Așadar, prin art. 997-1002 C.proc.civ. sunt reglementate regulile generale ale procedurii ordonanței președințiale, prevederi ce constituie practic dreptul comun al ordonanței președințiale. Totuși, în funcție de materia în care se aplică procedura, regimul acesteia poate să suporte anumite modificări specifice fiecărei materii. Spre exemplu, în domeniul acțiunii de divorț, procedura prezintă anumite particularități derogatorii de la procedura comună a ordonanței președințiale.

Pentru a cunoaște și înțelege toate posibilitățile de protejare și realizare a drepturilor victimei violenței domestice prin procedura ordonanței președințiale trebuie individualizate situațiile în care se poate recurge la aceasta. Astfel, pe de o parte trebuie diferențiată situația în care la data formulării cererii de ordonanță președințială nu este formulată o acțiune privitoare la fondul litigiului de situația în care o astfel de acțiune (spre exemplu, o acțiune de divorț, de stabilire a modului de exercitare a autorității părintești, în stabilirea programului de vizită al minorului etc.) este deja formulată. În plus, în acest din urmă caz, în funcție de natura acțiunii formulate regimul procedurii ordonanței președințiale poate fi diferit.

În cele ce urmează vom prezenta succint⁹ situația în care este formulată o cerere de emitere a unei ordonanțe

⁹ Nu vom insista asupra acestei variante deoarece este rar întâlnită în practică, în materie de familie fiind preferată varianta în care se formulează o acțiune pentru ca ulterior sau simultan să se solicite instanței luarea unor măsuri provizorii prin procedura ordonanței președințiale. Acest lucru se datorează faptului că în interpretarea condiției caracterului provizoriu instanțele pot considera că aceasta este îndeplinită numai atunci când este formulată o acțiune pe fondul dreptului, ordonanța președințială urmând să producă efecte până la

președințiale înainte de a fi formulată o acțiune privind fondul dreptului iar apoi situațiile în care se formulează o acțiune de divorț sau de altă natură referitoare la raporturile de familie și ulterior se solicită instanței emiterea unei ordonanțe președințiale. În continuare vor fi prezentate în detaliu cererile ce pot fi formulate printr-o asemenea procedură, la ce se referă acestea și cum pot fi realizate și protejate drepturile și interesele victimelor violenței domestice (atât ale părinților, cât și ale copiilor) prin intermediul unor asemenea cereri, referindu-ne la cazuri concrete, reale în care deznodământul a fost unul fericit datorită informării, buneii consilieri a victimelor și dorinței acestora de a pune capăt abuzurilor.

În cele ce urmează, vor fi prezentate condițiile în care se poate formula o cerere de ordonanță președințială.

Art. 997 din C. proc. civ. prevede condițiile în care o cerere de ordonanță președințială este admisibilă. Din prevederile acestui articol, ***„Instanța de judecată, stabilind că în favoarea reclamantului există aparența de drept, va putea să ordone măsuri provizorii în cazuri grabnice, pentru păstrarea unui drept care s-ar păgubi prin întârziere, pentru prevenirea unei pagube iminente și care nu s-ar putea repara, precum și pentru înlăturarea piedicilor ce s-ar ivi cu prilejul unei executări”***(s.n.), se pot identifica următoarele condiții de admisibilitate ale procedurii ordonanței președințiale, ce trebuie îndeplinite în mod cumulativ:

soluționarea definitivă a acțiunii ce privește fondul. Or, în situația în care nu este formulată o asemenea acțiune, dacă se pronunță o ordonanță președințială ar fi posibil ca reclamantul să nu mai introducă o acțiune pe fond și astfel, efectele ordonanței președințiale să se producă pe o perioadă îndelungată dacă nu chiar permanent. În plus, după cum vom vedea, cererile făcute prin procedura ordonanței președințiale în materie de divorț, deci după formularea unei acțiuni de divorț au un regim special, favorabil reclamantului.

- a) Existența în favoarea reclamantului a aparenței de drept,
- b) Urgența,
- c) Caracterul provizoriu,
- d) Neprejudecarea fondului;

a) Existența în favoarea reclamantului a aparenței de drept

După cum se înțelege din formularea acestei condiții, pentru ca cererea de ordonanță președințială să fie admisibilă trebuie ca, la o analiză rapidă a acesteia, la o primă vedere, fără a se intra în detaliile speței, judecătorul să aprecieze că reclamantul este îndreptățit să formuleze respectiva solicitare. Analizând această condiție, instanța nu stabilește faptul că cererea reclamantului este fondată (nu admite acțiunea) ci stabilește doar că există o aparență de drept, adică există o posibilitate bine conturată ca reclamantul să aibă dreptate, motiv pentru care temeinicia solicitării de emitere a unei ordonanțe președințiale trebuie să fie analizată în detaliu, conform procedurii de judecată prevăzute de art. 999 C.proc.civ.

Dacă nu există aparență de drept în favoarea reclamantului instanța va respinge cererea ca inadmisibilă.

Există aparență de drept în favoarea reclamantei atunci când, spre exemplu soția ce a introdus o acțiune de divorț, solicită prin procedura ordonanței președințiale să se dispună stabilirea domiciliului copilului minor la dânsa, până la soluționarea definitivă a acțiunii de divorț, în condițiile în care soțul (tatăl copilului minor) este violent, a agresat-o atât pe dânsa, cât și pe copil, i-a alungat din locuința familială, riscă să fie arestat sau condamnat pentru săvârșirea unei infracțiuni ș.a.m.d.

b) Urgența

Având în vedere că prevederile legale nu definesc urgența, atunci când procedura ordonanței președințiale urmează dreptul comun în materie, reclamantul trebuie să demonstreze aspectele concrete, specifice situației sale, ce impun luarea de urgență a măsurilor provizorii. Obligația de a demonstra urgența nu mai subzistă atunci când luarea măsurii în cauză prin procedura ordonanței președințiale este prevăzută în mod expres de lege. Spre exemplu art. 920 C.proc. civ. prevede că *„Instanța poate lua, pe tot timpul procesului, prin ordonanță președințială, măsuri provizorii cu privire la stabilirea locuinței copiilor minori, la obligația de întreținere, la încasarea alocației de stat pentru copii și la folosirea locuinței familiei”*. În acest caz, condiția urgenței este prezumată, după cum vom arăta în secțiunea referitoare la regimul ordonanței președințiale ulterioare formulării unei acțiuni de divorț.

Urgența trebuie să existe în tot cursul judecării.

Studiile de specialitate au arătat că trecerea unui interval mare de timp de la momentul producerii evenimentului ori al apariției situației care reclamă urgența și până la data introducerii cererii de ordonanță președințială, constituie motiv de respingere a acesteia pentru lipsa urgenței¹⁰. Iar, în practica judiciară s-a decis că nu este îndeplinită urgența dacă soția, care a părăsit domiciliul conjugal de 2 ani, solicită reintegrarea în locuința familială pe calea procedurii ordonanței președințiale¹¹.

Există urgență, însă fiind pe regimul de drept comun al ordonanței președințiale aceasta va trebui dovedită de către reclamant, atunci când spre exemplu tatăl copiilor părăsește locuința familială abandonându-și familia, iar mama ce rămâne, să presupunem cu 4 copii în îngrijire solicită pe calea

¹⁰ Gabriel Boroi și colectiv, op. cit., p. 576.

¹¹ C. Crișu, „Ordonanța președințială”, ed. a 2-a, Ed. Argessis, Curtea de Argeș, 1997, p. 40-44, apud. Gabriel Boroi și colectiv, op. cit., p. 576.

ordonanței președințiale obligarea tatălui la plata pensiei de întreținere corespunzătoare, deși din diverse motive (spre exemplu lipsa resurselor financiare) încă nu a introdus o acțiune de divorț. Aceste aspecte trebuie însă dovedite în mod corespunzător prin probe care să ateste dincolo de orice dubiu necesitatea soluționării cât mai urgente a problemelor deduse judecății. Cu atât mai mult, în situațiile în care se constată că, în cadrul derulării relațiilor de familie, violență, fie că e de natură fizică fie psihică, devine o constantă, crearea unui cadru ferit de acțiunea nocivă a acestui focar reclamă în mod cert urgență.

c) Caracterul provizoriu

Conform art. 997 alin. (2) C.proc.civ. „Ordonanța este provizorie și executorie. Dacă hotărârea nu cuprinde nicio mențiune privind durata sa și nu s-au modificat împrejurările de fapt avute în vedere, măsurile dispuse vor produce efecte până la soluționarea litigiului asupra fondului”.

Această condiție se referă la faptul că măsurile dispuse prin procedura ordonanței președințiale au caracter provizoriu, adică au o durată limitată. Sunt obligatorii, însă produc efecte fie până la data indicată în ordonanță, fie până la data modificării situației într-un mod ce determină încetarea măsurii, fie până la soluționarea litigiului asupra fondului.

La data soluționării litigiului asupra fondului măsura dispusă prin ordonanță președințială poate fi „confirmată” prin hotărârea ce se va pronunța sau poate fi infirmată, soluția dată prin hotărâre fiind diferită sau chiar opusă măsurii luate prin procedura ordonanței președințiale. Spre exemplu, dacă pe parcursul procesului de divorț s-a stabilit prin ordonanță președințială ca minorul să locuiască cu mama sa, ulterior prin hotărârea de divorț se poate stabili în mod definitiv că minorul să locuiască cu mama sa sau dimpotrivă să locuiască cu tatăl său.

Caracterul provizoriu al măsurilor luate prin ordonanță președințială face ca prin această procedură să nu poată fi luate măsuri cu rezultat ireversibil, definitiv. Spre exemplu în materie de minori și familie nu poate fi cerută pe calea ordonanței președințiale desfacerea căsătoriei (divorț).

În ceea ce privește măsurile pe care victima le poate solicita printr-o astfel de procedură, acestea se definesc prin caracterul lor temporar, dar care sporesc cel puțin pentru moment, starea de confort psihic al victimelor care, în situația obținerii unor soluții favorabile, dobândesc siguranță.

d) Neprejudicarea fondului

Potrivit alin. (5) al art. 997 „Pe cale de ordonanță președințială nu pot fi dispuse măsuri care să rezolve litigiul în fond și nici măsuri a căror executare nu ar mai face posibilă restabilirea situației de fapt”.

Această ultimă condiție este în strânsă legătură cu prima condiție, având în vedere că judecătorul trebuie să examineze numai existența aparenței de drept în favoarea reclamantului. Fiind făcut numai un examen sumar al fondului, judecătorul nu ar putea să soluționeze în mod temeinic cauza. În plus, conform condiției caracterului provizoriu al măsurilor, prin procedura ordonanței președințiale nu pot fi date soluții definitive astfel că nu ar putea fi soluționat fondul.

Acestea sunt condițiile generale de admisibilitate a cererii de emitere a unei ordonanțe președințiale. Condițiile trebuie îndeplinite în orice situație în care se formulează o cerere de ordonanță președințială dar, în funcție de materie și de prevederile legislației specifice în anumite cazuri una sau mai multe condiții pot fi considerate îndeplinite, reclamantul nemaifiind deci obligat să demonstreze respectarea acestora.

Situații particulare:

A. Situația în care la data formulării cererii de ordonanță președințială nu este formulată o acțiune privind fondul litigiului

Într-un asemenea caz, a cărui existență rezultă din interpretarea art. 997 alin. (2) C.proc.civ., regimul procedurii ordonanței președințiale este cel comun, reglementat în Titlul VI. Apreciem că printr-o asemenea cerere de emitere a unei ordonanțe președințiale pot fi formulate inclusiv pretențiile prevăzute spre exemplu la art. 920 C.proc.civ. (măsuri provizorii cu privire la stabilirea locuinței copiilor minori, la obligația de întreținere, la încasarea alocației de stat pentru copii și la folosirea locuinței familiei), chiar dacă, prin ipoteză, încă nu a fost formulată o acțiune de divorț. Deși au fost exprimate și puncte de vedere contrare interpretării prezentate considerăm că aceasta este una legală și justă având în vedere că nu este interzisă prin niciun text legal, chiar mai mult este prevăzută implicit prin modul de formulare al art. (2) al art. 997 C.proc.civ. și în plus recunoaște victimei abuzurilor posibilități suplimentare prin care aceasta își poate proteja interesele. Însă, formulând o asemenea cerere reclamantul va trebui să dovedească admisibilitatea acesteia.

B. Situația în care la data formulării cererii de ordonanță președințială este formulată o acțiune privind fondul litigiului

În această situație, după formularea unei acțiuni în justiție se solicită instanței luarea unor măsuri provizorii prin care să fie protejate drepturile și interesele soțului abuzat și dacă este cazul ale copiilor. Acțiunea ce privește fondul poate să fie o acțiune de divorț, acțiune pentru stabilirea programului de vizită, acțiune privind modul de exercitare a autorității părintești, acțiune privind stabilirea domiciliului copilului minor, acțiune pentru stabilirea pensiei de

întreținere care se cuvine copilului său alte asemenea solicitări.

După cum am precizat, în cazul în care după formularea unei acțiuni de divorț se solicită printr-o procedură de ordonanță președințială, în conformitate cu art. 920 C.proc.civ., luarea unor măsuri vremelnice referitoare la stabilirea locuinței copiilor minori, la obligația de întreținere, la încasarea alocației de stat pentru copii și la folosirea locuinței familiei, regimul juridic va fi favorabil reclamantului, acesta nemaifiind obligat să probeze îndeplinirea condiției urgenței (ce este prezumată) și a caracterului provizoriu (măsura fiind luată până la data soluționării definitive a cauzei). Din acest motiv este recomandat să fie formulată o acțiune de divorț anterioară cererii de ordonanță președințială șansele de admitere ale acesteia din urmă fiind în mod considerabil mai mari.

Principalele măsuri ce pot fi solicitate prin procedura ordonanței președințiale în materia relațiilor de familie

În materia relațiilor de familie, pe calea ordonanței președințiale persoana interesată, respectiv victima, poate să solicite cu caracter temporar, până la soluționarea acțiunii principale introduse, una sau mai multe din următoarele măsuri provizorii:

- Stabilirea locuinței copilului minor,
- Stabilirea contribuției părinților la întreținerea copilului minor,
- Stabilirea modului de exercitare a autorității părintești,
- Stabilirea unui program de vizită al minorului pentru părintele care locuiește separat de acesta;

2.2.2. Stabilirea locuinței copilului minor

Demararea unei proceduri judiciare de către soți sau de către concubini ridică numeroase dificultăți nu numai de ordin emoțional și economic, ci și din prisma faptului că reprezintă

linia de final a unei relații tradiționale de familie, sau care se circumscrie perfect noțiunii de familie, cum este în cazul concubinajului. Conflictul angrenat între părțile unui proces crește în intensitate în măsura în care printre actorii implicați în procedurile deduse judecătii se numără și copiii minori ai celor ce au căutat soluționarea conflictului prin intermediul instanței de judecată. Într-o atare situație, prima problemă care se ivește de regulă este aceea a stabilirii părintelui la care va locui copilul minor până la tranșarea acestui aspect de către instanța care soluționează acțiunea de bază.

Stabilirea locuinței minorului este una dintre cele mai stringente și des întâlnite probleme care apare în cadrul procedurilor judiciare derulate cu privire la raporturile de familie, mai ales în cazul familiilor în care există episoade de violență domestică în contextul cărora în mod evident victime ajung să fie copiii. De regulă unul dintre părinți, respectiv cel ce își va asuma rolul de protector al minorilor, va solicita instanței prin acțiunea de bază ca domiciliul copiilor să fie stabilit la el, însă sunt și situații în care în funcție de contextul concret al relației, se solicită stabilirea domiciliului copilului la celălalt părinte. Prin urmare aceeași solicitare poate fi făcută și prin această procedură, pentru stabilirea locuinței provizorii a copiilor ce nu au împlinit vârsta de 18 ani la unul dintre părinți.

Părintele care solicită luarea unei astfel de măsuri, care de cele mai multe ori este mama, având în vedere faptul că în cele mai multe cazuri este cea care, fiind supusă abuzurilor urmărește ieșirea din cercul vicios al violenței, trebuie să știe în primul rând faptul că, pentru a obține o soluție favorabilă trebuie să dovedească că este capabil de a oferi copilului minor o locuință corespunzătoare creșterii și educării sale în cele mai bune condiții astfel încât să îi fie pe deplin asigurată o dezvoltare armonioasă. Totodată este în sarcina solicitantului să ofere instanței dovezile care să ateste acest aspect, cum ar fi spre exemplu înscrisuri care să ateste următoarele:

- faptul că este titular al dreptului de proprietate asupra unei locuințe, chiriaș ori că dispune cu titlu stabil de o locuință,
- locuința este dotată corespunzător desfășurării normale a activităților cotidiene,
- locuința are o suprafață mică astfel încât să permită păstrarea unui spațiu individual, pentru toți membrii familiei,
- în cadrul imobilului există un grup sanitar corespunzător, precum și alte asemenea împrejurări;

Un rol important îl joacă în vederea stabilirii locuinței minorului și vârsta acestuia, existând o practică a instanțelor de judecată pe deplin justificată de a stabili locuința minorilor care au o vârstă fragedă, respectiv 1-3 ani la mamă, întrucât mama este cea care are de regulă rolul de a se ocupa de toate aspectele ce țin de hrănirea, îngrijirea, spălarea și precum și de întreținerea în bună stare a locuinței. Având în vedere faptul că această procedură este una de urgență, este de recomandat să fie propuse probe care nu necesită un interval de timp îndelungat pentru a fi administrate.

Un alt factor extrem de important pentru luarea unei decizii în acest sens, este opinia minorului care este audiat de instanța de judecată. Conform dispozițiilor Codului civil¹², în

¹² Art. 264 Ascultarea copilului

- (1) În procedurile administrative sau judiciare care îl privesc, ascultarea copilului care a împlinit vârsta de 10 ani este obligatorie. Cu toate acestea, poate fi ascultat și copilul care nu a împlinit vârsta de 10 ani, dacă autoritatea competentă consideră că acest lucru este necesar pentru soluționarea cauzei.
- (2) Dreptul de a fi ascultat presupune posibilitatea copilului de a cere și a primi orice informație, potrivit cu vârsta sa, de a-și exprima opinia și de a fi informat asupra consecințelor pe care le poate avea aceasta, dacă este respectată, precum și asupra consecințelor oricărei decizii care îl privește.
- (3) Orice copil poate cere să fie ascultat, potrivit prevederilor alin. (1) și (2). Respingerea cererii de către autoritatea competentă trebuie motivată.

astfel de litigii este obligatorie audierea minorului în măsura în care acesta a împlinit vârsta de 10 ani, iar în cazul în care acesta nu a împlinit această vârstă, va rămâne la latitudinea instanței necesitatea unei astfel de audieri. De cele mai multe ori chiar la primul termen de judecată instanța va solicita audierea minorului, deoarece este deosebit de importantă asigurarea unui cadru familial propice asigurării unei permanente stări de confort pentru minor. Există situații în care instanța poate stabili locuința minorului la unul din părinți în cadrul acestei proceduri urgente, chiar fără a asculta punctul lor de vedere, în camera de consiliu, în urma ascultării copilului minor. Opinia copilului are o deosebită importanță întrucât ceea ce se urmărește în principal în cadrul oricărei proceduri judiciare ce implică prezența copiilor minori este protejarea interesului superior al acestuia. Cu atât mai mult, în cazurile în care minorul a fost supus abuzurilor fizice sau psihice, instanța are îndatorirea de a fi extrem de precaută și de a asigura, prin hotărârea pe care o va da, înlăturarea stărilor conflictuale de orice natură și îndepărtarea minorului de mediul violent.

De asemenea un alt aspect care nu este de neglijat este faptul că, în asemenea situații se efectuează o anchetă socială de către Autoritatea Tutelară competentă care va analiza condițiile de dezvoltare și creștere de care minorul ar putea beneficia atât la locuința mamei cât și a tatălui. Rezultatul acestei anchete este extrem de important pentru luarea unei hotărâri cât mai informate de către instanța de judecată.¹³

(4) Opiniile copilului ascultat vor fi luate în considerare în raport cu vârsta și cu gradul său de maturitate.

(5) Dispozițiile legale speciale privind consimțământul sau prezența copilului, în procedurile care îl privesc, precum și prevederile referitoare la desemnarea de către instanță a unui reprezentant în caz de conflict de interese rămân aplicabile

¹³ Despre ancheta socială și obiectivele acesteia am detaliat în secțiunea 2.4.2.

2.2.3. Stabilirea contribuției părinților la întreținerea copilului minor

Întreținerea copilului minor este pe de o parte, o obligație ce le revine ambilor părinți, iar pe de altă parte reprezintă un drept al minorului care trebuie să beneficieze de o cât mai bună creștere și educare.

În toate litigiile care vizează relațiile de familie este necesară stabilirea modalității în care părinții înțeleg să contribuie la întreținerea copilului minor. Având în vedere faptul că litigiile pe fond, cum sunt spre exemplu procesele de divorț, procesele prin care se stabilește cu titlu definitiv locuința minorului, pot avea o întindere relativ mare în timp, pe calea ordonanței președințiale, la solicitarea oricărui dintre părinți se poate stabili contribuția părinților la creșterea minorului până la fixarea acestei probleme de către instanța care judecă acțiunea de bază.

La fel ca și în cazul acțiunilor în justiție principale, întreținerea poate fi prestată fie în natură fie prin plata unei pensii de întreținere. De cele mai multe ori victimele violenței domestice care se separă de agresor și care locuiesc împreună cu copilul minor, preferă și solicită pe calea ordonanței, îndeplinirea de către celălalt părinte a îndatoririi de a contribui la creșterea minorului prin plata unei pensii de întreținere. Aceasta se datorează faptului că, pe de o parte, se limitează contactul între victimă și agresor întrucât, spre exemplu plata pensiei poate fi efectuată prin virament bancar, iar pe de altă parte pentru că, de regulă, părintele care locuiește cu copilul minor cunoaște în amănunt obiceiurile copilului, lucrurile, hainele precum și hrana de care acesta are nevoie.

Conform dispozițiilor Codului civil, în cazul în care cel interesat solicită plata unei pensii de întreținere, este important de știut faptul că, cuantumul acesteia se calculează prin raportare la numărul de copii precum și prin raportare la venitul lunar net al celui care va fi obligat la plata pensiei.

Pensia de întreținere va fi până la o pătrime din venitul lunar net în cazul în care se datorează pensie de întreținere unui singur copil, de 1/3 din acest venit în cazul în care sunt 2 copii și de 1/2 din venitul lunar net când foștii parteneri de viață au 3 sau mai mulți copii. În măsura în care cel care va fi obligat să plătească nu are venituri atunci cel care formulează cererea poate solicita plata unei pensii de întreținere în cuantum de o 1/4, 1/3 respectiv 1/2 (în funcție de numărul copiilor) din venitul minim pe economie.

Este important de reținut faptul că, dacă instanța de judecată admite cererea de obligare la plata pensiei de întreținere de către fostul partener, și emite în acest sens o ordonanță președințială care rămâne definitivă, în măsura în care această obligație nu este îndeplinită, cel care ar trebui să primească plata se poate adresa unui executor judecătoresc pentru demararea procedurilor de executare silită a hotărârii, și astfel cel obligat va fi forțat să își îndeplinească această obligație, bineînțeles numai în măsura în care are venituri sau alte bunuri, active.

2.2.4. Stabilirea modului de exercitare a autorității părintești

Regulă în ceea ce privește autoritatea părintească, conform dispozițiilor codului civil este ca ambii părinți să exercite în comun autoritatea părintească asupra copilului lor, adică ambii părinți sunt implicați în luarea deciziilor cu privire la viața, creșterea, educarea și viitorul copilului, având îndatorirea de a se consulta reciproc cu privire la aceste aspecte.

Prin procedura ordonanței președințiale, regula și totodată practica majoritară a instanțelor de judecată este aceea că, printr-o astfel de procedură nu se poate solicita exercitarea autorității părintești exclusiv de către un singur părinte, fiind considerată o chestiune ce trebuie stabilită de

judecătorul sesizat cu cererea principală conform regulilor obișnuite de judecată, iar nu prin această procedură urgentă.

Însă este important de precizat că această practică este în curs de schimbare având în vedere faptul că tot mai multe instanțe din țară pronunță ordonanțe președințiale prin care stabilesc o astfel de măsură provizorie pentru asigurarea unei protecții eficiente a intereselor copiilor minori.

Conform Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, se consideră motive întemeiate pentru că instanța de judecată să decidă că autoritatea părintească să se exercite de către un singur părinte, următoarele: alcoolismul, boala psihică, dependența de droguri a celuilalt părinte, violența față de copil sau față de celălalt părinte, condamnările pentru infracțiuni de trafic de persoane, trafic de droguri, infracțiuni cu privire la viața sexuală, infracțiuni de violență, precum și orice alt motiv legat de riscurile pentru copil, care ar deriva din exercitarea de către acel părinte a autorității părintești.

Așadar în cazurile grave, unde datorită unor astfel de impedimente extrem de serioase, relațiile de familie nu mai pot fi desfășurate normal, deci unul dintre părinți pierde practic controlul asupra propriei lui persoane nemaifiind pe deplin capabil de a urmări, prin acțiunile sale, protejarea copilului său și asigurarea creșterii și dezvoltării acestuia, se poate lua această măsură cu titlu temporar până la soluționarea cererii principale.

Într-o sentință pronunțată recent, instanța de judecată a admis o cerere de emitere a unei ordonanțe președințiale prin care s-a solicitat ca exercitarea autorității părintești să se realizeze de către mamă¹⁴, datorită faptului că tatăl minorei fusese condamnat penal pentru infracțiuni de violență, era cercetat penal pentru infracțiunea de trafic de

¹⁴ Sentința Civilă nr. 2000/2016 pronunțată de Judecătoria Cluj-Napoca în data de 26.02.2016

droguri, a exercitat în repetate rânduri acte de violență asupra mamei, dar mai ales deoarece acesta era dependent de droguri, fiind internat de 4 ori la clinica de Psihiatrie secția de dezintoxicare. Astfel, instanța de judecată a apreciat că, având în vedere starea conflictuală dintre soți, pentru asigurarea interesului superior al minorei este mai adecvat ca, provizoriu, autoritatea părintească să fie exercitată numai de mamă, pentru a se evita potențialele conflicte ce ar putea deriva din necesitatea adoptării unor decizii privind copilul.

Așadar în cazul în care, din relațiile dintre soți sau concubini au rezultat copii minori, și unul dintre parteneri are un comportament deviant caracterizat de violență, este dependent de substanțe interzise, consumator cronic de alcool ori exercită asupra membrilor de familie acte de violență fizică și psihică, sau alte asemenea comportamente, celălalt părinte ar trebui să solicite luarea unei astfel de măsuri provizorii în vederea protejării copilului, până la soluționarea acțiunii principale.

Exercitarea, de către un singur părinte, a autorității părintești asupra copiilor minori, solicitată prin acțiunea de bază (fie că este solicitată prin intermediul acțiunii de divorț ori distinct) poate fi cerută și pe calea procedurii ordonanței președințiale, pentru a fi dispusă până în momentul în care instanța de judecată ce soluționează această acțiune pronunță o hotărâre pe fond.

2.2.5. Stabilirea unui program de vizită a minorului pentru părintele care locuiește separat de acesta

Până la soluționarea acțiunii principale introduse, părintele care nu locuiește alături de copiii săi, poate solicita prin intermediul ordonanței președințiale, stabilirea unui program provizoriu de vizitare a copiilor săi.

La stabilirea acestui program este important de avut în vedere programul zilnic al minorului, programul școlar,

activitățile extrașcolare, precum și faptul că este necesar ca în ciuda faptului că părinții sunt separați, copilul să aibă parte de o creștere și dezvoltare normală.

În cele ce urmează vom expune un exemplu de program de vizită ce ar putea fi stabilit prin această procedură urgentă până la tranșarea definitivă a acestei probleme în cadrul unei acțiuni separate:

- un sfârșit de săptămână, o dată la două săptămâni, cu luarea minorului de la domiciliul părintelui la care se află vinerea la ora 17:00 și aducerea lui duminică la ora 19:00
- în vacanța de vară, timp de o lună
- în anii pari, copilul să petreacă sărbătorile de Paște la mamă și Crăciunul la tată, iar în anii impari invers.
- cu ocazia zilelor de naștere a copilului și a mamei, cu luarea copilului de la domiciliul părintelui la care se află la ora 09:00 și aducerea acestuia la ora 20:00, dacă este vorba despre o zi nelucrătoare, respectiv cu luarea copilului după terminarea programului de școală și aducerea acestuia la ora 20:00, dacă este vorba despre o zi lucrătoare

Prin intermediul cererii de emitere a ordonanței președințiale, părintele separat de copilul său poate propune un program de vizitare a copilului, conform posibilităților sale, dar care trebuie să satisfacă pe deplin interesul copilului minor.

Procedura de judecată

Procedura ordonanței președințiale se desfășoară de urgență având în vedere scopul său: protejarea unor drepturi și interese ce reclamă o acțiune grabnică. Din acest motiv ordonanța poate fi dată și fără citarea părților iar, în cazuri urgente chiar în aceeași zi.

Cererea de emitere a ordonanței președințiale se adresează Judecătoriei în a cărei rază teritorială se află domiciliul sau reședința persoanei ocrotite.

Aceasta va fi însoțită în primul rând de următoarele documente:

- copie legalizată/conformă cu originalul a certificatului de naștere al copilului minor (în măsura în care din relația dintre părți au rezultat copii),

- copie conformată cu originalul a acțiunii de fond (acțiune de divorț, acțiune în stabilirea programului de vizită, sau alte asemenea acțiuni),

- copie conformă cu originalul a certificatului de căsătorie (dacă este cazul),

- copie conformă cu originalul a cărții de identitate a solicitantului;

Cu privire la dovezile ce pot fi utilizate în această procedură, având în vedere caracterul urgent specific, este important de știut faptul că nu pot fi încuviințate probe a căror administrare necesită un timp îndelungat.

Pot fi propuse ca mijloace de probă și încuviințate de către instanță: audierea martorilor, interogatoriul pârâtului, ancheta socială, înscrisuri etc. De exemplu, efectuarea unui raport de expertiză psihologică a minorului, ori a soțului care are o conduită abuzivă este – în principiu – incompatibilă cu o astfel de procedură, deoarece efectuarea unui asemenea raport reclamă o perioadă îndelungată de timp și tinde la întârzierea considerabilă a soluționării cererii. De asemenea solicitările înaintate instanței la primul termen de judecată pentru efectuarea unor adrese către diverse instituții, cum ar fi spre exemplu către Institutul de Medicină legală în vederea comunicării certificatelor medico-legale care atestă actele de violență fizică îndurate de victimă, necesită de regulă un interval mai mare de timp, iar marea majoritate a cazurilor

instanțele de judecată resping astfel de solicitări tocmai datorită necesității soluționării de urgență a cererii introduse.

Pentru sporirea șanselor de reușită a cererilor de emitere a ordonanței președințiale înaintate în contextul relațiilor de familie deteriorate prin intruziunea violenței, victima trebuie să depună o dată cu această cerere, în măsura în care dispune de astfel de probe, următoarele:

• **CertIFICATELE medico-legale emise de Institutele de Medicină Legală care atestă:**

- actele de violență fizică la care a fost supusă victima,
- descrierea modului de exercitare a violenței,
- zona vizată de astfel de acte,
- numărul de zile de îngrijiri medicale de care victima a avut nevoie;

Împrejurările constatate de medicii specialiști vor indica conduita agresivă a celui ce se face vinovat de astfel de acte, vor arăta pericolul la care membrii de familie sunt expuși ca efect al unor astfel de manifestări, iar în măsura în care din relațiile de familie au rezultat copii minori, influența negativă pe care o astfel de persoană o are cu privire la dezvoltarea copilului dar și riscul ridicat ca minorul să devină o țintă a izbucnirilor agresive ale părintelui violent. În măsura în care însăși copilul este victima actelor de violență, cu atât mai mult va fi indicată necesitatea luării, cu caracter de urgență, a unor măsuri pentru îndepărtarea unui asemenea pericol viitor, pentru stabilirea locuinței copilului alături de părintele care nu utilizează astfel de acțiuni și chiar, în situațiile extrem de grave unde spre exemplu unul dintre părinți exercită acte de violență cu caracter de repetiție atât față de copii cât și față de partener, pot constitui un veritabil indicator al necesității stabilirii exercitării autorității părintești exclusive în favoarea părintelui ce nu manifestă o asemenea conduită.

Astfel de constatări sunt foarte utile mai ales în ipoteza în care prin intermediul cererilor înaintate se urmărește luarea următoarelor măsuri: stabilirea domiciliului minorului la părintele solicitant, exercitarea autorității părintești exclusive de către solicitant precum și pentru împiedicarea stabilirii, în măsura în care părintele agresiv solicită, unui program de vizită mai larg pentru acesta.

Este extrem de important ca acest document, în măsura în care victima îl posedă, să fie anexat cererii de emitere a ordonanței președințiale, evitându-se astfel o eventuală respingere a solicitării adresate instanței pentru ca aceasta să efectueze o adresă către Institut în vederea comunicării certificatului medico-legal și care ar întârzia desfășurarea procesului,

• Plângerile penale depuse împotriva agresorilor, procesele verbale încheiate de organele de urmărire penală (dacă există astfel de acte) sau alte înscrisuri care atestă conduita îndoielnică a celui care a neglijat păstrarea cadrului armonios al unei familii

În cazurile în care fie unul dintre parteneri fie chiar copilul acestora, care a fost o victimă a unor acțiuni de amenințare, loviri sau alte violențe, agresiuni sexuale, abandonul de familie, sau chiar furt, a decis să sesizeze organele judiciare cu privire la astfel de fapte, trebuie să păstreze copii ale actelor prin care a sesizat organele competente ori ale proceselor verbale de constatare a săvârșirii unor asemenea infracțiuni.

Păstrarea unor astfel de documente este utilă tocmai pentru a arăta instanței de judecată caracterul urgent și necesar al luării unor măsuri de protejare a copilului, sau chiar a partenerului supus unor acțiuni precum cele enumerate anterior, mai ales în contextul în care partenerii sunt separați faptic și se pune problema stabilirii unui program de vizită

pentru copilul acestora, aspect ce implică totodată o eventuală întâlnire între victimă și agresor.

De asemenea, în măsura în care în dosarul penal deschis cu privire la agresor, s-au luat față de acesta măsuri preventive precum: arestarea preventivă, arestul la domiciliu, reținerea, controlul judiciar sau controlul judiciar pe cauțiune – ordonanțele procurorului sau încheierile judecătorului de drepturi și libertăți prin care s-au dispus măsurile și în care sunt expuse faptele săvârșite, reprezintă un important mijloc de probă cu privire la conduita acestuia și sunt importante pentru luarea, de către instanța de judecată, a unei decizii favorabile spre exemplu cu privire la solicitarea exercitării autorității părintești exclusive.

La fel ca și în cazul certificatului medico-legal, și aceste documente trebuie anexate cererii de emitere a ordonanței președințiale.

• Capturi ale conversațiilor purtate pe rețelele de socializare, corespondența prin mesaje de tip sms, fotografii, înregistrări audio și/sau video sau alte asemenea mijloace de probă

În funcție de ceea ce se urmărește prin cererea adresată instanței, pot fi folosite astfel de mijloace de probă care pot dovedi aspecte privind modul de desfășurare a relațiilor de familie. Referitor la depunerea acestora, ca și în cazul celorlalte înscrisuri, este recomandată anexarea acestora cererii înaintate instanței.

• Interogatoriul părții adverse

Luarea interogatoriului agresorului, sau celui față de care se urmărește luarea unor măsuri pe calea ordonanței președințiale poate constitui o probă extrem de lămuritoare cu privire la comportamentul celui căruia i se ia.

Interogatoriul presupune adresarea de întrebări părții adverse cu privire la aspectele pe care, cel care inițiază procedura judiciară le poate utiliza în favoarea sa și care au legătură cu măsurile solicitate. Prin răspunsurile date la întrebările victimei, se pot obține chiar recunoașteri ale comportamentului deviant manifestat de agresor, se pot observa numeroase trăsături de caracter, obiceiuri ori alte împrejurări care reflectă personalitatea acestuia.

Este însă important de precizat faptul că, în măsura în care partea căreia i se adresează întrebări nu răspunde sincer la întrebările puse, interogatoriul se poate întoarce împotriva celui care l-a formulat. Spre exemplu, se întâmplă relativ frecvent ca în cursul unor procese care privesc relațiile de familie, cum ar fi, de pildă, în cauzele care au ca obiect stabilirea domiciliului copilului minor la părintele neagresiv, celălalt părinte să nu recunoască spre exemplu conduita ieșită din sfera normalului care îl caracterizează și care justifică o asemenea măsură cu prilejul întrebărilor formulate la interogatoriu.

O astfel de probă poate fi pe de o parte utilă, în măsura în care partea adversă răspunde conform realității, însă pe de altă parte poate fi nefolositoare dacă răspunsurile date sunt false sau chiar tind la o veritabilă denaturare a realității.

În măsura în care se utilizează această probă, este de recomandat ca interogatoriul să fie pregătit chiar pentru prima înfățișare înaintea instanței de judecată, astfel încât dacă partea adversă se prezintă, acesta să poată fi luat pe loc și astfel nu este întârziată sub nicio formă procedura de judecată a ordonanței președințiale.

● **Audierea martorilor**

Utilizarea probei cu martorii este extrem de utilă în măsura în care aceștia cunosc aspecte ce ar putea susține temeinicia solicitărilor efectuate prin această procedură, însă este necesar a fi subliniat faptul că acest mijloc de probă ridică

anumite probleme prin raportare la caracterul urgent al procedurii.

Este recomandat, mai ales în procesele care vizează relațiile de familie, care au ca obiect luare unor măsuri, fie și numai cu caracter temporar precum sunt cele luate prin această procedură judiciară, ca judecătorul să asculte și alte persoane care au asistat la episoadele desfășurate între părți, care cunosc situația concretă a victimei, și deci care pot servi, prin informațiile pe care le dețin, la pronunțarea unei soluții favorabile solicitantului.

Dacă se propune de către solicitant audierea unui martor, acesta are îndatorirea de a indica prin cererea de emitere a ordonanței președințiale, numele și prenumele martorilor propuși precum și adresa la care aceștia locuiesc și unde pot fi citați. De preferat însă ar fi ca martorul să fie adus chiar la primul termen de judecată, iar în cazul în care audierea acestuia va fi încuviințată, martorul să poată fi audiat chiar în acea ședință pentru a respecta caracterul urgent al procedurii.

De reținut este faptul că instanța, are tendința de a respinge probele care conduc la prelungirea unui astfel de proces.

● **Ancheta socială**

Ancheta socială se efectuează de Autoritatea Tutelară și este obligatorie în procesele în care sunt implicați copiii minori. Această anchetă are drept obiectiv verificarea mai multor aspecte precum: studierea situației persoanelor aflate în conflict precum și adatelor personale și familiale ale acestora, verificarea domiciliului părților, cercetarea stării de sănătate a copilului, a stării materiale a părinților. Rezultatul unei astfel de anchete are ca rezultat exprimarea de către autoritatea tutelară a unui punct de vedere cu privire în legătură cu solicitările efectuate în procedura ordonanței președințiale.

Spre exemplu, în ipoteza în care mama a solicitat stabilirea domiciliului copilului minor la ea, în urma efectuării

anchetei la domiciliul acesteia, autoritatea tutelară va indica în ce măsură condițiile de trai pe care le oferă acea locuință sunt potrivite pentru copil și totodată va înainta o recomandare, în măsura în care opinează în acest sens, în vederea stabilirii domiciliului copilului minor la mamă. Este posibil ca, în urma realizării acestei cercetări, autoritatea tutelară, din contră, să opineze în sens opus, și anume că locuința respectivă nu ar corespunde nevoilor copilului și pe cale de consecință va înainta un punct de vedere, în sensul că nu ar fi oportună stabilirea domiciliului minorului la mamă.

Rezultatul unei astfel de anchete reprezintă un instrument extrem de util în vederea luării, de către judecător a unei decizii care să satisfacă pe deplin interesul superior al copilului.

Chiar și în situația în care cel care formulează o cerere pentru luarea unei măsuri provizorii prin procedura ordonanței președințiale nu solicită efectuarea unei astfel de anchete, instanța de judecată din oficiu o va solicita. De cele mai multe ori judecătorul înaintează o adresă Autorității Tutelare competente imediat după înregistrarea cererii în vederea efectuării anchetei.

Aceste mijloace de probă au fost indicate cu titlu exemplificativ, putând fi utilizate și alte mijloace de probă în măsura în care nu conduc la întârzierea judecării cererii de emitere a ordonanței președințiale.

Aceste probe încuviințate și ulterior administrate în cursul judecării, vor servi în mod neîndoielnic unei cât mai echitabile și temeinice hotărâri judecătorești care va satisface în primul rând interesul copilului minor. Conform dispozițiilor legale aplicabile, instanța poate să amâne pronunțarea unei hotărâri în această procedură pentru cel mult 48 de ore.

Hotărârea pronunțată de instanța de judecată poate fi atacată cu apel de partea care este nemulțumită de hotărârea dată. Așadar, dacă victima nu a obținut ceea ce a urmărit prin

cererea adresată instanței, mai are la dispoziție o cale de atac și, pe cale de consecință, va beneficia de o nouă judecată a cererii sale. De asemenea, dacă partea adversă va fi cea nesatisfăcută de sentința pronunțată, va putea introduce calea de atac cu privire la aspectele ce o nemulțumesc din această sentință. Apelul se judecă de instanța superioară celei ce a pronunțat hotărârea, respectiv de Tribunal. Și calea de atac a apelului este supusă aceluiași regim de urgență ce caracterizează judecata în fața primei instanțe. Cererea de apel se introduce în termen de cel mult 5 zile de la pronunțarea hotărârii. Hotărârea pronunțată de instanța de apel este definitivă.

Este important de reținut faptul că dacă niciunul dintre participanții la acest proces nu va introduce calea de atac hotărârea primei instanțe va rămâne definitivă.

3. Divorțul

3.1 Divorțul prin acordul părților

Conform dispozițiilor legale în materie, divorțul prin acordul soților îmbracă următoarele forme:

- 3.1.1. Divorțul prin acord pe cale judiciară
- 3.1.2. Divorțul prin acord pe cale administrativă
- 3.1.3. Divorțul prin acord pe cale notarială

Indiferent de formă de desfacere a căsătoriei prin acord, aleasă de soți, respectiv judiciară, administrativă și notarială cea mai importată condiție pentru admisibilitate, este existența consimțământului liber și neviciat al soților.

3.1.1. Divorț prin acord pe cale judiciară

Spre deosebire de reglementarea din Codul familiei, care permitea desfacerea căsătoriei prin acordul părților, în fața instanțelor de judecată, doar dacă trecea cel puțin un an de la încheierea căsătoriei și doar dacă nu existau copii minori rezultați în urma acesteia, noua reglementare permite soților desfacerea căsătoriei prin acord, în fața instanțelor de judecată, indiferent de durata căsătoriei și indiferent dacă există sau nu copii minori rezultați din căsătorie.

În baza dispozițiilor legale în vigoare¹⁵ la acest moment, observăm două modalități de desfacere a căsătoriei prin acordul părților, în fața instanțelor de judecată:

- 1. Divorțul la cererea ambilor soți;**
- 2. Divorțul la cererea unuia dintre soți, acceptată de către celălalt soț.**

¹⁵ art. 373 lit. a) Noul Cod Civil

Instanța competentă să pronunțe desfacerea căsătoriei prin acordul soților.

În cazul acțiunilor de desfacere a căsătoriei prin acord, instanța competentă să se pronunțe asupra cererii de desfacere a căsătoriei este judecătoria în circumscripția căreia se află ultimul domiciliu comun al soților, dacă cel puțin unul dintre soți mai locuiește la ultimul domiciliu comun.¹⁶

În cazul în care soții nu au avut niciodată domiciliu comun sau dacă nici unul dintre soți nu mai locuiește la ultimul domiciliu comun, instanța competentă să se pronunțe asupra cererii de desfacere a căsătoriei este judecătoria de la domiciliul soțului chemat în judecată.¹⁷

Întrucât în astfel de cauze nici unul dintre soți nu poate deține în adevăratul sens al cuvântului calitatea de persoană chemată în judecată, reiese că avem o competență teritorială alternativă, în lipsa unei locuințe comune, între instanțele de judecată de la domiciliile soților.

Condițiile generale pentru pronunțarea de către instanțele de judecată a desfacerii căsătoriei prin acordul părților.

Pentru a pronunța o hotărâre judecătorească de desfacere a căsătoriei prin acordul soților, indiferent dacă la cererea ambilor soți sau la cererea unuia dintre soți, acceptată de către celălalt soț, instanțele de judecată trebuie să verifice îndeplinirea cumulativă a următoarelor condiții:

- căsătoria să fie valabil încheiată;
- existența capacității depline de exercițiu a soților;

¹⁶ art. 914 alin. (1) Noul Cod de Procedură Civilă

¹⁷ art. 914 alin. (2) Noul Cod de Procedură Civilă

- existența consimțământului liber și neviciat al soților cu privire la desfacerea căsătoriei;¹⁸

- achitarea unei taxe de timbru în cuantum de 200 lei, potrivit dispozițiilor legale în vigoare.

În cazul în care soții nu au posibilitatea de a achita taxa de timbru în cuantum de 200 lei, aceștia pot solicita instanței, printr-o cerere separată, fie scutirea de la plata taxei de timbru, fie eşalonarea acesteia.¹⁹

În continuare, pentru ca instanțele de judecată să pronunțe desfacerea căsătoriei prin acordul părților, interesează acordul efectiv al soților cu privire la desfacerea căsătoriei.

Astfel, există posibilitatea ca acordul părților să se limiteze strict la desfacerea căsătoriei și nu și la cererile accesorii.

În ceea ce privește cererile accesorii, soții fie se înțeleg, fie nu se înțeleg, sens în care vor solicita instanței de judecată să hotărască cu privire la acestea.

Cererile accesorii se referă la numele pe care fiecare dintre soți îl va purta în urma desfacerii căsătoriei, exercitarea autorității părintești, stabilirea locuinței copilului/copiilor minori în urma desfacerii căsătoriei, stabilirea contribuției fiecărui părinte la cheltuielile de creștere, educare, învățătură și pregătire profesională a copilului/copiilor rezultați din căsătorie, precum și orice alte astfel de cereri.

¹⁸ Lupașcu, D., Crăciunescu, C. M., „Dreptul Familiei în Noul Cod Civil”, Editura Universul Juridic, 2012, pag. 217-218

¹⁹ art. 33 și art. 42 din O.U.G. nr. 80/2013 privind taxele de timbru

Procedura în fața instanțelor de judecată, în cazul desfacerii căsătoriei prin acordul părților.

- Divorțul la cererea ambilor soți

Cererea de divorț se semnează de către ambii soți sau de către un mandatar comun, cu procură specială autentică.

În cazul în care mandatarul este avocat, acesta va certifica semnătura soților, potrivit dispozițiilor legale în vigoare.²⁰

În urma formulării și înregistrării cererii de desfacere a căsătoriei, instanța de judecată va verifica dacă există consimțământul soților cu privire la desfacerea căsătoriei, după care va fixa termen pentru soluționarea cererii în camera de consiliu.

La termenul de judecată fixat pentru soluționarea cererii de desfacere a căsătoriei, instanța de judecată verifică dacă soții stăruie sau nu în desfacerea căsătoriei.

În cazul în care într-adevăr soții stăruie în desfacerea căsătoriei, instanța de judecată va pronunța desfacerea căsătoriei, fără a administra alte probe în susținerea cererii acestora.²¹

Prin aceeași hotărâre, instanța de judecată se va pronunța și cu privire la eventualele cereri accesorii, în cazul în care soții se înțeleg asupra acestora.

În cazul în care soții nu se înțeleg asupra cererilor accesorii, instanța de judecată va dispune administrarea de probe cu privire la aceste cereri.²²

În urma administrării probelor necesare soluționării cererilor accesorii și când instanța de judecată se consideră întru totul lămurită, aceasta pronunță o hotărâre prin care dispune desfacerea căsătoriei, soluționând totodată și cererile accesorii ale soților.

²⁰ art. 928 Noul Cod de Procedură Civilă

²¹ art. 930 alin. (1) Noul Cod de Procedură Civilă

²² art. 930 alin. (2) Noul Cod de Procedura Civilă

Hotărârea judecătorească cu privire la desfacerea unei căsătorii este definitivă, ceea ce înseamnă că nu poate fi atacată la instanța superioară celei căreia s-a pronunțat prima dată, pe când hotărârea judecătorească cu privire la cererile accesorii poate fi atacată de către oricare dintre soți la instanța superioară.²³

- Divorțul pe baza cererii unuia dintre soți acceptată de celălalt soț

Pentru că instanța de judecată să pronunțe desfacerea căsătoriei în acest caz, vor trebui îndeplinite o serie de condiții, după cum urmează:

- recunoașterea de către soțul chemat în judecată a faptelor care au dus la destrămarea căsătoriei;

- soțul care a formulat și înregistrat cererea de divorț să fie de acord cu desfacerea căsătoriei pe baza acordului soților.²⁴

În acest caz, dacă soțul care a formulat și înregistrat cererea de divorț nu este de acord cu desfacerea căsătoriei pe baza acordului soților, recunoașterea faptelor care au dus la destrămarea căsătoriei de către soțul chemat în judecată constituie doar mijloc de probă, pe baza căruia instanța de judecată va admite cererea de divorț și pe baza căruia aceasta va stabili culpa exclusivă a soțului care și-a recunoscut faptele care au dus la destrămarea căsătoriei.²⁵

3.1.2. Divorțul prin acord pe cale administrativă

Definiția divorțului pe cale administrativă este reglementată de dispozițiile articolului 375 alineat 1 Cod civil.

²³ art. 930 alin. (4) Noul Cod Civil

²⁴ Avram M., „Drept Civil. Familia”, Editura Hamangiu, București, 2013, pag. 120

²⁵ Avram, M., „Drept Civil. Familia”, Editura Hamangiu, București, 2013, pag. 120

Astfel, dacă soții sunt de acord cu divorțul și nu au copii minori, născuți din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptați, ofițerul de stare civilă de la locul încheierii căsătoriei sau al ultimei locuințe comune a soților poate constata desfacerea căsătoriei prin acordul soților, eliberându-le un certificate de divorț, potrivit legii.

Din dispozițiile legale redate, rezultă că pentru a se realiza divorțul pe cale administrativă este necesar ca soții să nu aibă copii minori, indiferent dacă aceștia sunt născuți din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptați. Este important de avut în vedere faptul că referitor la copiii din afara căsătoriei textul de lege nu se referă la situația în care un soț sau fiecare soț are copii dintr-o căsătorie anterioară ci la ipoteza în care soții ce doresc divorțul au copii născuți și concepuți înainte de încheierea căsătoriei iar aceștia au fost recunoscuți de către ambii.

Cererea de divorț pe cale administrativă, trebuie formulată în scris, semnată personal de către ambii soți și se depune de către aceștia împreună, la ofițerul de stare civilă din cadrul primăriei unde s-a încheiat căsătoria sau pe raza căreia se află ultima locuință comună a soților.

În cuprinsul cererii de divorț, fiecare dintre soți trebuie să declare pe proprie răspundere următoarele:

1. Este de acord cu desfacerea căsătoriei,
2. Nu are copii minori cu celălalt soț, din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptați de către ambii,
3. Nu este pus sub interdicție,
4. Nu a mai solicitat altor autorități desfacerea căsătoriei,
5. Trebuie menționată ultima adresă a locuinței comune a soților,

6. Numele de familie pe care soții doresc să-l poarte după desfacerea căsătoriei;

La cererea astfel formulată, soții trebuie să anexeze următoarele documente:

1. Certificatele de naștere și de căsătorie ale soților, în original și în copie,

2. Cartea de identitate în original și în copie,

3. Declarație dată în fața ofițerului de stare civilă, în situația în care ultima locuință comună nu este aceeași cu domiciliul sau reședința ambilor soți menționată pe actele de identitate;

După depunerea cererii și a actelor arătate mai sus, ofițerul de stare civilă înregistrează dosarul și acordă soților un termen de gândire cu privire la desfacerea căsătoriei, de 30 de zile.

După ce a expirat termenul de 30 de zile, este necesar ca soții să se prezinte personal, împreună, iar ofițerul de stare civilă verifică dacă soții stăruie în desfacerea căsătoriei. În caz afirmativ, ofițerul de stare civilă, constată desfacerea căsătoriei prin acordul soților urmând a elibera certificatul de divorț în termen de aproximativ 5 zile lucrătoare.

Certificatul de divorț se întocmește în 3 exemplare originale, din care două urmează a fi înmânate soților iar un exemplar rămâne la dosarul de divorț.

În cadrul procedurii desfacerii căsătoriei pe cale administrativă, în cuprinsul certificatului de divorț nu apare înscrisă nicio mențiune cu privire la motivele ce au stat la baza divorțului sau culpa soților.²⁶

²⁶ Lupașcu, D., Crăciunescu C. M., „Dreptul Familiei în noul Cod civil”, Ed. A II-a, Universul Juridic București, 2012, pag 236

3.1.3. Divorț prin acord pe cale notarială

În baza dispozițiilor legale, notarul public este abilitat să constate divorțul prin acordul soților și să elibereze certificatul de divorț.

Divorțul prin acordul soților în fața notarului public se poate efectua inclusiv dacă există minori născuți din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptați.

Divorțul în fața notarului public – fără copii minori.

1. Competența teritorială a notarului public

Notarul public competent pentru desfacerea căsătoriei este notarul public de la locul căsătoriei sau cel de la ultimul domiciliu comun al soților.²⁷

Astfel, competența teritorială a notarului public este alternativă, sens în care soții se pot adresa fie notarului public din localitatea unde aceștia au încheiat căsătoria, fie notarului public din localitatea unde se află domiciliul comun la momentul formulării cererii de divorț.

Dovada ultimului domiciliu comun se poate face, după caz:

- printr-o declarație pe propria răspundere dată de către fiecare soț, autenticată în fața notarului public, din care să rezulte care a fost ultimul domiciliu comun al soților, chiar dacă în cartea de identitate figurează un alt domiciliu;
- cu actele de identitate ale soților, din care rezultă domiciliul sau reședința comună a soților.²⁸

2. Procedura divorțului în fața notarului public

Această procedură se realizează în două etape:

- Depunerea cererii de divorț

Cererea de divorț se depune la notarul public competent, potrivit explicațiilor din rândurile de mai sus, de către ambii

²⁷ art. 375 alin. (1) Noul Cod Civil

²⁸ <http://notariat-tineretului.net/divort/divortul-la-notar>

soți sau de către un reprezentant împuternicit cu procură notarială autentică.

O dată cu cererea de divorț se depun certificatele de naștere ale celor doi soți, actele de identitate ale celor doi soți și certificatul de căsătorie.

- Eliberarea certificatului de divorț.

De la momentul înregistrării cererii de divorț și până la momentul eliberării certificatului de divorț, notarul public va acorda un termen de 30 de zile pentru o eventuală retragere a cererii de divorț de către soți.

La termenul fixat de către notarul public și în cazul în care în decursul celor 30 de zile soții nu și-au retras cererea de divorț, notarul public se va asigura de îndeplinirea următoarelor cerințe:

- prezența personală a ambilor soți;

După cum am arătat și în rândurile de mai sus, la momentul depunerii cererii de divorț în fața notarului public, soții pot fi reprezentați de către o persoană împuternicită printr-o procură notarială autentică.

La momentul eliberării certificatului de divorț însă, soții trebuie să fie prezenți personal în fața notarului public, sens în care procura notarială autentică nu va putea produce nici un efect în această a doua etapă a divorțului în fața notarului public.

- nici unul dintre soți nu este pus sub interdicție;
- ambii soți stăruie în desfacerea căsătoriei;
- ambii soți sunt de acord în privința numelui pe care fiecare îl va purta în urma desfacerii căsătoriei.²⁹

În cazul în care sunt îndeplinite toate aceste cerințe, notarul public va constata desfacerea căsătoriei prin acordul

²⁹ <http://notariat-tineretului.net/divort/divortul-la-notar>

soților, sens în care va redacta încheierea de admitere a cererii de divorț și va elibera certificatului de divorț.³⁰

Încheierea de admitere a cererii de divorț se semnează de către ambii soți și de către notarul public.

Fiecare dintre soți va primi câte un exemplar al certificatului de divorț, care nu va conține însă nici o mențiune cu privire la culpa vreunuia dintre soți.³¹

Totodată, notarul public va comunica un exemplar original al certificatului de divorț la primăria localității unde s-a încheiat căsătoria și un alt exemplar la Direcția Județeană de Evidență a Persoanelor sau, după caz, la Direcția Generală de Evidență a Persoanelor a Municipiului București în a cărei circumscripție se află localitatea unde s-a oficiat căsătoria.

În cazul în care notarul public constată că nu sunt îndeplinite una sau mai multe dintre cerințele enunțate în rândurile de mai sus, cererea de divorț va fi respinsă prin eliberarea unei încheieri de respingere a cererii de desfacere a căsătoriei.³²

Divorțul în fața notarului public – cu copii minori.

După cum am arătat în rândurile de mai sus, divorțul prin acordul soților se poate efectua în fața notarului public și în cazul în care există minori născuți din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptați.

Totuși, soții trebuie să aibă în vedere faptul că, inevitabil, situația se complică în cazul în care din căsătorie a/au rezultat un copil/copii minori.

Astfel, în cazul etapei formulării cererii de divorț în fața notarului public, soții trebuie să depună, pe lângă actele enumerate în cazul divorțului fără copii minori, și

³⁰ art. 376 alin. (4) Noul Cod Civil

³¹ art. 376 alin. (4) Noul Cod Civil

³² art. 378 alin. (1) Noul Cod Civil

certificatul/certIFICATELE de naștere ale minorului/minorilor reieșit/reieșiți din căsătorie.³³

În continuare, soții trebuie să convină, pe lângă chestiunile enumerate în cazul divorțului fără copii minori, și asupra:

- exercitării autorității părintești de către ambii părinți;
- stabilirea locuinței copilului/copiilor minor/minori după divorț. În acest caz, legislația în vigoare prevede expres faptul că locuința copilului/copiilor minor/minori se va stabili doar la unul dintre părinți;
- modalitatea de păstrare a legăturilor personale dintre părintele separat și fiecare dintre copiii minori;
- stabilirea contribuției părinților la cheltuielile de creștere, educare, învățătură și pregătire profesională a copilului/copiilor minor/minori.³⁴

Totodată, notarul public este obligat să stabilească cuantumul contribuției de întreținere.³⁵

Astfel, când întreținerea este datorată de către părinte, aceasta se va stabili până la 1/4 din venitul lunar net al părintelui pentru un copil, 1/3 pentru 2 copii și 1/2 pentru 3 sau mai mulți copii.

Obligația de întreținere se va executa în natură, prin asigurarea celor necesare traiului și, după caz, a cheltuielilor pentru educare, învățătură și pregătire profesională.

Cuantumul obligației de întreținere, astfel cum a fost stabilit în fața notarului public, va putea fi ulterior modificat în baza acordului fostilor soți.

³³ <http://notariat-tineretului.net/divort/divort-copii-minori-notar>

³⁴ art. 375 alin. (2) Noul Cod Civil

³⁵ <http://notariat-tineretului.net/divort/divort-copii-minori-notar>

În acest sens, va trebui întocmit un nou raport de anchetă psiho-socială, iar notarul public va audia din nou minorul/minorii.

Singura persoană competentă să instrumenteze acordul prin care se modifică acordul fostilor soți este notarul public care a autentificat acordul inițial.

În continuare, ca și în cazul procedurii de divorț fără copii minori, notarul public va acorda soților un termen de reflecție de 30 de zile pentru o eventuală împăcare.

Pe parcursul celor 30 de zile de reflecție, notarul public va dispune:

- efectuarea unei anchete psiho-sociale care se va realiza în mod obligatoriu și gratuit prin serviciul de autoritate tutelară al primăriei, indiferent de vârsta minorului/minorilor, la adresa unde soții au stabilit de comun acord că va/vor locui copilul/copiii;
- audierea minorului/minorilor care a/au împlinit vârsta de 10 ani.³⁶

În acest caz, minorul/minorii va/vor fi însoțit/însoțiți de către ambii părinți; va/vor fi audiat/audiați în prezența ambilor părinți și va/vor semna declarația/declarațiile consemnată/consemnate de către notarul public alături de ambii părinți.³⁷

În urma scurgerii celor 30 de zile de reflecție, soții se prezintă personal la notarul public.

Dacă aceștia stăruie în cererea de divorț și îndeplinesc cumulativ condițiile enumerate în rândurile de mai sus, notarul public emite certificatul de divorț fără să facă, nici în acest caz, mențiune cu privire la culpa vreunuia dintre soți.

³⁶ <http://notariat-tineretului.net/divort/divort-copii-minori-notar>

³⁷ <http://notariat-tineretului.net/divort/divort-copii-minori-notar>

Dacă până la termenul fixat nu s-a comunicat biroului notarial raportul de anchetă psiho-socială și, din motive întemeiate, nu s-a putut audia minorul/minorii, soții pot solicita acordarea unuia sau mai multor termene pentru îndeplinirea acestor două condiții.³⁸

Practic, acordarea unui alt termen poate fi motivată doar prin lipsa anchetei psiho-sociale și/sau imposibilitatea audierii minorului/minorilor.

Ca și concluzie, desfacerea căsătoriei în fața notarului public se finalizează într-un timp mai scurt decât în fața instanței de judecată, asigurând totodată o mai bună protecție a vieții private a viitorilor foști soți, dar și a copilului/copiilor minor/minori.

3.2. Divorțul pe cale judiciară – prin intermediul instanței de judecată

Conform dispozițiilor legale în materie, divorțul pe cale judiciară îmbracă următoarele forme:

3.2.1 Divorțul din culpă

3.2.2 Divorțul pentru separarea în fapt de cel puțin 2 ani

3.2.3 Divorțul din cauza stării de sănătate a unuia dintre soți

Indiferent de motivul ce stă la baza desfacerii căsătoriei dintre soți (culpă, separare în fapt de cel puțin 2 ani, starea de sănătate a unuia dintre soți), instanța competentă să soluționeze cererea de chemare în judecată este judecătoria în circumscripția căreia se află ultimul domiciliul comun al soților.

În situația în care soții nu au avut locuință comună, sau dacă niciunul dintre soți nu mai locuiește în circumscripția judecătoriei în care se află cea din urmă locuință comună,

³⁸ <http://notariat-tineretului.net/divort/divort-copii-minori-notar>

judecătoria competentă este aceea în circumscripția căreia își are locuința pârâtul, iar când pârâtul nu are locuința în țară și instanțele române sunt competente internațional, este competentă judecătoria în a cărei circumscripție își are locuința reclamantul.

Cererea de chemare în judecată trebuie să cuprindă în primul rând, elementele prevăzute în mod expres de dispozițiile art. 112 Cod procedură civilă, respectiv:

- numele, domiciliul sau reședința părților. Dacă reclamantul locuiește în străinătate, va arăta și domiciliul ales în România, unde urmează să i se facă toate comunicările privind procesul;

- numele și calitatea celui care reprezintă partea în proces, iar în cazul reprezentării prin avocat, numele acestuia și sediul profesional;

- obiectul cererii;
- arătarea motivelor de fapt și de drept pe care se întemeiază cererea;

- arătarea dovezilor pe care se sprijină fiecare capăt de cerere;

Pe lângă aceste elemente cererea de divorț trebuie să cuprindă și numele copiilor minori.

Soțul care solicita desfacerea căsătoriei are posibilitatea să solicite și soluționarea următoarelor chestiuni:

- stabilirea numelui de familie al soților după divorț,
- exercitarea autorității părintești cu privire la minori (aceasta poate fi exclusivă sau comună),
- stabilirea domiciliului minorului după divorț,
- stabilirea unui program de vizită pentru părintele cu care minorul nu locuiește,
- stabilirea contribuției părinților la cheltuielile de creștere și educare a copiilor;

În situația în care prin cererea de chemare în judecată nu se solicită expres pe lângă divorț și cele arătate mai sus, instanța se pronunță din oficiu cu privire la:

- numele de familie pe care îl vor purta soții după divorț,
- exercitarea autorității părintești cu privire la minori,
- contribuția părinților la cheltuielile de creștere și educare a copiilor.

La cererea de divorț trebuie anexate copie de pe certificatul de căsătorie, certificatul de naștere al minorilor precum și orice alte înscrisuri din care rezultă că relația dintre soți este distrusă iremediabil iar căsnicia nu mai poate continua (de ex. certificat medico-legal, plângeri penale, documente medicale etc.)

Soțul pârât are posibilitatea de a formula întâmpinare la cererea de chemare în judecată, prin care să învedereze instanței toate apărările sale la chestiunile ce i se impută de către reclamant și să propună probe în acest sens. Cu toate acestea, în procedura divorțului, întâmpinarea nu este obligatorie.

Totodată, pe lângă întâmpinare, soțul pârât are posibilitatea de a formula și cerere reconvențională în cazul în care consideră că soțul reclamant sau și acesta se face vinovat de destrămarea căsătoriei.

Părțile sunt obligate să se prezinte în fața instanței de judecată pe tot parcursul procesului indiferent dacă acestea sunt sau nu asistate de un avocat. Dacă la primul termen de judecată în primă instanță, reclamantul lipsește nejustificat și se prezintă numai pârâtul cererea de desfacere a căsătoriei va fi respinsă ca nesusținută. În cazul în care lipsesc ambii soți, cauza se suspendă.

La cererea de divorț, înregistrată pe rolul instanței de judecată trebui să fie anexată o taxă judiciară de timbru în cuantum de 100 lei.

Totodată prin cererea de divorț reclamantul trebuie să propună și probele în baza cărora își întemeiază cererea, pe lângă înscrisuri acestea pot consta în următoarele:

- martori (în cazul divorțului se pot propune în calitate de martori și rudele și afinii până la gradul al treilea inclusiv),
- interrogatoriul pârâtului,
- anchetă psihosocială,
- ascultarea minorilor care au împlinit vârsta de 10 ani (instanța poate asculta și copilul ce nu a împlinit vârsta de 10 ani atunci când consideră că audierea lui este necesară pentru soluționarea cauzei),
- solicitarea ca instanța să efectueze diverse adrese (ex. la secția de poliție pentru a se depune dovada existenței unui dosar penal, la locul de muncă al pârâtului pentru că angajatorul să comunice salariul acestuia și la diverse instituții publice de a căror răspuns depind susținerile părților).

3.2.1. Divorțul din culpa unuia din soți

În acest caz, divorțul se poate pronunța fie din culpa ambilor soți fie din culpa exclusivă a unuia dintre soți.

Pentru ca instanța să pronunțe divorțul din culpă, indiferent dacă acesta este din culpă comună sau culpă exclusive, trebuie îndeplinite următoarele condiții:

1. Existența unor motive temeinice,
2. Vătămarea gravă a relațiilor dintre soți ca urmare a existenței unor motive temeinice,
3. Imposibilitatea continuării căsătoriei,
4. Existența culpei unuia sau ambilor soți în destrămarea căsătoriei;

Dispozițiile legale în materie nu reglementează în mod expres motivele temeinice ce pot sta la destrămarea căsătoriei dintre soți, însă cele mai frecvente în practica judecătorească sunt:

- Părăsirea nejustificată a locuinței comune sau refuzul unuia dintre soți de a locui împreună cu celălalt,
- Infidelitatea unuia dintre soți,
- Diferențele de concepții, de educație sau de obiective,
- Lipsa de comunicare,
- Violență fizică și verbală,
- Consumul excesiv de alcool,
- Disparația afecțiunii dintre soți,
- Intervenția nejustificată a părinților, socrilor etc.³⁹

Prin urmare, atunci când există motive temeinice care fac imposibilă continuarea căsătoriei, divorțul se poate pronunța dacă instanța stabilește culpa unuia dintre soți în destrămarea căsătoriei. Cu toate acestea, dacă din probele administrate rezultă culpa ambilor soți, instanța de judecată poate pronunța divorțul din culpă lor comună, chiar dacă numai unul dintre ei a formulat cererea de divorț.

Mai exact, în funcție de probele administrate în fața instanței de judecată, divorțul poate fi pronunțat din culpa exclusivă a soțului pârât sau din culpa ambilor soți.

Instanța de judecată nu poate pronunța divorțul dacă în urma probelor administrate în dosar, s-a stabilit doar culpa soțului reclamant, iar pârâtul nu a cerut la rândul său divorțul printr-o cerere reconvențională.

Cu alte cuvinte, divorțul din culpă exclusivă a soțului reclamant se poate dispune de instanța de judecată doar atunci când pârâtul a solicitat acest lucru în mod expres prin formularea unei cereri reconvenționale. Cererea reconvențională este o veritabilă cerere de chemare în judecată, în baza căreia pârâtul dobândește calitatea de reclamant-pârât iar reclamantul calitatea de pârât-reclamant.

40

³⁹ Lupașcu, D., Crăciunescu C. M., „Dreptul Familiei în noul Cod civil”, Ed. A II-a, Universul Juridic București, 2012

⁴⁰ Avram, M., „Drept Civil Familia”, Editura Hamangiu 2013, pag. 123

Fiind o veritabilă cerere de chemare în judecată și cererea reconvențională la fel ca și cererea de divorț, trebuie timbrată cu o taxă judiciară de timbru în cuantum de 100 lei.

Practic, atunci când se formulează o cerere reconvențională, instanța de judecată este sesizată cu două cereri de divorț, în care soții au o dublă calitate fiind atât reclamânți cât și pârâți.

Într-o astfel de situație, instanța de judecată poate dispune desfacerea căsătoriei din culpă exclusivă a soțului reclamant, însemnând astfel că instanța urmează a admite cererea reconvențională de divorț formulată de soțul pârât și să respingă cererea de divorț formulată de soțul reclamant.

Pentru ca instanța de judecată să dispună desfacerea căsătoriei din culpă comună a ambilor soți, nu este necesar ca pârâtul să formuleze o cerere reconvențională, invocarea culpei soțului reclamant putându-se face pe cale de apărare (prin întâmpinare).

Cheltuielile de judecată pot să fie solicitate doar în cazul desfacerii căsătoriei din culpă exclusivă a unuia dintre soți nu și atunci când este vorba despre o culpă comună a soților în destrămarea căsătoriei.

3.2.2. Divorțul pentru separarea în fapt de cel puțin 2 ani

Printre formele divorțului pe cale judiciară se regăsește și divorțul pentru separarea îndelungată a soților.

Potrivit dispozițiilor legale în vigoare,⁴¹ când soții sunt separați în fapt de cel puțin doi ani de zile, oricare dintre aceștia va putea cere instanței de judecată desfacerea căsătoriei, asumându-și responsabilitatea pentru eșecul căsătoriei.

⁴¹ art. 373 lit. c) Noul Cod Civil

Instanța competentă să pronunțe desfacerea căsătoriei pentru separarea îndelungată.

În cazul acțiunilor de desfacere a căsătoriei pentru separarea îndelungată, instanța competentă să se pronunțe asupra cererii de desfacere a căsătoriei este judecătoria în circumscripția căreia se află ultimul domiciliu comun al soților, dacă cel puțin unul dintre soți mai locuiește la ultimul domiciliu comun.⁴²

În cazul în care soții nu au avut niciodată domiciliu comun sau dacă nici unul dintre soți nu mai locuiește la ultimul domiciliu comun, instanța competentă să se pronunțe asupra cererii de desfacere a căsătoriei este judecătoria de la domiciliul soțului chemat în judecată.⁴³

Dacă soțul chemat în judecată nu are domiciliul în țară, instanța competentă să pronunțe desfacerea căsătoriei pentru separarea îndelungată este judecătoria în circumscripția căreia se află ultimul domiciliu a soțului care formulează și înregistrează cererea de desfacere a căsătoriei.⁴⁴

Dacă nici unul dintre soți nu mai are domiciliul în țară, aceștia pot conveni să introducă cererea de desfacere a căsătoriei pentru separarea îndelungată la orice judecătorie din România.⁴⁵

Condițiile generale pentru pronunțarea de către instanțele de judecată a desfacerii căsătoriei pentru separarea îndelungată.

Pentru a pronunța o hotărâre judecătorească de desfacere a căsătoriei pentru separarea îndelungată, instanțele de judecată verifică o serie de condiții, după cum urmează:

⁴² art. 914 alin. (1) Noul Cod de Procedură Civilă

⁴³ art. 914 alin. (2) teza I Noul Cod de Procedură Civilă

⁴⁴ art. 914 alin. (2) teza a II-a Noul Cod de Procedură Civilă

⁴⁵ art. 914 alin. (3) Noul Cod de Procedura Civilă

- căsătoria să fie valabil încheiată;
- despărțirea dintre soți să existe de cel puțin doi ani de zile;

Practic, din punctul de vedere al legiuitorului, perioada de despărțire de doi ani de zile denotă faptul că soții au intenția de a se separa;

- unul dintre soți să își asume responsabilitatea pentru eșecul căsătoriei, materializată în cererea de divorț adresată instanței de judecată;⁴⁶

- achitarea unei taxe de timbru în cuantum de 100 lei, potrivit dispozițiilor legale în vigoare.

În cazul în care soțul care formulează și înregistrează cererea de desfacere a căsătoriei nu are posibilitatea de a achita taxa de timbru în cuantum de 100 lei, acesta poate solicita instanței de judecată, printr-o cerere separată, fie scutirea de la plata taxei de timbru, fie eșalonarea taxei de timbru.⁴⁷

Procedura în fața instanțelor de judecată, în cazul desfacerii căsătoriei pentru separarea îndelungată.

Dispozițiile legale incidente în cauză prevăd faptul că, în urma separării în fapt de cel puțin doi ani de zile, oricare dintre soți va putea solicita instanței de judecată desfacerea căsătoriei.

Totodată, dispozițiile legale în vigoare prevăd și faptul că soțul care solicită desfacerea căsătoriei își va asuma și întreaga responsabilitate pentru eșecul căsătoriei.

⁴⁶ Avram M., „Drept Civil. Familia”, Editura Hamangiu, București, pag. 127

⁴⁷ art. 33 și art. 42 din O.U.G. 80/2013 privind taxele de timbru

După cum reiese din rândurile de mai sus, cererea de desfacere a căsătoriei poate fi formulată și înregistrată pe rolul instanțelor de judecată competente de către oricare dintre soți.

În urma înregistrării cererii de desfacere a căsătoriei bazată pe separarea îndelungată a soților, instanța de judecată va verifica conținutul cererii, iar dacă soțul care a formulat și înregistrat cererea de desfacere a căsătoriei nu trebuie să completeze cererea, instanța de judecată va proceda la fixarea primului termen de judecată. La termenul de judecată fixat de către instanța de judecată și în cazul în care condițiile enumerate în rândurile de mai sus sunt îndeplinite, instanța de judecată pronunță divorțul din culpă exclusivă a soțului care a formulat și înregistrat cererea de desfacere a căsătoriei.

48

Cu toate acestea, dacă soțul chemat în judecată declară în fața instanței de judecată că este de acord cu desfacerea căsătoriei, în speță se vor aplica dispozițiile de la desfacerea căsătoriei pe baza acordului lor, fără a se face mențiune în hotărârea judecătorească despre culpa soților.⁴⁹

În continuare, există posibilitatea ca soții să se înțeleagă doar cu privire la desfacerea căsătoriei, dar totuși să nu se înțeleagă asupra cererilor accesorii cererii de divorț.

În acest caz, instanța de judecată va trece la administrarea probele prevăzute de lege pentru soluționarea cererilor accesorii cererii de desfacere a căsătoriei. Chiar și în această situație, instanța de judecată, la cererea părților, va pronunța o hotărâre cu privire la cererea de desfacere a căsătoriei, pe baza acordului părților.

În ceea ce privește cererile accesorii cererii de desfacere a căsătoriei, instanța de judecată va administra probele

⁴⁸ art. 934 alin. (1) Noul Cod de Procedură Civilă

⁴⁹ art. 934 alin. (2) Noul Cod de Procedură Civilă

necesare, iar când se va considera întru totul lămurită, va soluționa și cererile accesorii cererii de divorț.⁵⁰

3.2.3. Divorțul din cauza stării de sănătate a unuia dintre soți

Potrivit dispozițiilor articolului 373 litera d din Codul civil, divorțul poate avea loc la cererea aceluia dintre soți a cărui stare de sănătate face imposibilă continuarea căsătoriei.

Pentru a se solicita desfacerea căsătoriei din acest motiv, este necesar ca boala menționată de textul de lege citat ce face imposibilă continuarea căsătoriei să intervină în timpul acesteia.

Instanța de judecată ce pronunță divorțul din cauza stării de sănătate a unuia dintre soți, nu mai face nicio mențiune despre culpa soților.

Atunci când se solicită desfacerea căsătoriei pentru că starea de sănătate a unuia dintre soți face imposibilă continuarea acesteia, instanța de judecată urmează să administreze probe privind existența bolii și starea sănătății soțului bolnav.

Cu alte cuvinte, instanța de judecată trebuie să aprecieze de la caz la caz dacă și în ce măsură starea de sănătate a unuia dintre soți face imposibilă continuarea căsătoriei.

⁵⁰ art. 930 alin. (2) Noul Cod de Procedură Civilă

3.3. Efectele desfacerii căsătoriei

3.3.1. Efectele desfacerii căsătoriei cu privire la relațiile personale dintre soți

3.3.1.1. Calitatea de soț

Calitatea de soț încetează, în momentul rămânerii definitive a hotărârii judecătorești prin care s-a admis acțiunea de divorț.

3.3.1.2. Numele

Referitor la numele de familie purtat de soți după desfacerea căsătoriei, articolul 383 din Codul civil prevede în mod expres:

La desfacerea căsătoriei prin divorț, soții pot conveni să păstreze numele purtat în timpul căsătoriei. Instanța ia act de această înțelegere prin hotărârea de divorț.

Pentru motive temeinice, justificate de interesul unuia dintre soți sau de interesul superior al copilului, instanța poate să încuviințeze ca soții să păstreze numele purtat în timpul căsătoriei, chiar în lipsa unor înțelegeri între ei.

Dacă nu a intervenit o înțelegere sau dacă instanța nu a dat încuviințarea, fiecare dintre foștii soți poartă numele dinaintea căsătoriei.

Cu alte cuvinte, chiar dacă soții nu se înțeleg asupra numelui ce urmează a fi purtat după desfacerea căsătoriei, instanța poate să încuviințeze pentru motive temeinice păstrarea numelui purtat în timpul căsătoriei. De exemplu, în situația în care soțul reclamant prin acțiunea introductivă solicită păstrarea numelui purtat în timpul căsătoriei iar soțul pârât prin întâmpinarea formulată se opune, instanța de judecată, cu toate acestea, poate dispune păstrarea numelui purtat în timpul căsătoriei atunci când există motive temeinice

justificate de interesul unuia dintre soți sau de interesul copilului.

Cu titlu exemplificativ, arătăm că astfel de motive temeinice pot fi considerate: faptul că un soț este recunoscut în viața profesională, științifică, literară sau artistică sub acel nume, existența unei identități de nume între copil și cel al părinților etc.⁵¹

3.3.1.3. Obligația de sprijin moral, obligația de fidelitate, obligația de coabitare și obligația conjugală a soților

Obligațiile de sprijin moral, de fidelitate, de coabitare și conjugală a soților sunt obligații ce privesc viața de familie, astfel încetează la momentul desfacerii căsătoriei.

3.3.2. Efectele desfacerii căsătoriei privind relațiile patrimoniale dintre soți

3.3.2.1. Încetarea regimului matrimonial

Potrivit dispozițiilor art. 385 din Codul civil: *În cazul divorțului regimul matrimonial încetează între soți la data introducerii cererii de divorț.*

Cu toate acestea, oricare dintre soți sau amândoi, împreună în cazul divorțului prin acordul lor, pot cerere instanței de divorț să constate că regimul matrimonial a încetat de la data separației în fapt.

Practic suntem în prezența unei derogări de la regula potrivit căreia, divorțul produce efecte doar pentru viitor, de la data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești, sau după caz de la data certificatului de divorț, legea instituind un efect retroactiv al divorțului în ceea ce privește regimul matrimonial, respectiv de la data introducerii cererii de divorț, sau de la data separației în fapt.

⁵¹ Avram, M. , „Drept Civil Familia”, Editura Hamangiu 2013, pag. 137

3.3.2.2. Locuința familiei

În cadrul procesului de divorț, instanța soluționează și cererea privind atribuirea folosinței locuinței comune a soților.

În cazul în care, ulterior divorțului, locuința comună nu se poate folosi de către ambii soți, aceștia se pot înțelege care dintre ei să o folosească până la partaj.

În cazul în care soții nu se înțeleg, instanța de judecată urmează să atribuie unuia dintre ei, beneficiul folosirii locuinței până la partaj, sau după caz beneficiul contractului de închiriere până la aceeași dată.

Atribuirea beneficiului contractului de închiriere unuia dintre soți se face cu citarea locatorului și produce efecte față de acesta de la data când hotărârea judecătorească rămâne definitivă.

Instanța de judecată va avea în vedere următoarele criterii la atribuirea beneficiului contractului de închiriere sau a folosinței imobilului bun comun:

- interesul superior al copiilor minori
- culpa în desfacerea căsătoriei
- posibilitățile locative proprii ale foștilor soți⁵²

Soțului căruia i s-a atribuit beneficiul contractului de închiriere este dator să plătească celui alt soț o indemnizație pentru acoperirea cheltuielilor de instalare, într-o altă locuință, cu excepția situației în care divorțul a fost pronunțat din culpa exclusivă a acestuia din urmă.

3.3.2.3. Obligația de a suporta cheltuielile căsătoriei și obligația de sprijin material

La momentul desfacerii căsătoriei, obligația de a suporta cheltuielile căsătoriei și obligația de sprijin material, încetează. În cazul în care soții se separă în fapt înainte de desfacerea

⁵² Lupașcu, D., Crăciunescu, C. M., „Dreptul Familiei în noul Cod civil”, Ed. A II-a, Universul Juridic București, 2012, pag 246

căsătoriei, aceștia nu mai trebuie să contribuie la cheltuielile căsătoriei chiar anterior divorțului, având însă obligația de a contribui la cheltuielile privind creșterea, și educarea copiilor minori, din momentul separării.

În ceea ce privește obligația de sprijin material a soților unul față de celălalt, aceasta se menține pe toată durata căsătoriei, indiferent dacă soții sunt sau nu despărțiți în fapt.⁵³ Cu alte cuvinte, obligația de sprijin material încetează doar la desfacerea căsătoriei.

3.3.2.4. Dreptul la despăgubiri

Pronunțarea desfacerii căsătoriei din culpa exclusivă a unuia dintre soți poate produce celui alt soț importante prejudicii de ordin moral, profesional sau material.

Odată cu formularea și înregistrarea cererii de desfacere a căsătoriei din culpa exclusivă a celui alt soț, soțul care se consideră prejudiciat moral, profesional sau material poate solicita despăgubiri care să acopere prejudiciul suferit.

Despăgubirile pentru prejudiciul suferit se vor acorda atât în cazul în care culpa aparține în totalitate soțului care a formulat cererea de desfacere a căsătoriei, cât și în cazul în care culpa aparține în totalitate soțului chemat în judecată.⁵⁴

În cazul în care instanța de judecată competentă va reține culpa ambilor soți în desfacerea căsătoriei, aceste despăgubiri nu vor putea fi acordate.

Totodată, cererea de despăgubire va fi inadmisibilă în cazul în care va fi introdusă ulterior hotărârii de desfacere a căsătoriei.⁵⁵

⁵³ Lupașcu, D., Crăciunescu, C. M., „Dreptul Familiei în noul Cod civil”, Ed. A II-a, Universul Juridic București, 2012, pag 246

⁵⁴ Lupașcu, D., Crăciunescu, C. M., „Dreptul Familiei în Noul Cod Civil”, Editura Universul Juridic, București, 2012, pag. 246

⁵⁵ Lupașcu, D., Crăciunescu, C. M., „Dreptul Familiei în Noul Cod Civil”, Editura Universul Juridic, București, 2012, pag. 246

3.3.2.5. Prestația compensatorie

În cazul în care desfacerea unei căsătorii se pronunță din culpă exclusivă a soțului chemat în judecată, iar durata căsătoriei a fost de cel puțin 20 de ani de zile, soțul care a formulat cererea de desfacere a căsătoriei va putea beneficia de o compensație a dezechilibrului suferit.⁵⁶

Astfel, există situații în care, după desfacerea căsătoriei, se produce un dezechilibru important în ceea ce privește nivelul de viață al foștilor soți, în sensul în care unul dintre aceștia va avea un nivel de trai mult inferior celui de care a beneficiat în timpul căsătoriei.⁵⁷

Procedura de acordare a prestației compensatorii.

La cererea soțului nevinovat de desfacerea căsătoriei, prestația compensatorie poate fi stabilită de instanța de judecată, o dată cu cererea de divorț.

Prestația compensatorie nu va putea fi acordată împreună cu pensia de întreținere între foștii soți.⁵⁸

Criterii de acordare a prestației compensatorii.

Instanța de judecată competentă să judece asupra cererii de acordare a prestației compensatorii dintre soți va avea în vedere o serie de condiții, după cum urmează:

- resursele soțului care solicită prestația;
- mijloacele soțului care ar urma să plătească prestația;
- efectele pe care le va avea lichidarea regimului matrimonial existent;
- orice alte împrejurări.⁵⁹

⁵⁶ art. 390 alin. (1) și (2) din Noul Cod Civil

⁵⁷ Lupașcu, D., Crăciunescu, C. M., Dreptul Familiei în Noul Cod Civil”, Editura Universul Juridic, București, 2012, pag. 247

⁵⁸ art. 390 alin. (3) Noul Cod Civil

Forma prestației compensatorii.

Prestația compensatorie poate fi stabilită în bani, sub forma unei sume globale sau a unei rente viagere.

De asemenea, prestația compensatorie poate fi stabilită în natură, sub forma uzufructului unor bunuri mobile sau imobile ce aparțin soțului care plătesc prestația.⁶⁰

Încetarea prestației compensatorii.

Această încetare va avea loc în următoarele cazuri:

- prin decesul unuia dintre foștii soți;
- prin recăsătoria soțului care beneficiază de prestația compensatorie;
- prin obținerea de către soțul care beneficiază de prestația compensatorie a unor resurse de natură să îi asigure condiții de viață asemănătoare celor avute în timpul căsătoriei.⁶¹

3.3.2.6. Obligația de întreținere între foștii soți

În timpul căsătoriei, soții își datorează întreținere. Odată cu desfacerea căsătoriei, obligația de întreținere încetează.

Cu toate acestea, există situații în care foștii soți își datorează întreținerea și în urma desfacerii căsătoriei.

Astfel, fostul soț are dreptul la întreținere din partea celuilalt soț, în condițiile în care primul soț se află în nevoie din cauza incapacității de muncă intervenite înainte de căsătorie sau în timpul căsătoriei.⁶²

⁵⁹ Lupașcu, D., Crăciunescu, C. M., *Dreptul Familiei în Noul Cod Civil*, Editura Universul Juridic, București, 2012, pag. 247

⁶⁰ Lupașcu, D., Crăciunescu, C. M., *Dreptul Familiei în Noul Cod Civil*, Editura Universul Juridic, București, 2012, pag. 247

⁶¹ art. 395 Noul Cod Civil

⁶² Lupașcu, D., Crăciunescu, C. M., *Dreptul Familiei în Noul Cod Civil*, Editura Universul Juridic, București, 2012, pag. 248

Soțul are același drept și atunci când incapacitatea s-a ivit în decurs de un an de zile de la desfacerea căsătoriei, însă este legată de o împrejurare legată de căsătorie.⁶³

Dacă divorțul este pronunțat din culpă exclusivă a unuia dintre soți, acesta nu va putea beneficia de întreținere decât timp de un an de zile de la desfacerea căsătoriei.⁶⁴

Cuantumul pensiei de întreținere nu va putea depăși o pătrime din venitul net al soțului obligat la întreținerea celuilalt soț.

Totodată, cuantumul pensiei de întreținere nu va putea depăși, cumulativ, jumătate din venitul net al soțului obligat la întreținere, când în speță se adaugă și obligația de întreținere a copilului/copiilor minor/minori rezultat/rezultați din căsătorie.

3.4. Efectele divorțului cu privire la relațiile dintre părinți și copii

Pentru instanța de judecată ce soluționează acțiunea de divorț, protecția copilului minor este extrem de importantă.

Astfel, instanța de judecată are obligația de a stabili prin hotărârea de divorț, modul în care se vor desfășura raporturile dintre părinți și copii cu privire la:

- Exercitarea autorității părintești
- Locuința copilului după divorț
- Drepturile părintelui separat de copil
- Contribuția fiecărui părinte la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională a copiilor

Pentru stabilirea măsurilor ce îi privesc pe minori, instanța de judecată ține cont de interesul superior al copilului, de concluziile raportului de anchetă psihosocială și

⁶³ art. 389 alin. (2) Noul Cod Civil

⁶⁴ art. 389 lin. (4) Noul Cod Civil

de învoiala părinților. În cazul în care minorul a împlinit vârsta de 10 ani acesta urmează să fie ascultat de instanța de judecată, existând posibilitatea ca acesta să fie ascultat și dacă nu a împlinit vârsta de 10 ani, atunci când judecătorul consideră că este necesar pentru soluționarea cauzei.⁶⁵

3.4.1. Exercițarea autorității părintești după divorț

Autoritatea părintească presupune existența unui cumul de drepturi și obligații, pentru părinți, în creșterea și educarea copilului precum și cu privire la bunurile acestuia.

Astfel, potrivit dispozițiilor articolului 483 din Codul civil, ambii părinți au atât drepturi cât și obligații cu privire la copiii lor. De fapt, acest ansamblu de drepturi și obligații presupune că, părinții trebuie să ia decizii împreună cu privire la îngrijirea, educația și protecția copilului, supunerea la tratamente medicale precum și administrarea bunurilor sale. Părinții trebuie să asigure protecția, educația, găzduirea, supravegherea minorilor.

Un alt aspect extrem de important, este cel referitor la măsurile disciplinare ce pot fi luate de părinți asupra copiilor.

Astfel, articolul 489 din Codul civil prevede în mod expres faptul că, măsurile disciplinare nu pot fi luate de părinți decât cu respectarea demnității copilului. Sunt interzise luarea unor măsuri precum și aplicarea unor pedepse fizice de natură a afecta dezvoltarea fizică, psihică sau starea emoțională a copilului.

Cu alte cuvinte, textul de lege citat, reglementează în mod expres faptul că părinții atunci când exercită educația, supravegherea, protecția, găzduirea copiilor, nu au voie să ia nicio măsură agresivă fizic și verbal față de aceștia sau să aplice anumite măsuri de corecție care ar afecta dezvoltarea fizică, psihică sau starea emoțională a minorului.

⁶⁵ Lupașcu, D., Crăciunescu, C. M., „Dreptul Familiei în noul Cod civil”, Ed. A II-a, Universul Juridic București, 2012, pag 248

În toate deciziile lor, părinții trebuie să aibă permanent în vedere interesul superior al copilului. Mai mult, fie că deciziile se iau de părinți fie de către instanță în cadrul procedurii judiciare, este extrem de important ca întotdeauna la luarea acestora, să fie avut în vedere interesul superior al copilului.

În determinarea interesului superior al copilului, se ține cont de cel puțin următoarele:

- nevoile de dezvoltare fizice, psihologice, de educație și sănătate, de securitate, stabilitate și apartenență la o familie;
- opinia copilului în funcție de vârstă și gradul de maturitate;
- istoricul copilului, în mod special traumele suferite de copil în trecut sau care pot interveni în viitor;
- capacitatea părinților sau persoanelor care urmează să se ocupe de creșterea și îngrijirea copilului de a răspunde nevoilor concrete ale acestuia;

Totodată, instanța de judecată, pe parcursul procesului pentru a asigura respectarea interesului superior al minorului ia o serie de măsuri precum:

1. Raportul de anchetă psihosocială
2. Ascultarea părinților și a minorului

Ancheta psihosocială se efectuează de către autoritatea tutelară, la locuința comună a soților, iar atunci când aceștia nu locuiesc împreună, la locuința fiecăruia dintre ei. Raportul de anchetă socială trebuie să ofere instanței de judecată informații cu privire la condițiile de trai a soților, raportul dintre părinți și copii și modul în care părinții își îngrijesc copilul și îi asigură o dezvoltare, creștere și educație armonioasă. Prin concluziile raportului de anchetă socială, autoritatea tutelară are posibilitatea să-și exprime punctul de

vedere și să propună măsurile ce pot fi luate față de minor în funcție de interesul superior al acestuia.⁶⁶

Cu toate acestea, concluziile raportului de anchetă sociala nu sunt obligatorii de avut în vedere de către instanța de judecată, aceasta având posibilitatea de a le aprecia și a le corobora cu celelalte probe administrate în dosar.

Ascultarea părinților și a copiilor.

Ascultarea părinților este obligatorie potrivit dispozițiilor legale în vigoare.

În ceea ce privește ascultarea copiilor, în principiu aceasta este obligatorie doar față de minorul care a împlinit vârsta de 10 ani. Cu toate acestea, poate fi ascultat și minorul ce nu a împlinit vârsta de 10 ani dacă judecătorul consideră necesar, însă opinia minorului va fi apreciată prin raportare la vârsta fragedă a acestuia și gradul de maturitate. Minorii sunt ascultați în camera de consiliu, doar în prezența judecătorului și/sau a psihologului instanței.

Regula este aceea că autoritatea părintească se exercită în comun de către cei doi părinți cu privire la copii.

Mai exact, după divorț autoritatea părintească asupra minorilor revine în comun ambilor părinți, cu excepția situației în care instanța de judecată dispune exercitarea autorității părintești exclusiv de către un părinte. Acest lucru înseamnă că, ambii părinți care urmează să exercite drepturi părintești, să aibă aceleași obligații părintești față de minori, chiar și după desfacerea căsătoriei ca și în cazul părinților nedivorțați.

Părinții trebuie să ia toate deciziile cu privire la copiii lor în comun, după ce s-au consultat, iar în situația în care unul dintre părinți îndeplinește singur un act privind exercitarea drepturilor și obligațiilor părintești se prezumă că are și consimțământul celuilalt părinte.⁶⁷

⁶⁶ Avram, M., „Drept Civil Familial”, Editura Hamangiu 2013, pag. 155

⁶⁷ Avram, M., „Drept Civil. Familia”, Editura Hamangiu, 2013, pag. 157

În cazul în care între părinți apar neînțelegeri cu privire la exercitarea autorității părintești față de copiii lor minori, aceștia se pot adresa instanței de judecată ce urmează să decidă în funcție de interesul superior al minorului.

De la această regulă, legea instituie două excepții:

1. Exercitarea autorității părintești de către un singur părinte
2. Exercitarea autorității părintești de către alte persoane

Exercitarea autorității părintești de către un singur părinte.

Dacă există motive întemeiate, având în vedere interesul superior al minorului, instanța hotărăște ca autoritatea părintească să fie exercitată numai de către unul dintre părinți.

Așadar, în materia divorțului, regula este că autoritatea părintească se exercită în comun de către ambii părinți și doar în situații excepționale, pentru motive întemeiate, după ce instanța de judecată a ascultat părinții, minorul și a dispus efectuarea unui raport de anchetă psihosocială, ținând cont de interesele copiilor va putea dispune exercitarea autorității părintești doar de către unul dintre părinți.

Având în vedere conținutul noțiunii de autoritate părintească, împrejurarea că exercitarea acesteia presupune de fapt exercitarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor referitoare la copil, iar regula consacrată de lege este cea a exercitării autorității părintești în comun **instanța de judecată nu poate accepta în mod automat convenția părților în această privință**, interesul superior al copilului fiind acela de a fi crescut de către ambii părinți.

În stabilirea autorității părintești de către un singur părinte trebuie avute în vedere doar fapte concrete care trebuie dovedite.

Astfel, pentru a acorda autoritatea părintească exclusivă, instanța va solicita:

- dovada făcută de către soțul solicitant, a suferinței copilului care se află sub autoritatea ambilor părinți;
- stabilirea unei legături între suferința copilului și exercitarea în comun a autorității părintești;
- demonstrarea faptului că soluția constă în exercitarea autorității părintești exclusiv de către unul dintre părinți.

Astfel, cum am arătat în rândurile de mai sus, pentru a putea fi justificată exercitarea autorității părintești doar de către un singur părinte este necesară existența unor motive întemeiate.

Dispozițiile legale în vigoare enumeră, care ar putea fi considerate motive întemeiate de care instanța de judecată atunci când decide exercitarea autorității părintești de către un singur părinte, după cum urmează:

- alcoolismul;
- boala psihică;
- dependența de droguri a celuilalt părinte;
- violență față de copil sau față de celălalt părinte;
- condamnări pentru infracțiuni de trafic de persoane, trafic de droguri, infracțiuni cu privire la viața sexuală, infracțiuni de violență, precum orice alt motiv legat de riscurile pentru copil, care ar deriva din exercitarea de către acel părinte a autorității părintești.

În plus, arătăm faptul că, potrivit doctrinei și practicii judiciare în materie, au fost indicate și alte

criterii pentru exercitarea autorității părintești exclusive, respectiv atunci când unul dintre părinți:

- este o fire violentă, agresivă, fizic și în limbaj, nu obligatoriu față de copil sau față de celălalt părinte, ci de exemplu în anturajul avut, față de bunici, noul soț sau copiii acestuia;

- este instabil psihic, manifestând tendințe suicidale ori face parte dintr-o sectă;

- are un nivel scăzut de maturitate și înțelegere;

- este delăsător și dezinteresat față de copii;

Pentru a putea fi reținut dezinteresul de către instanța de judecată este necesară dovedirea următoarelor elemente:

- părintele manifestă o stare de pasivitate față de obligațiile legate de creșterea, educarea, supraveghere și întreținere, constând în actul propriu-zis de neglijare (lipsa de interes și de implicare a părintelui în creșterea și educarea minorului, părăsirea domiciliului comun, refuzul de a lua legătura cu minorul, de a se implica material și moral în creșterea și educarea lui);

- are o influență dăunătoare pentru viața, dezvoltarea, integritatea și sănătatea copilului, ce poate consta fie într-un rezultat nefast, fie numai într-o periclitate;

- existența unei legături între starea de pasivitate și urmarea dăunătoare;

În practică, instanțele de judecată din România, au reținut lipsa de interes a unuia dintre soți, ca motiv întemeiat pentru acordarea autorității părintești exclusive unuia dintre soți.

Astfel, prin Decizia Civilă nr. 119/A/2013 pronunțată de Tribunalul Hunedoara, în ds. nr. 3658/221/2010, a fost admis apelul declarat de către R.A. și a fost modificată Sentința Civilă nr. 2088/2012 în sensul că s-a dispus ca

autoritatea părintească asupra minorului C.G.N. să fie exercitată în exclusivitate de către mamă.⁶⁸

Pentru a decide astfel, Tribunalul Hunedoara a reținut că: *“Din probele administrate atât în fața primei instanțe, cât și în apel, se conturează dezinteresul pârâtului C.A. față de minor și existența unor relații conflictuale între acesta și reclamantă.(...) care afectează comunicarea dintre ei, aspect esențial în realizarea interesului superior al minorului. Astfel, pârâtul a dat dovadă de dezinteres față de copil, nu a luat parte în mod direct și constant la creșterea și educarea lui.(...) În pus, a refuzat să coopereze cu mama în luarea deciziilor importante ce-l privesc pe minor.”*

Prin Sentința Civilă nr. 3307 pronunțată în ședința din data de 22.12.2011, Judecătoria Mediaș, instanța a reținut următoarele: *„la scurt timp după nașterea minorei, pârâtul a părăsit locuința comună, nu a revenit alături de familie, nu sprijină în niciun fel familia, deși dificultățile materiale reclamă imperios acest lucru și nu dă niciun semn că ar intenționa să se intereseze măcar de soarta copilului său.”⁶⁹*

Având în vedere starea de fapt actuală, concluziile referatului de anchetă socială, și interesul minorei în vârstă de 1 an, instanța apreciază că există motive suficiente pentru ca exercitarea autorității părintești să fie acordată exclusiv mamei, conform art. 398 al 1 Cod Civil, pârâtul făcând dovada, inclusiv prin neprezentarea la interogatoriu, a totalei lipse de interes față de creșterea și educarea minorei.”

În concluzie, rezultă că instanța de tutelă poate stabili ca exercitarea autorității părintești să se facă în mod exclusiv de către mamă în situația în care tatăl nu își dă concursul în mod constant și direct la creșterea și

⁶⁸ Decizia Civilă nr. 119/A/2013 pronunțată de Tribunalului Hunedoara, în ds. nr. 3658/221/2010

⁶⁹ Sentința Civilă nr. 3307 pronunțată în ședința din data de 22.12.2011, Judecătoria Mediaș

educarea minorului și refuză să coopereze cu mama în luarea deciziilor importante cu privire la minor.

Lista acestor motive întemeiate nu este strict limitativă, instanța de judecată poate reține și altele atunci când în vederea ocrotirii interesului superior al minorului se impune exercitarea autorității părintești de către un singur părinte.

Prin urmare, judecătorul chemat să judece o astfel de cerere va fi nevoit să analizeze fiecare situație în parte, pentru a vedea dacă exercitarea autorității părintești trebuie să se facă de către ambii părinți sau doar de către unul dintre aceștia.

În situația în care doar unul dintre părinți se implică activ și îi asigură minorului garanțiile morale, materiale și afective necesare pentru creșterea și educarea sa, dar este împiedicat în demersul său de către celălalt părinte care, fie că manifestă un dezinteres total și o neglijență gravă cu privire la minor, fie desfășoară activități de natură să pună în pericol interesul superior al minorului, se impune ca exercitarea autorității părintești să se facă de către acel părinte care este implicat.

Exercitarea autorității părintești de către alte persoane.

Instanța de judecată poate decide, în situații excepționale, plasamentul copilului la o rudă sau la o altă persoană, cu consimțământul prealabil al acestora, sau într-o instituție de ocrotire.

Fiind o măsură cu totul excepțională, aceasta se dispune atunci când instanța după administrarea probatoriului, consideră că aceasta este în interesul superior al minorului, raportat la comportamentul părinților, neglijența manifestată de aceștia față de copii, violență fizică și verbală și conduita imorală.⁷⁰

⁷⁰ Avram, M., „Drept Civil. Familia”, Editura Hamangiu, 2013, pag 159

Cu alte cuvinte, pentru ca instanța de judecată să dispună ca autoritatea părintească să fie exercitată de alte persoane decât de părinții copilului trebuie să rezulte din probele administrate faptul că nu este în interesul superior al copilului să fie supravegheat, educat, găzduit, etc. de părinții lui, nefiind astfel suficient doar atașamentul copilului față de alte persoane precum și atașamentul acestora față de minor.

3.4.2. Locuința copilului după divorț

Stabilirea locuinței copilului/copiilor minor/minori este un efect al desfacerii căsătoriei dintre soții/părinți și copil/copii sau un efect al desfacerii relațiilor personale dintre părinți.

Soții/părinții se pot înțelege cu privire la locuința copilului/copiilor, însă această înțelegere poate produce efecte doar în cazul în care înțelegerea este încuviințată de către instanța de judecată, cu excepția cazului în care desfacerea căsătoriei cu copil/copii minor/minori se constată pe cale notarială.

Pe cale de consecință, instanța de judecată va trebui să verifice, pe baza probelor pe care le administrează în cauză, dacă înțelegerea soților/părinților corespunde sau nu interesului superior al minorului/minorilor.⁷¹

În ceea ce privește probele pe care instanța de judecată le administrează într-o cauză, având ca și obiect stabilirea locuinței copilului/copiilor, s-a stabilit că referatul de anchetă socială este obligatoriu. Astfel, ancheta socială va avea în vedere vârsta și sexul copilului/copiilor, atașamentul față de fiecare dintre soți/părinți, conduita morală a soților/părinților, posibilitățile materiale și de locuit ale acestora, etc.

La momentul pronunțării hotărârii judecătorești cu privire la stabilirea locuinței copilului/copiilor, instanța de judecată va avea în vedere rezultatul raportului de anchetă socială.

⁷¹ art. 263 Noul Cod Civil

Pe lângă rezultatul raportului de anchetă socială, instanța de judecată va lua în considerare înscrisurile depuse de către soți/părinți la dosarul cauzei, interogatoriile administrate, martorii audiați în cauză și orice alte probe care sunt necesare în vederea soluționării juste a cererii de stabilire a locuinței copilului/copiilor.

Totodată, instanța de judecată se va ghida după principiul potrivit căruia frații rămân împreună, prin stabilirea locuinței acestora la același părinte.

Separarea fraților va fi posibilă doar în situații de excepție și numai sub condiția ca separarea acestora să fie în interesul copiilor.

Ulterior administrării întregului probatoriu și atunci când instanța de judecată se consideră întru totul lămurită, aceasta va pronunța hotărârea cu privire la stabilirea locuinței copilului/copiilor la unul dintre soți/părinți.

Modificarea ulterioară a hotărârii instanței de judecată privind locuința copilului/copiilor poate avea loc numai atunci când interesele acestuia/acestora o cer, respectiv când soțul/părintele la care i-a fost stabilită locuința nu îi/le mai poate asigura condițiile necesare pentru dezvoltarea corespunzătoare.

Rezultă, fără îndoială, faptul că împrejurările avute în vedere la pronunțarea hotărârii pot suferi schimbări, ceea ce duce la posibilitatea stabilirii locuinței copilului/copiilor la celălalt părinte ori la alte persoane sau instituții de ocrotire, după caz.

Cu toate acestea, soțul/părintele la care copilul/copiii nu mai locuiește/locuiesc își menține dreptul de a avea legături personale cu copilul/copiii și de a veghea în continuare la creșterea, educarea, învățătura și pregătirea lui/lor profesională, precum și de a consimți la adopția acestuia/acestora, dacă este cazul.

În practica instanțelor de judecată, acest drept a fost recunoscut și bunicilor. În concret, dreptul despre care am

facut vorbire se va exercita în condițiile prevăzute prin hotărârea judecătorească prin care se stabilește programul de vizitare al minorului/minorilor.

3.4.3. Drepturile părintelui separat de copil

Stabilirea unui program care să permită o relație reală și efectivă între copil/copii și părinte este necesar pentru a nu afecta procesul de dezvoltare și maturizare a copilului/copiilor minor/minori.

Instanțele de judecată competente vor putea stabili un program de vizitare și în cazul în care cei doi părinți nu au fost niciodată căsătoriți, dar tatăl a recunoscut copilul/copiii minori, fiind trecut/trecuți ca atare în rubrica aferentă din certificatul/certIFICATELE de naștere ale copilului/copiilor.

De asemenea, instanțele de judecată vor putea stabili un program de vizitare și pe calea procedurii speciale și urgente a ordonanței președințiale, atunci când minorul/minorii este/sunt împiedicat/împiedicați să aibă relații personale cu unul dintre părinți și când lipsa acestora ar duce în mod inevitabil la degradarea relației dintre părinte-copil/copii.

Totodată, instanțele de judecată vor stabili în mod obligatoriu un program de vizitare precis o dată cu pronunțarea desfacerii căsătoriei dintre soții-părinți, program care să permită părintelui să își vadă copilul/copiii încredințați celuilalt soț-părinte.

După cum am arătat în rândurile de mai sus, dreptul de vizitare este un drept al părintelui de a se implica în creșterea și dezvoltarea copilului/copiilor rezultați din relația cu celălalt părinte.

Practic, dreptul de vizitare permite deplasarea periodică a părintelui la locuința stabilită pentru copilul/copiii minor/minori și petrecerea unui interval bine determinat, împreună cu copilul/copiii; deplasarea copilului/copiilor la domiciliul părintelui și petrecerea împreună a unui interval bine determinat în acel loc.

Dreptul de vizitare poate fi stabilit și sub forma unor weekend-uri periodice, sub forma preluării copilului/copiilor, sub forma deplasării părintelui cu acesta/aceștia în vacanțe, precum și alte modalități stabilite de către instanța de judecată.⁷²

Părinții vor putea stabili programul de vizitare al copilului/copiilor de comun acord, sens în care instanța de judecată va consfinți acordul părinților.

În situația în care cei doi părinți nu se înțeleg cu privire la stabilirea programului de vizitare, instanța de judecată este cea care va decide, pe baza:

- propunerilor celor doi părinți;
- rezultatelor anchetelor sociale;
- altor dovezi aduse de către părinți.⁷³

Întotdeauna instanțele de judecată vor avea în vedere interesul superior al minorului/minorilor în cauzele având ca și obiect exercitarea autorității părintești, stabilirea locuinței minorului/minorilor și stabilirea programului de vizitare a minorului/minorilor.

În mod ideal, programul de vizitare urmează să-și producă efectele mult timp în viitor, de regulă până la majoratul copilului/copiilor.

De aceea, programul de vizitare trebuie atent formulat și susținut în fața instanței de judecată, în așa fel încât să anticipeze evoluția copilului, nevoile sale, cât și posibilitățile efective de dezvoltare ale acestora.

⁷² http://www.avocat-divort.ro/divort/program_vizitare_minor.php

⁷³ http://www.avocat-divort.ro/divort/program_vizitare_minor.php

3.4.4. Stabilirea contribuției părinților la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională a copiilor

Instanța de judecată, prin hotărârea de divorț urmează să stabilească și contribuția fiecărui părinte la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională ale copiilor.

Un element de noutate introdus de Codul Civil este reprezentat de stabilirea obligației de întreținere pentru ambii părinți, indiferent cu cine va locui copilul după divorț sau în urma separării unor părinți necăsătoriți.

Părinții se pot înțelege cu privire la contribuția lor la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională a copiilor. Această înțelegere va fi prezentată instanței de tutelă care o va transpune în hotărârea de divorț, sau notarului, în cazul divorțului notarial. În situația neînțelegerii dintre părinți în legătură cu acest aspect, instanța de tutelă va stabili contribuția fiecărui părinte la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională a copiilor.

Regula privind obligația de întreținere o reprezintă executarea în natură și numai dacă nu se realizează de bunăvoie aceasta, se va dispune executarea prin plata unei pensii de întreținere, stabilită în bani. Prin urmare, stabilirea contribuției în bani reprezintă o situație de excepție care intervine în cazul în care unul dintre părinți nu se achită de această obligație sau solicită expres să își îndeplinească obligația de întreținere prin plata unei pensii de întreținere (alimentare) în bani.

Această situație este fundamental diferită față de cea existentă sub imperiul fostului Cod al familiei, unde executarea în natură se situa pe aceeași treaptă cu plata unei pensii în bani, dând posibilitatea instanței să aleagă oricare dintre aceste variante.

În principiu, sub imperiul noului Cod Civil, executarea în natură a obligației de întreținere ar trebui să fie relativ simplă, în sensul că părinții obligați la întreținere ar trebui să pună la dispoziția copilului minor cele necesare traiului și să suporte cheltuielile de educație, învățătură și pregătire profesională.

Cu toate acestea, situația este puțin diferită în cazul părintelui la care copilul are locuința sau nu.

Astfel, în cazul părintelui la care copilul va avea locuința, este dincolo de orice dubiu că executarea obligației de întreținere se va realiza numai în natură. În cazul celuilalt părinte, este deschisă, fără îndoială, posibilitatea ca acesta să-și execute obligația de întreținere atât în natură cât și în bani. Mai mult, având în vedere că aceasta este regulă, posibilitatea executării în natură va fi prima care va trebui luată în considerare în cazul unui eventual litigiu.

De obicei în practică părinții ce doresc ca locuința copiilor să fie stabilită la ei, formulează cereri de obligare a celuilalt părinte la plata unei pensii de întreținere în bani, neluând în seamă posibilitatea executării obligației de întreținere în natură.

Din diverse motive, părintele pârât nu reacționează la o asemenea cerere prin încercarea de a o paraliza, invocând regula executării în natură, ci își concentrează eforturile pe a diminua cuantumul pensiei de întreținere în bani. În astfel de situații atâta timp cât părintele pârât nu va invoca regula executării în natură, instanța nu va putea să o invoce din oficiu. Instanța este sesizată numai cu o cerere de stabilire a pensiei de întreținere în bani și numai pe aceasta o va soluționa.

Un alt aspect important este legat de faptul că pensia de întreținere poate fi sub forma unei sume fixe sau a unei cote procentuale din venitul net lunar al celui care datorează întreținere și se plătește în rate periodice, la termenele convenite. Dacă nu există o înțelegere în acest sens, pensia de întreținere se va plăti la termenele prevăzute în hotărârea

judecătorească. Pensia de întreținere stabilită într-o sumă fixă se indexează de drept, trimestrial, în funcție de rata inflației.

Întreținerea datorată de părinte se stabilește până la o pătrime din venitul său lunar net pentru un copil, o treime pentru 2 copii și o jumătate pentru 3 sau mai mulți copii. Cuantumul întreținerii datorate copiilor, împreună cu întreținerea datorată altor persoane, potrivit legii, nu poate depăși jumătate din venitul net lunar al celui obligat.⁷⁴

Părinții pot conveni sau, dacă există motive temeinice, instanța de tutelă poate hotărî ca întreținerea să fie achitată prin plata anticipată a unei sume globale care să acopere nevoile de întreținere ale copilului pe o perioadă mai îndelungată sau pe întreaga perioadă în care se datorează întreținerea, în măsura în care părintele care datorează întreținerea are mijloacele necesare acoperirii acestei obligații. În cazul în care apare o schimbare în ceea ce privește posibilitățile financiare ale părintelui care plătește întreținerea și nevoia copilului care o primește, instanța de tutelă, potrivit împrejurărilor, poate mări sau micșora pensia de întreținere sau poate hotărî încetarea plății ei.

Părinții au obligația de a contribui la întreținerea copiilor lor și atunci când au împlinit vârsta de 18 ani, dacă se află în continuarea studiilor sub forma învățământului liceal, universitar sau profesional, organizat în condițiile legii, până la terminarea cursurilor, dar fără a depăși vârsta de 26 de ani.⁷⁵

⁷⁴ Articolul 529 din Codul civil

⁷⁵ <http://dindragoste.unica.ro/0/sfaturi-juridice/indemnizatia-de-intretinere-dupa-divort>

3.5. Modificarea măsurilor luate cu privire la copil

Potrivit dispozițiilor articolului 403 din Codul Civil, în cazul schimbării împrejurărilor, instanța de tutelă poate modifica, măsurile cu privire la drepturile și îndatoririle părinților divorțați față de copii lor minori, la cererea oricărui dintre părinți sau a unui membru de familie, a copilului, a instituției de ocrotire, a instituției publice specializate pentru protecția copilului sau a procurorului.

Din textul de lege citat, rezultă că hotărârile judecătorești dispuse în această materie, au o putere de lucru judecat provizorie, în sensul că acestea pot să fie modificate atunci când s-au schimbat împrejurările ce au fost avute în vedere de către instanța de judecată în momentul în care le-a dispus.

Aceste modificări pot să fie cu privire la:

- Exercitarea autorității părintești
- Locuința copilului
- Modul în care a fost stabilită contribuția fiecărui părinte la suportarea cheltuielilor pentru creșterea și educarea minorilor
- Exercitarea dreptului părintelui de a avea legături personale cu copilul

Aceste măsuri se pot modifica doar la solicitarea persoanelor menționate în textul de lege citat, respectiv: oricare dintre părinți sau a unui membru de familie, a copilului, a instituției de ocrotire, a instituției publice specializate pentru protecția copilului sau a procurorului.

4. Medierea în cauzele violenței domestice

Motto:

„Să ai curajul să spui da
Să ai curajul să spui nu
Și-n fiecare clipă grea
Să fii mereu, același Tu!
Să știi să crezi
Când unii te înșală,
Să te ridici
Când alții te doboară,
Să poți păstra
Când alții vor s-alunge,
Să știi să râzi
Când sufletul îți plânge,
Și cald tu să rămâi,
Chiar dac-afară ninge.
Aceasta-i arta
De-a învinge.”

Rudyard Kipling

4.1. Realitatea violenței domestice

Nimic nu se poate compara cu sentimentul de neputință și suferință a unei mame față de copiii săi, atunci când se vede în situația de a fi bătută, abuzată ori alungată în stradă sub ochii lor, fără să poată face nimic pentru a-i liniști că totul se va sfârși cu bine și că acele clipe nu se vor mai repeta. Nimic nu poate compensa lacrimile maturizate prea devreme ale unor fetițe și băieți, speriați cel mai probabil de pașii împleticiți și de aerul îmbibat cu alcool ai bărbatului pe care trebuie să-l asculte orbește, indiferent ce le cere și care spune că e tata. Speră doar în sufletele lor prea mici pentru așa o povară grea, că este pentru ultima dată când trebuie să plece de la teme, din față furiei demente ale farfuriilor și scaunelor zburătoare

din casă. Își iau în fugă ce apucă, cel mai important – geanta de școală și cărțile din ziua următoare. Mâine vor vedea, e o altă zi. Încă nu știu exact unde vor merge, cel mai probabil la mătușa sau vecina care i-a primit și acum o săptămână, pentru o noapte-două. Dacă nu se poate, în parc. Noroc că e vară!

La o primă vedere, o asemenea scenă – întâlnită la 80% din cazurile ce au accesat serviciile sociale și de protecție a victimelor împotriva violenței domestice – nu poate avea nimic în comun cu medierea, cu acordul părților sau cu înțelegerea dintre parteneri. Și totuși...

Trebuie plecat din start de la premisa că litigiile ce privesc violență domestică sunt speciale, cel puțin din câteva puncte de vedere:

- În primul rând, natura relației diurne dintre părți este una de cuplu, care „la bine și la greu” trebuie să „își ducă crucea”, fără ca vreo instanță morală să fi spus vreodată care este minimul și maximul acestor prețioase formule; ba din contră, încurajându-se doborârea record după record de rezistență în fața pumnilor, înjurăturilor și hărțuielilor, viața în doi se transformă în aceste cazuri, într-o cursă de supraviețuire de dragul copiilor, fără a pune în contra-balanță tocmai abuzul emoțional enorm la care sunt supuși minorii, sub pretextul că părinții le vor binele;

- Situația este cu atât mai specială, cu cât în această dramă, sunt personaje – fără voia lor, tocmai acești copii nedumeriți de cutremurele și furtunile izbucnite violent și repetat în casă, sunt prinși la mijlocul reproșurilor și amenințărilor dintre părinți, care orbiți de resentimente nu își imaginează măcar, ce pot declanșa și dezvoltă în mintea și inima copiilor lor.

- „Celula de bază a societății” – dacă mă refer strict la cea românească – este cu siguranță cea mai mare și mai complexă inventată vreodată, pentru că pe lângă mama, tata și copiii, multe alte elemente vin să o înnobileze; așa că, o

eventuală atitudine, încercare de a sancționa sau – mai grav – de a schimba ceva în viața de cuplu, obligatoriu trece prin sita înțelepciunii presărată cu mult folclor a tuturor rudelor – de la cel care a crescut sau nu nepoții, până la finul verilor de gradul trei; la aceste ultime rânduri, cu siguranță ironia amară inserată a vrut doar să sublinieze caracterul încă profund patriarhal a familiei autohtone a secolului XI.

- Natura conflictelor dintre subiecți este una particulară, aceștia nefiind doi necunoscuți între ei sau cunoscuți conjunctural; de cele mai multe ori, conflictele izbucnesc și se repetă tocmai pe fondul conexiunilor speciale dintre părți și a poveștii lor proprii; astfel – acest fond, pe cât de ușor pot izbucni violentele domestice, pe atât de greu sau imposibil este să se rescrie sau să fie șterse cu buretele pasaje atât de triste din viața victimelor acestor tipuri de abuzuri.

Realitatea este că violența domestică se exercită deseori, nu doar asupra femeilor din cuplu, ci și asupra copiilor, bunicilor și chiar asupra partenerului masculin, toate acestea într-un context general de violență socială, cele două cadre influențându-se permanent și reciproc, în sensul că întotdeauna violența domestică va crea premisele dezvoltării unor caractere violente și în cadrul public și invers, când vorbim de categorii sociale violente în spațiul public, vom regăsi acest comportament și în intimitatea lor familială.

Psihologul Constantin Păunescu făcea o completă apreciere în lucrarea sa „Agresivitatea și condiția umană” – spunând că „Relațiile de familie ascund un paradox. Considerată spațiul celor mai profunde relații afective, refugiul din calea *adversităților*, familia este și cel mai activ centru de agresivitate, poate și pentru faptul că, în familie, fiecare își poate dezveli adevărata față a personalității sale. Se pare că aici agresivitatea este extrem de puternică, mai puternică decât în oricare altă comunitate. Dar, spre deosebire de alte situații, violența intrafamilială constituie un secret de grup,

foarte bine păzit și, de foarte multe ori mistificat din cauza solidarității în păstrarea unei imagini sacrosante a instituției.”

În mod eronat se apreciază uneori că fenomenul violenței domestice a prins contur doar în ultimii ani și asta pentru că doar acum, de câțiva ani încoace, se întocmesc statistici cu privire la agresiunile din spațiul familial.

4.2 Scurtă istorie a medierii în sfera violenței domestice

O succintă incursiune în istoria familiei, ne relevă ca rolul femeii a fost mereu unul de anexă și mai puțin de partener. Astfel, în societatea romană și în cea greacă, rolul femeii era în strânsă legătură și dependență de tată în prima etapă a vieții, după moartea acestuia de autoritatea rudelor acestuia, iar când se căsătorea intra sub tutela soțului, a cărui moarte nicidecum nu îi aducea libertate, ci îi schimba doar stăpânii. În acea perioadă, soțul avea o atât de puternică autoritate asupra femeii, încât era îndreptățit să îi caute singur viitorii tutori ori chiar să îi aleagă un nou soț. Tot atunci, femeia nu putea apărea în justiție nici măcar în calitate de martor, darămite să revendice ceva. Pentru soție și fiică, actul de justiție era unul evident formal și fals, în primul rând pentru că nu era public, ședințele de judecată desfășurându-se într-un cadru format doar din judecător care era *pater familias*. Așadar în mod cu totul subiectiv și fără a putea fi în vreun fel contestat, șeful familiei putea cu multă ușurință să condamne la moarte sau să emită pedepse după cutume extrem de rigide privitor la femeie. Cato cel Bătrân consemna: „Soțul este judecătorul soției sale; puterea lui nu are limite; poate să face tot ceea ce dorește să facă. Dacă aceasta a săvârșit vreo greșală, el o pedepsește; dacă a băut vin o condamnă, dacă a avut legături cu vreun alt bărbat, o omoară.”

Istoria identifică – începând cu secolul I î. Ch. – o schimbare demnă de remarcat în ceea ce o privește pe femeia

romană, care spre deosebire de cea din societatea greacă putea ieși la cumpărături și în vizite neînsoțită obligatoriu, în plus putea chiar să îl însoțească pe soțul ei la ospete. Sfârșitul Republicii aduce și respectul egal al mamei și tatălui în fața copiilor, iar Hadrian consacră dreptul femeii de a nu mai avea tutore și chiar de a refuza căsătoriile impuse. Efectele nu s-au lăsat prea mult așteptate. „Epigramele” lui Marțial amendează adulterul și comportamentul feminin considerat deplasat după milenii de încătușare, fapt ce a condus la o amplificare a violenței în cadrul familial.

În Evul Mediu, soțul administra averea femeii pe care „avea dreptul” să o bată cu „oricâtă vrăjmășie”, păstrându-și autoritatea de viață și de moarte asupra acesteia. Nu se punea problema recunoașterii dreptului la vot sau la educație a femeilor. Într-un context profund patriarhal, femeia era „un lucru slab” și din această pricină necesită controlul sever și permanent al soțului, cum altfel decât prin bătaie. Creșterea copiilor și rolul strict casnic erau singurele arii de exercitare a rolului femeii.

Etapa istorică următoare – cea medieval-statală, aduce desigur unele modificări în cum se punea problema relației și autorității bărbat-femeie, în sensul că factorul preventiv era cel invocat când se vorbea de violența domestică. Astfel, în secolul XVII este consemnată puterea acordată soțului de „a-și corecta soția”, rațiunea fiind că de vreme ce soțul răspunde pentru „comportamentul greșit” al soției, este firesc ca el să aibă prioritatea prevenției sau corecției și în acest sens, aplicându-i o „pedeapsă domestică” de aceeași intensitate cu care bărbatul avea dreptul să își corecteze servitorii. Urmarea acestor „privilegii” acordate soțului, e de înțeles că numărul și gravitatea actelor de violență domestică au fost însemnate. Poate cea mai veche statistică privind violența domestică este din perioada 1870-1890 și evocă un număr de aproximativ 1500 de cazuri anuale, făcute publice. În Franța feudală, stăpânul căminului avea îndatorirea de a supraveghea,

pedepsi și ucidă la nevoie în numele onoarei proprii, atât pe soție cât și pe rudele de sex feminin ale acesteia. În Toscana, spre exemplu cutuma era: „nevasta trebuie bătută, fie ea harnică sau puturoasă”, iar copiilor „bătăile să nu fie prea zdravene, dar dese”.

Această scurtă incursiune în istoria veche a violenței domestice, ne evocă faptul că agresiunile din cadrul familial există de când lumea, ele fiind nu doar tolerate, ci chiar impuse și încurajate de sisteme politice preponderent religioase și închistate în norme ce pretindeau că apără moralitatea familiei, lucru ce desigur nu s-a întâmplat. În schimb, s-a întâmplat ca agresiunile asupra mamelor și copiilor să fie universal acceptate sute de ani de atunci, până în zilele noastre.

În tot acest răstimp, singurul „mediator” al situațiilor de criză familială era tot șeful casei, fiind ușor să ne închipuim că nu se punea problema în mod real și corect de vreo stingere pe cale amiabilă și cu acordul părților, a conflictelor domestice.

Studiind omul ca ființă socială, Aristotel considera „violența ca fiind lipsa educației și cunoașterii”, în schimb Hobbes considera că „violența ca fiind lipsa educației și cunoașterii”.

4.3. Cadrul legislativ al medierii conflictelor izvorâte din violența domestică

În România anul 1995 este anul în care s-a vorbit responsabil și cu efecte publice despre necesitatea existenței unei atitudini privitoare la violența domestică. Societatea românească în tranziție a scos la iveală problemele copiilor abandonați, ale familiilor considerate cazuri sociale, iar în acest context s-a vorbit pentru prima dată răspicat despre violența domestică ca și comportament antisocial și privită ca o cauză a multor agresiuni casnice.

Legislația autohtonă care reglementează situațiile, modalitățile și persoanele ce pot media situațiile beligerante în cazul violențelor domestice sunt, în principal:

- Legea 192/2006 privind medierea și exercitarea profesiei de mediator, cu toate modificările ulterioare;
- Legislația Europeană în domeniul medierii;
- Legea 115/2012 de modificare a Legii 192/2006;
- Codul European de Conduită pentru Mediatori;
- Statutul Mediatorului;
- Codul de Etică și Deontologie Profesională a Mediatorilor;
- Legea 272/2004 privind Protecția și Promovarea Drepturilor Copilului;
- precum și alte norme ce privesc minorul și relațiile dintre acesta și părinți.

4.4. Rolul mediatorului

Într-o situație de violență domestică, rolul mediatorului este unul destul de complicat. Partea bună a lucrurilor – în aceste situații – este că soții, dacă au ajuns în fața mediatorului, sunt totuși dispuși să încheie un capitol din viața lor comună, în termeni amiabili. Cu toate acestea, mediatorul va fi acela care va înlesni comunicarea dintre părți, fiind practic transmițătorul doleanțelor fiecăreia dintre ele. De modul în care mediatorul va ști să faciliteze dialogul dintre victimă și agresor, invitați la ședința de mediere în calitate de părți, depinde succesul medierii în sine și rezolvarea conflictelor dintre parteneri. Respectând principiile evocate de normele ce trebuie să guverneze munca unui mediator, munca acestuia înseamnă mult mai mult decât un terț participant la discuții și dezbateri, rolul său fiind mai ales de a canaliza dialogul spre arii favorabile ambelor părți, așa încât concluziile

scrise în acordul de mediere să fie expresia ideală a acordului de voință a părților.

Noțiunea de „conflict” are la origine verbul latinesc „confligo” – a se lupta, a se război. Atunci când conflictul este unul între membrii familiei sau între partenerii unor relații personale, situația necesită cu atât mai multă atenție. În opinia mea, mediatorul care abordează plaja nisipurilor mișcătoare ale violenței domestice, trebuie să fie un bun cunoscător și cercetător al situațiilor conflictuale, nu neapărat fiind victimă sau agresor într-un asemenea scenariu, dar obligatoriu fiind un atent observator al problemelor victimelor violenței domestice, un fin cercetător al comportamentelor agresorilor dar și un bun evaluator al fenomenului violenței în cadrul familial.

Chiar dacă poate fi dureros, rolul mediatorului este și acela de a analiza în urma detalierii faptelor și evenimentelor de către părți, situații ce pot conduce la concluzii amiabile și de comun acord acceptate atât de către victima, cât și de către agresor. În situația delicată în care minorii devin armele de luptă ale părinților, mediatorul trebuie să fie apărătorul intereselor lor superioare, amintindu-le părinților că cei care suferă cel mai mult în acest război, sunt ei-copiii.

4.5. Ședința de informare a părților aflate în conflict

Conform Legii nr. 192/2006, medierea se bazează pe încrederea pe care părțile o acordă mediatorului, ca persoană aptă să faciliteze negocierile dintre ele și să le sprijine pentru soluționarea conflictului, prin obținerea unei soluții reciproc convenabile, eficiente și durabile”. Așadar, din start se iterează noțiunea și principiul încrederii în aptitudinile mediatorului. De altfel, ședința de informare este un preambul obligatoriu și foarte bine-venit al procesului de mediere care teoretic urmează. Ședința de informare asupra medierii poate fi

inițiată de către ambele părți ori de una din părți, caz în care mediatorul trimite o invitație la mediere celeilalte. Important este ca uneori – contrar derulării evenimentelor – inițierea soluționării conflictului pe cale amiabilă, îi aparține agresorului, semn că acesta conștientizează situația gravă în care s-a ajuns și posibilitatea de a păstra cât de cât relațiile civilizate în raport cu victima, recurgând la masa rotundă a medierii. Însă, de cele mai multe ori, victimele violenței domestice sunt cele care apelează la mediator, în dorința de a întrerupe șirul conflictelor cu agresorul, dar mai cu seamă cu dorința de a-și feri copiii de un proces poate lung și traumatizant. În această primă etapă, părțile și persoana autorizată se familiarizează cu natura conflictului, cu poziționarea de la care se pornește în procesul medierii, dar mai ales fac cunoștință – dacă nu sunt deja informați – cu avantajele procesului de mediere: rapiditatea, libera alegere a soluțiilor celor mai convenabile de către ambele părți, stabilirea locului și datelor de desfășurare a ședințelor de mediere atunci când și unde părțile convin, în funcție de programul fiecăruia, posibilitatea soluționării conflictului astfel încât ambele părți să identifice „câștiguri”, confidențialitatea ședințelor de mediere, practic întregul control al soluționării situației beligerante, o au părțile.

Este foarte important de precizat că unele cauze prezintă o complexitate crescută, intensitatea resentimentelor fiind foarte mare, iar în aceste situații mediatorul poate recomanda prezenta avocaților părților, întrucât conflictele aproape deschise tind să minimizeze șansele de rezolvare pe cale amiabilă a „războiului”. Condițiile esențiale ale întregului proces de mediere sunt de „neutralitate, imparțialitate, confidențialitate și de liber consimțământ a părților”.

La fel de important de menționat este faptul că medierea conflictelor provenite din violența domestică, poate fi accesată și după declanșarea procedurii de soluționare în justiție, ceea ce părțile vor afla în ședința de informare. Nu de puține ori, cel

puțin una din părți refuză prezența la ședința de informare sau chiar ideea de rezolvare pe cale amiabilă a conflictelor familiale. Tocmai de aceea, mediatorul încurajează prezența avocaților părților, pentru obiectivitatea pozițiilor și mai ales pentru a găsi soluții avantajoase ambelor părți, iar atunci când la mijlocul conflictului sunt și minori, trebuie avut în vedere în primul rând interesul lor superior.

Informarea părților poate fi făcută și de avocații părților, de judecătorul cauzei sau de notar, situații în care părțile iau la cunoștința noțiuni despre avantajele medierii, înainte de a veni în ședințele de mediere propriu-zise. Tot în ședința de mediere, părțile conflictuale pot cere explicații cu privire la activitatea de mediere, pentru a înțelege scopul, limitele și efectele medierii, în special asupra conflictului ce constituie obiectul medierii. În general, în medierea privind violența domestică, obiectul medierii îl constituie desfacerea căsătoriei, încredințarea minorilor și partajul bunurilor comune.

Medierea conflictelor provenite din violente domestice, ca de altfel toate tipurile de medieri, trebuie să se facă fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limba, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau origine socială. Astfel, deși vin de pe poziții de victimă și agresor, mediatorul trebuie să creeze și să inspire o atmosferă de egalitate din toate aceste puncte de vedere între părți și între el și părți.

Există și situația în care partea invitată la mediere refuză să se prezinte la ședința de informare sau la ședința de mediere, caz în care medierea se consideră neacceptată.

4.6. Ședința de mediere a conflictelor provenite din violența domestică

Asupra conținutului înțelegerii părțile sunt singurele care pot conveni, mediatorul fiind doar acea persoană care constată înțelegerea dintre ele. Ședințele de mediere pot fi realizate de

către unul sau mai mulți mediatori. Modalitatea de desfășurare a ședințelor de mediere se face la înțelegere dintre mediator și părți, în general ținându-se cont de programul fiecăruia și mai ales de intensitatea conflictului. În cazul în care mediatorul consideră că – din cauza unor eventuale afinități sau legături de rudenie cu una sau cu ambele părți – nu poate fi neutru și imparțial, trebuie să refuze desfășurarea ședințelor de mediere și poate recomanda un alt mediator. La fel trebuie să procedeze și în cazul în care părțile doresc și aduc în discuție ca obiect al medierii, drepturi ce nu pot face obiectul medierii (drepturile strict personale și cele privitoare la statutul persoanei).

În sfera dialogului din cadrul ședințelor de mediere, părțile aflate în conflict provenit din violența domestică (verbală, psihică, fizică, economică), mediatorul va avea acces la informații strict personale ale părților. Legiuitorul prevede foarte limpede că este obligatorie păstrarea confidențialității informațiilor de care ia cunoștință în cursul activității sale de mediere, precum și cu privire la documentele întocmite sau care i-au fost predate de către părți pe parcursul medierii, chiar și după încetarea funcției sale.

Desfășurarea ședințelor de mediere se bazează pe cooperarea părților și utilizarea, de către mediator, a unor tehnici și metode specifice, bazate pe comunicare și negociere, menite să servească exclusiv intereselor legitime și obiectivelor urmărite de părțile aflate în conflict.

O situație specială se identifică atunci când există dificultăți sau controverse de natură juridică sau din alt domeniu, mediatorul, cu acordul părților, poate să solicite punctul de vedere al unui specialist din domeniul respectiv. Fac referire aici cu preponderență cazurile în care minorii, datorită convulsiilor comportamentale ale părinților lor, au nevoie de ședințe sau de evaluări psihologice de specialitate sau când se impune prezența instituțiilor statului specializate

precum cele ale autorității tutelare sau cele de protecție a copilului.

Când părțile aflate în conflict – victimă și agresor – ajung la o înțelegere, se redactează un acord scris, care va cuprinde toate clauzele consimțite de acestea privitoare la:

- desfacerea căsătoriei
- păstrarea sau reluarea numelui de către părți, în urma divorțului
- autoritatea părintească în ceea ce privește copiii minori
- domiciliul minorilor
- modalitatea de păstrare a legăturilor dintre părintele separat și minori (program de vizite și alte modalități de petrecere a timpului în comun), mediatorul încurajând ca aceste întâlniri să fie chiar între ambii părinți și miori, tocmai pentru a păstra pe cât posibil în viața copiilor, cadrul familial atât de necesar
- responsabilitățile atât a mamei (de regulă victima conflictului conjugal) și tata (de cele mai multe ori agresorul) în ceea ce privește creșterea și educarea minorilor, responsabilitățile privind viața lor de zi, precum și pregătirea lor școlară și profesională, pe de o parte, dar și responsabilitățile financiare ale celuilalt părinte, care în lipsa prezentei permanente în viața copiilor, are obligația și dorește să participe printr-o contribuție bănească la satisfacerea nevoilor și rezolvarea necesităților lor

Cel mai important aspect al acordului de mediere dintre două părți aflate într-un conflict conjugal și care au prins în războiul lor și copii, este că acest document semnat și acceptat de ambele părți să nu conțină clauze ce aduc atingere liniștii și ordinii publice și să aibă în vedere cu prioritate interesele minorilor, așa cum este prevăzut în Legea 263/2004.

Vreau să subliniez normalitatea și chiar necesitatea creării unei colaborări strânse dintre mediator, avocați,

psihologi și eventuale alte categorii de specialiști care pot concura la încheierea cu succes a medierii dintre părțile unui conflict domestic, părți cunoscute sub denumirile de victimă și agresor. Succesul colaborării dintre factorii enumerați, se regăsește într-un acord de mediere cât mai clar și mai ales care să fie în perfectă concordanță cu interesele minorilor. În procesul verbal de încheiere a medierii trebuie consemnate acele documente sau instituții care și-au dat concursul la aducerea la un numitor comun a rezolvării problemelor dintre părți.

4.7. Încheierea medierii conflictelor violenței domestice

Ca în orice altă speță de mediere, și în cazul medierii conflictelor născute din violența domestică, procedura de încheiere a medierii poate consta în:

- soluționarea conflictului părților printr-un acord de mediere, privitor la toate aspectele ce au constituit obiectul medierii; în acest caz, considerat de dorit și ideal, părțile sunt în total acord una cu cealaltă privitor la toate punctele dezbătute, astfel încât procesul verbal emis de către mediator, va consemna accesul la lucruri; de asemenea, încheierea medierii înseamnă și încunoștiințarea părților că acordul lor cuprinzând înțelegerea făcută, poate fi supus autentificării notarului public sau, după caz, adus în fața instanței de judecată care, în camera de consiliu, consfințește înțelegerea dintre părți;

- soluționarea parțială a conflictului dintre victimă și agresor, caz în care se procedează la consfințirea acelor aspecte asupra cărora părțile au căzut de acord și apelarea la instanța de judecată, pentru acele puncte care au rămas problematice și nerezolvate;

- nesoluționarea niciunui punct din cele dezbătute în ședințele de mediere, mediatorului revenindu-i sarcina de a constata eșuarea medierii;
- depunerea contractului de mediere de una sau de ambele părți, caz în care medierea va înceta.

În cazul în care părțile au fost asistate de avocați, acest lucru va fi consemnat. La fel se procedează și în cazul în care la ședințele de mediere au participat – cu acordul părților – aparținători ai victimei sau ai agresorului. De reținut că prezența persoanelor care pot fi catalogate ca apropiați ai unei sau alteia dintre părți, trebuie obligatoriu acceptată de cealaltă.

De asemenea, este de menționat faptul că, pe parcursul desfășurării medierii, de la prima ședință de informare și până la semnarea procesului verbal de încheiere a medierii, în cazul în care mediatorul identifică posibile semne sau are concret demonstrația unor abuzuri săvârșite asupra minorilor, mediatorul este obligat să anunțe instituțiile în drept să intervină în asemenea situații. Tocmai de aceea, aș accentua din nou rolul avocaților și psihologilor în spețele de mediere a conflictelor provenite din violența domestică, pentru ac acestea au particularități greu de identificat uneori, aspecte care sunt ascunse poate fie de una, fie de ambele părți, iar colaborarea dintre aceste trei entități, poate conduce la rezolvarea unor probleme la prima vedere nebănuite.

4.8. Spețe de conflicte provenite din violența domestică, soluționate pe cale amiabilă

A. Victima, în vârstă de 25 de ani, împreună cu fetița de 4 ani și cu mama ei de 60 de ani, au apelat la serviciile specializate ale Asociației Atena Delphi pentru a fi găzduite și consiliate juridic, întrucât agresorul – tata, soț și ginere făcea prăpăd în calea lui de fiecare dată când consuma alcool.

Jocurile de noroc și viața total lipsită de responsabilități pe care a dus-o agresorul, l-au condus – atât pe el cât și pe cei din jurul său – la conflicte conjugale în care au fost prinse și victime colaterale – fiica minoră și respectiv bunica sa maternă. Într-o situație de o asemenea intensitate a conflictului, când din fața agresorului trebuie să te adăpostești într-un centru de recuperare, prezența unui mediator nu pare a avea vreun sens. La tot ce am expus aici, mai adăugăm și faptul că – chiar și după ce victimele violentei domestice și-au găsit liniștea în altă locație, agresorul continua să o caute pe victima la locul de muncă, să o amenințe chiar cu moartea și să prezinte în permanență un pericol pentru ea. Au urmat apeluri la 112, furt de telefon mobil, rețineri și o cerere de acordare a unui ordin de protecție, în favoarea victimei. După această perioadă de câteva săptămâni în care părea că războiul este unul lung și fără sorți de dialog, intervenția concertată a avocaților părților a fost soluția identificării variantei celei mai bune pentru minora care își iubește enorm ambii părinți. Acest copil și interesul lui superior de a-și vedea atât mama cât și pe tatăl în libertate și dialog, i-a determinat pe adulți – avocați, mediator și părinți – să caute și să găsească formula cea mai potrivită pentru toți trei, de a încheia căsătoria dar de a păstra legăturile firești părinți-copil, peste orice neînțelegeri dintre adulți. Acordul de mediere încheiat îi responsabilizează pe ambii părinți și îi oferă minorului dreptul de a avea legături naturale cu ei.

B. Victima – în vârstă de 23 de ani, traumatizată de dese agresii fizice și torturi psihice din partea soțului consumator de substanțe interzise, apelează la Asociația Atena Delphi, disperată că nu reușește să găsească nici un loc în care să se adăpostească împreună cu fiul ei de 5 ani. Și în acest conflict au fost implicate victime colaterale – tatăl și mama apelantei-ambii agresati și ei de ginere. Certificatele medico-legale și plângerile frecvente la poliție, au condus destul de repede la ordonanța președințială în favoarea mamei

și la emiterea unui ordin de restricție clar în ceea ce-l privește pe agresor, astfel încât acesta nu mai putea sub nicio formă să fie în imediata apropiere a victimei. Liniștea și confortul adăpostului oferit de asociație tinerei mană și fiului ei, i-au dat acesteia încredere și luciditate în a vedea, cu ajutorul avocatului și psihologului, că ceea ce trebuie să primeze este interesul superior al băiețelului ei, acela de a avea și păstra o relație bună și caldă și cu tatăl său. Mediatorul a fost acela care a așezat într-un acord de mediere înțelegerea dintre părți și anume, faptul că – peste conflictele deschise ce s-au consumat – părinții copilului doresc să desfacă în mod amiabil căsătoria, că mama se obliga să aibă grijă de minor și că tatăl se angajează la sprijin în favoarea acestuia. Acordul de mediere a fost consfințit de instanța de judecată.

C. Victima – o doamnă în vârstă de aproximativ 45 de ani, care din cauza violențelor fizice și verbale din partea soțului, solicita în regim de urgență sprijinul asociației, atât pentru suport psihologic, cât și pentru consiliere juridică, fiind într-o situație de degradare a relațiilor extrem de avansată. Deși nu are copii, problemele nu par a fi ușor de soluționat, întrucât la o primă abordare, agresorul nici nu vrea să ia în calcul desfacerea căsătoriei. După câteva întâlniri și contacte telefonice, atât victima cât și agresorul, au ajuns la concluzia că soluționarea pe cale amiabilă este opțiunea cea mai înțeleaptă, sfârșindu-se astfel violentele domestice de atâția ani.

Desigur, există și situații în care orgoliile sunt atât de puternice, resentimentele acumulate atât de profunde, încât mediatorul nu poate să își desfășoare munca, strădaniile lui conducând doar la concluzia că părțile nu se înțeleg. În această situație, tot instanța de judecată va emite o sentință, după un proces.

5. Plângerea penală

Violența domestică reprezintă un fenomen universal care se manifestă în toate țările lumii, indiferent de gradul lor de dezvoltare, fiind prezent la nivelul tuturor segmentelor societății.

Violența domestică cuprinde abuzuri de natură fizică, psihologică, sexuală, economică și socială. Conform studiilor, violența domestică este cea mai răspândită formă de violență interpersonală de pe glob asupra femeilor, motiv pentru care este necesar ca statele să se implice activ în combaterea acestui fenomen prin adoptarea unor măsuri eficiente.

În România, prevenirea și combaterea violenței în familie constituie un obiectiv de interes național și reprezintă o importantă problemă de sănătate publică. Pe plan național, cele mai importante legi din domeniul combaterii violenței în familie sunt:

- Legea 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie republicată
- Legea 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului republicată
- Codul penal
- Codul de procedură penală
- Codul civil
- Codul de procedură civilă

5.1. Prevederi ale Codului Penal cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie

O mare parte a formelor violenței domestice intră sub incidența legii penale, constituind infracțiuni. În Codul Penal, în Capitolul III sunt reglementate infracțiunile săvârșite asupra unui membru de familie. Ceea ce diferențiază aceste

infracțiuni de celelalte este natura relației dintre autor(agresor) și victimă, și anume aceea de membru de familie.

Noțiunea de ”membru de familie” este prevăzută în Codul penal la art. 177 și cuprinde:

a) ascendenții și descendenții, frații și surorile, copiii acestora, precum și persoanele devenite prin adopție, potrivit legii, astfel de rude;

b) soțul;

c) persoanele care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți sau dintre părinți și copii, în cazul în care conviețuiesc.

Prin ”persoane care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți” se înțelege concubinii. Prin urmare, atunci când victima violenței are o relație de concubinaj cu autorul, aceasta va beneficia de protecția sporită oferită de dispozițiile legii penale membrilor de familie.

Datorită naturii relației dintre agresor și victimă, legiuitorul a ales să sancționeze mai drastic formele de violență fizică comise între membrii de familie, oferind astfel o protecție sporită valorilor sociale precum viața, integritatea sau sănătatea unui membru de familie, deoarece în cazul acestor persoane există o obligație legală sau morală de a se sprijini și susține reciproc.

Articolul 199 din Codul penal enumeră infracțiunile care, comise între membrii de familie constituie violență în familie și care atrag o majorare a pedepsei(în cazul acestora, maximul special al pedepsei prevăzute de lege se majorează cu o pătrime). Astfel în cazul în care autorul, membru de familie cu victima, o agresează pe aceasta, săvârșind infracțiunea de lovire sau alte violențe, acesta va putea primi o pedeapsă cu închisoarea cuprinsă între 3 luni și 2 ani și 6

luni, mai mare decât în situația în care nu ar avea o legătură de rudenie cu victima.

Infracțiunile care atunci când sunt comise asupra unui membru de familie constituie violență în familie sunt: omorul, omorul calificat, lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală, lovirile sau vătămrile cauzatoare de moarte.

Majoritatea agresiunilor fizice comise între membrii de familie intră în sfera infracțiunilor de lovire sau alte violențe și vătămare corporală, delimitarea dintre cele două făcându-se în funcție de gravitatea urmărilor produse.

Infracțiunea de loviri sau alte violențe presupune existența unei loviri sau a unui act de violență cauzator de suferințe fizice și se pedepsește cu închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau amendă. În cazul în care, în urma agresiunilor suferite, victima are nevoie de îngrijiri medicale de până la 90 de zile, fapta autorului va fi încadrată în forma agravată a infracțiunii de lovire sau alte violențe pedepsită cu închisoare de la 6 luni la 5 ani sau cu amendă.

În situația în care, lovirile sau actele de violență îi produc victimei o infirmitate, leziuni traumatice care necesită pentru vindecare mai mult de 90 de zile de îngrijiri medicale, un prejudiciu estetic grav și permanent, avortul sau îi pun în primejdie viața, autorul acestora va putea fi pedepsit cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

Cele mai întâlnite forme ale violenței în familie care pot fi încadrate la infracțiunile de lovire sau alte violențe și vătămare corporală sunt: împingere, îmbrâncire, trântire de pereți, podea, palmuire, lovire cu pumnul, piciorul, ardere, strangulare, rănire cu obiecte ascuțite sau tăioase.

De asemenea, există infracțiuni în cazul cărora săvârșirea acestora asupra unui membru de familie reprezintă o formă agravată, fiind pedepsite mai aspru. Astfel, infracțiunile de viol, agresiune sexuală, act sexual cu un minor, corupere sexuală a minorilor sunt reținute în

formă agravată atunci când sunt comise asupra unei victime care este rudă în linie directă, frate sau soră cu autorul.

Este important de reținut faptul că violul se poate comite și între soți. Violul marital sau conjugal se comite în împrejurarea în care unul dintre soți îl obligă pe celălalt, prin constrângere sau prin punere în imposibilitate de a se apăra sau de a-și exprima voința să întrețină raporturi sexuale. Astfel, în situația în care unul dintre soți îl constrânge pe celălalt să întrețină raporturi sexuale fără a avea consimțământul acestuia, fapta sa intră sub incidența infracțiunii de viol, fiind pedepsită cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi. În cazul infracțiunii de viol, pentru ca autorul să fie tras la răspundere, este necesar ca victima să depună plângere prealabilă împotriva acestuia.

O altă infracțiune des întâlnită în sfera violenței domestice este cea de rele tratamente aplicate minorului, prevăzută în Codul Penal la articolul 197 și care sancționează comportamentul părinților sau a persoanei în grija căreia se află minorul prin care se pune în primejdie gravă, prin măsuri sau tratamente de orice fel, dezvoltarea fizică, intelectuală sau morală a minorului. În practica judiciară s-a reținut că pot constitui infracțiuni de rele tratamente aplicate minorului conduite ale părinților sau a persoanei în grija căreia se află minorul constând în alungarea minorului din locuința familiei, exercitarea de violențe fizice asupra acestuia, întrebuițarea unui limbaj vulgar sau violent față de acesta. De asemenea, neglijarea, nespălarea sau îmbrăcarea minorului neadecvat condițiilor meteo precum și supunerea acestuia la muncă excesivă reprezintă forme de abuzuri care intră sub incidența infracțiunii mai sus menționate. Pedepsa prevăzută pentru infracțiunea de rele tratamente aplicate minorului este închisoarea de la 3 la 7 ani și interzicerea unor dreptului.

În afara infracțiunilor menționate anterior, pot fi incidente în sfera violenței în familie și alte infracțiuni prevăzute de Codul penal precum: amenințarea, lipsirea de libertate etc.

5.2. Prevederi ale Codului de Procedură Penală cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie

Plângerea penală în cazul infracțiunilor de violență în familie

Codul de procedură penală nu conține prevederi speciale cu privire la efectuarea urmăririi penale sau a cercetării judecătorești în cazurile de violență în familie. Cu toate acestea, infracțiunile de violență în familie pot fi împărțite în două categorii, în funcție de modul în care sunt sesizate instituțiile abilitate să efectueze ancheta penală:

1) infracțiuni pentru care este necesară plângerea prealabilă a persoanei vătămate

- art. 193 CP-lovirea sau alte violențe, atât în formă de bază (atunci când nu este incidentă una dintre formele sale agravate) cât și în forma agravată;

- art. 196 CP-vătămarea corporală din culpă;
- art. 206 CP-amenințarea;
- art. 218 CP-violul, în formă de bază;
- art. 219 CP-agresiunea sexuală, în formă de bază;

2) infracțiuni care se cercetează din oficiu

- art. 188 CP-omorul;
- art. 189 CP-omorul calificat;
- art. 194 CP-vătămarea corporală;

- art. 195 CP-lovirile sau vătămrile cauzatoare de moarte;
- art. 205 CP-lipsirea de libertate în mod ilegal;
- art. 218 CP-violul în forma agravată;
- art. 219 CP-agresiunea sexuală în forma agravată;

În cazul infracțiunilor de loviri sau alte violențe și vătămare corporală din culpă săvârșite asupra unui membru de familie, plângerea prealabilă nu este obligatorie, acțiunea penală punându-se în mișcare și din oficiu.

Plângerea penală prealabilă

Plângerea penală prealabilă reprezintă acel act al persoanei vătămate care condiționează punerea în mișcare a acțiunii penale în cazul anumitor infracțiuni și prin urmare și tragerea la răspundere penală a autorului infracțiunii. Practic, plângerea prealabilă constituie o manifestare de voință a persoanei vătămate prin care aceasta încunostează organele judiciare despre comiterea infracțiunii și prin care își exprimă intenția ca fapta să fie urmărită penal.

Plângerea prealabilă se introduce la organul competent și anume la Poliție sau direct la Parchet. Plângerea prealabilă trebuie făcută personal de persoana vătămată, ea având dreptul exclusiv de a decide dacă solicită sau nu tragerea la răspundere penală a autorului infracțiunii.

Persoana vătămată poate formula plângerea penală și prin mandatar, însă în mod obligatoriu mandatul dat trebuie să fie special, iar procura trebuie atașată plângerii. În procură trebuie să se precizeze împotriva cui se face plângerea prealabilă și pentru ce faptă. O procură cu caracter general nu va fi considerată valabilă pentru introducerea plângerii prealabile. În cazul în care persoana vătămată este un minor sau un incapabil, plângerea prealabilă va fi

formulată de reprezentanții săi legali și anume: părinți, tutore, curator.

În situația în care plângerea prealabilă este introdusă de o altă persoană decât persoana vătămată, mandatarul acesteia sau reprezentantul său legal se va considera că aceasta nu produce efecte echivalând cu lipsa plângerii prealabile. De asemenea, nu sunt valide plângerile penale prealabile formulate de către părinți pentru copiii majori sau invers, de frați sau surori. În aceste cazuri însă, persoana vătămată poate da o declarație în fața organelor judiciare (Poliție, Parchet) în termen de 3 luni de la săvârșirea faptei prin care își însușește plângerea prealabilă.

Pentru a produce efecte, plângerea prealabilă trebuie să fie introdusă în termen de 3 luni din ziua în care persoana vătămată a aflat despre săvârșirea faptei. Dacă persoana vătămată este un minor sau un incapabil, termenul de 3 luni curge de la data când reprezentantul său legal (părinte, tutore, curator) a aflat despre săvârșirea faptei. Introducerea plângerii prealabile după termenul de 3 luni este lipsită de efecte, fiind asimilată situației în care aceasta lipsește. În cazul în care, în acest termen de 3 luni, plângerea este introdusă în mod greșit la o altă instituție decât Poliția sau Parchetul, aceasta este considerată valabilă și va fi trimisă la organul competent.

Plângerea prealabilă trebuie să conțină următoarele elemente:

- 1) numele, prenumele, codul numeric personal și domiciliul persoanei care formulează plângerea;
- 2) indicarea reprezentantului legal – dacă este cazul;
- 3) descrierea faptei pentru care se formulează plângerea;
- 4) indicarea făptuitorului – dacă este cunoscut;
- 5) indicarea mijloacelor de probă-dacă sunt cunoscute;

Retragerea plângerii penale prealabile

În materia infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de plângerea prealabilă, persoana vătămată are posibilitatea să-și retragă plângerea.

Aceasta trebuie să fie conștientă de consecințele generate de retragerea plângerii prealabile și anume înlăturarea răspunderii penale a persoanei împotriva căreia s-a formulat plângerea. Practic, în momentul retragerii plângerii prealabile procesul penal încetează, iar în funcție de etapa în care se află cauza, respectiv urmărire penală sau judecată, se va dispune soluția clasării de către procuror sau a încetării procesului penal de către judecător.

Retragerea plângerii se poate face oral în fața organelor de urmărire penală sau în fața instanței de judecată de către persoana vătămată sau printr-un înscris autenticat de un notar public ori printr-un înscris certificat de avocat pentru identitatea și autenticitatea semnăturii autorului.

Atunci când persoana vătămată este un minor sub 14 ani sau un incapabil, retragerea plângerii prealabile se face numai de către reprezentantul său legal. În cazul în care persoana vătămată este un minor cu vârsta peste 14 ani, retragerea se face cu încuviințarea reprezentanților săi legali.

Persoana vătămată poate să-și retragă plângerea prealabilă în tot cursul procesului penal, până la momentul la care judecătorul va pronunța o hotărâre definitivă.

Plângerea penală

În cazul infracțiunilor pentru care nu este necesară plângerea prealabilă, organele judiciare pot fi sesizate cu plângere penală, denunț sau pot acționa din oficiu.

Spre deosebire de plângerea penală prealabilă care este o manifestare expresă de voință a persoanei vătămate, plângerea penală reprezintă un mod general de sesizare a organelor judiciare despre săvârșirea unei infracțiuni.

Persoana vătămată va formula plângerea penală personal sau printr-un mandatar cu procură specială pe care o va atașa plângerii penale. Spre deosebire de plângerea prealabilă, în cazul plângerii penale nu este prevăzut un termen în care aceasta trebuie formulată. Astfel, în cazul infracțiunilor pentru care nu este necesară plângerea prealabilă, persoana vătămată va putea să sesizeze organele judiciare despre comiterea infracțiunii și după trecerea termenului de 3 luni de la data săvârșirii faptei penale.

Sub aspectul organelor în fața cărora trebuie introdusă plângerea cât și în ceea ce privește conținutul său, plângerea penală este similară cu cea prealabilă.

Împăcarea părților

Împăcarea părților este actul prin care partea vătămată și inculpatul înțeleg să pună capăt procesului, înlăturând astfel consecințele penale și civile rezultate în urma săvârșirii infracțiunii.

Părțile pot apela la instituția împăcării în cazul infracțiunilor pentru care nu este necesară plângerea prealabilă și pentru care legea prevede în mod expres posibilitatea împăcării.

Spre deosebire de retragerea plângerii prealabile, care exprimă voința unei singure persoane, și anume cea a victimei, împăcarea presupune o manifestare de voință atât din partea victimei cât și din partea inculpatului.

Împăcarea operează doar în cazul infracțiunilor expres prevăzute de lege. Infracțiunile din materia violenței în familie în cazul cărora poate interveni împăcarea părților sunt: lovirea sau alte violențe și vătămarea corporală din culpă.

În cazul în care victima este un minor sub 14 ani sau un incapabil, împăcarea se poate face numai de reprezentanții săi legali: părinți, tutore, curator. Minorul peste 14 ani se poate împăca numai cu încuviințarea reprezentanților legali.

Pentru a produce efecte, împăcarea părților trebuie să îndeplinească anumite condiții:

1) trebuie să fie neechivocă, ceea ce presupune că din cuprinsul actului de împăcare să rezulte în mod clar intenția părților de a se împăca;

2) trebuie să fie totală, adică în urma împăcării procesul va înceta atât sub aspectul acțiunii penale cât și al acțiunii civile. Părțile nu se pot împăca doar în ceea ce privește latura penală, solicitând continuarea procesului pentru soluționarea acțiunii civile;

3) trebuie să fie necondiționată în sensul că împăcarea nu poate avea loc sub condiția îndeplinirii în viitor a unei obligații de a da, de a face, sau a nu face ceva;

4) trebuie să intervină până la citirea actului de sesizare a instanței. Astfel, spre deosebire de retragerea plângerii prealabile care poate interveni până la pronunțarea unei hotărâri definitive de condamnare, împăcarea se poate face pe tot parcursul urmăririi penale, iar în ceea ce privește judecata, doar până la termenul la care instanța va da citire rechizitoriului.

5) trebuie să fie definitivă – ceea ce înseamnă că după ce a intervenit împăcarea într-o cauză, părțile nu mai pot reveni asupra acesteia și nu se mai poate exercita o nouă acțiune penală pentru aceeași faptă.

Medierea Penală

Pe lângă retragerea plângerii și împăcare, părțile pot să stingă conflictul și prin încheierea unui acord de mediere. Acordul de mediere este un contract ce conține o înțelegere a părților din conflictul penal care are ca efect încetarea procesului. Înțelegerea părților poate lua forme diferite și poate fi condiționată.

Procedura medierii este asemănătoare cu cea a împăcării, distincția dintre cele două constând în faptul că

acordul de mediere se desfășoară în fața mediatorilor în baza unor proceduri prevăzute în Legea Medierii nr. 192/2006.

Medierea poate interveni atât în cazul infracțiunilor care se urmăresc la plângere prealabilă cât și în cazul celor pentru care este prevăzută împăcarea în mod expres.

Având în vedere că nici în Legea medierii și nici în Codul penal nu se prevede un anumit moment procesual până la care poate fi depus acordul de mediere, acesta poate interveni până la rămânerea definitivă a hotărârii penale pronunțată în cauză.

Mijloacele de probă

În momentul în care victima violenței în familie se decide să formuleze o plângere penală, este important ca aceasta să dețină și mijloace de probă cu care să dovedească cele susținute în plângere.

Conform Codului de procedură penală, mijloacele de probă care pot fi folosite în procesul penal sunt:

- a) declarațiile suspectului sau ale inculpatului;
- b) declarațiile persoanei vătămate;
- c) declarațiile părții civile sau ale părții responsabile civilmente;
- d) declarațiile martorilor;
- e) înscrisuri, rapoarte de expertiză sau constatare, procese verbale, fotografii, mijloace materiale de probă;
- f) orice alt mijloc de probă care nu este interzis de lege;

De cele mai multe ori, victimele violenței în familie iau decizia formulării unei plângeri penale împotriva agresorului după repetate episoade de violență. Este recomandat ca în momentul în care victima ia o astfel de hotărâre, să-și îndrepte atenția către mijloacele de probă pe care le-ar putea folosi în dovedirea plângerii sale.

În cazul infracțiunilor de violență în familie, un mijloc de probă important este certificatul medico-legal. Pentru

obținerea acestuia, victima trebuie să se prezinte în scurt timp după producerea actelor de violență la serviciul de medicină legală. Pe baza certificatului medico-legal se va determina natura și proveniența leziunilor și numărul de îngrijiri medicale. În funcție de numărul de îngrijiri medicale din cuprinsul certificatului medico-legal se va stabili încadrarea juridică a infracțiunii de care va fi răspunzător agresorul.

Certificatul medico-legal poate fi folosit ca și mijloc de probă nu doar în cauzele penale, ci și în cele civile. Astfel, dacă victima violenței domestice intenționează să divorțeze de agresor, certificatul medico-legal poate fi depus în probațiune pentru a dovedi agresiunile la care a fost supusă, violența constituind un motiv de desfacere a căsătoriei.

Un alt mijloc de probă de care poate uza victima în dovedirea plângerii sale îl reprezintă declarațiile martorilor. De cele mai multe ori violența domestică are loc în incinta domiciliului conjugal sau într-un cadru retras, ferit de prezența altor persoane, iar victimele, de teama rușinii, preferă să nu dezvăluie și celorlalți agresiunile la care sunt supuse.

În vederea strângerii de dovezi, mai ales în situația în care nu există un certificat medico-legal, victimei care este supusă în mod repetat violenței domestice i se recomandă să găsească modalități prin care să aducă la cunoștință actele de violență și altor persoane, care pot deveni ulterior martori. Acestea ar putea fi: rude apropiate, vecini, prieteni etc.

Alte mijloace de probă pe care victima care s-a hotărât să depună plângere trebuie să le aibă în vedere sunt: fotografii, înregistrări audio sau video, mesaje, conversații pe rețele de socializare din care să rezulte comportamentul violent al agresorului.

Măsuri preventive

Prin luarea unei măsuri preventive se urmărește asigurarea unor condiții corespunzătoare pentru judecată sau împiedicarea inculpatului de a se sustrage judecății sau de a executa pedeapsa.

În funcție de împrejurările concrete în care s-a comis infracțiunea de violență în familie, împotriva agresorului se pot lua următoarele măsuri preventive:

- a) reținerea
- b) controlul judiciar
- c) controlul judiciar pe cauțiune
- d) arestarea preventivă

În scopul prevenirii și combaterii violenței în familie, legiuitorul a introdus în Codul de procedură penală măsuri menite să protejeze victimele violenței în familie.

Astfel, pentru a nu expune victimele unor viitoare abuzuri, legea penală prevede expres faptul că măsura arestului la domiciliu nu se poate lua în cazul inculpatului față de care există suspiciunea rezonabilă că a săvârșit o infracțiune asupra unui membru de familie.

Tot în scopul ocrotirii victimelor, s-a introdus posibilitatea ca, față de inculpatul pentru care a început urmărirea penală pentru o infracțiune de violență domestică, procurorul sau judecătorul să poată lua măsura preventivă a controlului judiciar, impunându-i acestuia obligația de a nu reveni în locuința familiei, da nu se apropia de persoana vătămată sau de membrii familiei acesteia, de alți participanți la comiterea infracțiunii, de martori, experți sau de alte persoane anume desemnate de organul judiciar și să nu comunice cu acestea direct sau indirect, pe nicio cale.

Măsura controlului judiciar poate fi luată pe o durată de 60 de zile cu posibilitatea prelungirii acestei perioade.

În cazul în care inculpatul își încalcă această obligație, se poate dispune înlocuirea controlului judiciar cu măsura arestării preventive.

O altă măsură care poate fi luată față de agresor, în scopul înlăturării unei stări de pericol pentru victima violenței domestice, este ordinul de protecție prevăzut în Legea 217/2003 republicată. Prin ordinul de protecție victima poate solicita instanței dispunerea unor obligații sau interdicții în sarcina agresorului.

Încălcarea de către agresor a măsurilor dispuse prin ordinul de protecție, constituie infracțiunea de nerespectare a hotărârii judecătorești și se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an. În cazul acestei infracțiuni, legea prevede posibilitatea părților de a se împăca.

6. Concluzii

Având în vedere amploarea violenței în familie și consecințele sale, este important ca victima să nu rămână pasivă și să uzeze de procedurile pe care dreptul penal și civil i le pune la dispoziție, rupând astfel cercul vicios al violenței domestice și depășindu-și totodată condiția de victimă.

Aceștia sunt primii pași pentru o viață lipsită de violență.

ANEXĂ: CERERE PRIVIND EMITEREA ORDINULUI DE PROTECȚIE

I. Date privind autoritatea sau organismul care formulează cererea (dacă este cazul)

Denumirea:

Adresa:

Telefon;

Fax:

E-mail;

Persoana desemnată cu formularea cererii:

II. Asistența Juridică

Victima are un avocat?

DA/NU

În caz negativ, dorește să i se acorde asistență juridică prin avocat?

DA/NU

III. Date privind victima violenței în familie

Numele:

Prenumele:

Locul și data nașterii:

Cetățenia:

Sexul: F/M

Prenumele tatălui:

Prenumele mamei:

Act de identitate: CI/BI/Pașaport, Serie..... nr.....,
CNP

Adresa: Dorește să rămână secretă?⁷⁶

DA/NU

Telefon: Dorește ca numărul să rămână secret?⁷⁷

DA/NU

IV. Reprezentantul legal al victimei (dacă este cazul)

Numele:

Prenumele:

Locul și data nașterii:

Cetățenia:

Sexul F/M

Prenumele tatălui:

Prenumele mamei:

Adresa:

Telefon:

V. Relația dintre victima violenței în familie și persoana împotriva căreia se solicită emiterea ordinului de protecție (pârât)

1. Victima a mai formulat anterior vreo cerere, plângere, reclamație etc. împotriva aceleiași persoane?

DA/NU

În caz afirmativ, se va indica numărul acestora.

2. Știți dacă pârâtul este parte în vreun proces cu privire la vreo infracțiune sau contravenție?

DA/NU

⁷⁶ Dacă victima declară că dorește să abandoneze domiciliul familial, nu este necesar să se indice noua adresă la care se mută, ci doar adresa unde locuiește în prezent. Adresa indicată trebuie să fie una la care partea poate primi citațiile și celelalte acte de procedură.

⁷⁷ Poate fi indicat orice număr la care reclamantul are garanția că va putea primi citațiile și celelalte acte de procedură.

În caz afirmativ, indicați, dacă știți, instanța la care se află dosarul și numărul acestuia.

3. Există o legătură de rudenie sau de altă natură cu pârâtul?

4. Situația familială – persoane care conviețuiesc în locuință

Numele și prenumele:

Data nașterii:

Gradul de rudenie:

VI. Descrierea faptelor pentru care se solicită emiterea ordinului de protecție

1. Relatarea faptelor și locul desfășurării lor

2. Ce alte acte de violență s-au produs anterior împotriva persoanelor (victimă, membri ai familiei, minori sau alte persoane) sau asupra bunurilor?

3. A avut loc vreun act de violență în prezența minorilor?

4. Există vreo situație de risc pentru minori, inclusiv posibilitate de a fi luați fără drept de pârât?

5. Pârâtul deține arme sau are acces la arme prin natura muncii sale ori din alte motive?

6. Există martori la faptele descrise?

7. Ce alte probe pot susține declarațiile? (de exemplu, linii telefonice tăiate/rupte, telefoane mobile sparte, alte obiecte distruse, mesaje telefonice înregistrate, inclusiv sms, scrisori, fotografii, documente etc.)

VII. Asistența medicală a victimei

1. Victima a suferit leziuni fizice sau a fost maltratată psihologic?

DA/NU

2. A primit îngrijiri în vreun centru medical?

DA/NU

3. Deține certificat medico-legal, medical sau alte documente medicale?

DA/NU

În caz afirmativ, acestea se vor anexa în copie.

În caz negativ, se vor indica centrul medical și data consultului medical.

VIII. Măsurile care se solicită a fi dispuse prin ordinul de protecție

a) evacuarea temporară a pârâtului din locuință, indiferent dacă acesta este titularul dreptului de proprietate;

DA/NU

b) reintegrarea victimei și, după caz, a copiilor în locuința familiei;

DA/NU

c) limitarea dreptului de folosință al pârâtului, dacă este posibil, doar asupra unei părți a locuinței comune, astfel încât pârâtul să nu vină în contact cu victima;

DA/NU

d.1) obligarea pârâtului la păstrarea unei distanțe minime determinate față de victimă;

DA/NU

d.2) obligarea pârâtului la păstrarea unei distanțe minime determinate față de copiii victimei sau față de alte rude ale acesteia;

DA/NU

d.3) obligarea pârâtului la păstrarea unei distanțe minime determinate față de reședința, locul de muncă sau unitatea de învățământ a persoanei protejate;

DA/NU

În caz afirmativ, se vor menționa datele de identificare a acestor locuri.

e) interdicția pentru pârât de a se deplasa în anumite localități sau zone determinate pe care victima le frecventează ori le vizitează periodic;

În caz afirmativ, se vor identifica aceste localități și zone.

DA/NU

f) interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic, prin corespondență sau în orice alt mod, cu victima;

DA/NU

g) obligarea agresorului de a preda poliției armele deținute;

DA/NU

h) încredințarea copiilor minori sau stabilirea reședinței acestora;

DA/NU

În caz afirmativ, se vor indica numele, prenumele și data nașterii copiilor, persoană către care se propune încredințarea.

i) suportarea de către pârât a chiriei și/sau a întreținerii pentru locuința temporară unde victima, copiii minori sau alți

membri ai familiei locuiesc ori urmează să locuiască din cauza imposibilității de a rămâne în locuința familială.

DA/NU

În caz afirmativ, care este suma considerată necesară și ce reprezintă?

IX. Alte măsuri

1. Victima are o activitate remunerată?

DA/NU

În caz afirmativ, se va indica, cu aproximație, suma pe care o primește.

2. Pârâtul are loc de muncă sau desfășoară o activitate remunerată?

DA/NU

În caz afirmativ, se indică suma lunară aproximativă pe care pârâtul o primește, dacă se cunoaște.

3. Există alte surse de venituri ale familiei?

DA/NU

În caz afirmativ, să se indice suma aproximativă, dacă se cunoaște.

X. Alte precizări considerate ca relevante

Data.....

Semnătura.....

Domnului președinte al Judecătoriei.....

ANEXĂ: CERERE PRIVIND AJUTORUL PUBLIC JUDICIAR

Către Tribunalul / Judecătoria _____

Stimate domnule președinte,

Subsemnatul..., CNP..., domiciliat în ..., Telefon/e-mail..., în calitate de ..., în dosarul nr....al ...,având ca obiect ..., cu termen de judecată la data de... vă solicit să-mi încuviințați

ajutorul public judiciar prevăzut de O.U.G. nr. 51/2008, în sumă de ... lei, pentru:⁷⁸

- ☐ Asistență prin avocat
- ☐ Plata onorariului de expert, traducător sau interpret;
- ☐ Plata onorariului executorului judecătoresc;
- ☐ Scutirea, reducerea, eşalonarea ori amânarea plății taxei judiciare de timbru;
- ☐ Asistență extrajudiciară prin avocat

Ajutorul public judiciar solicitat îmi este necesar deoarece

Precizez că familia mea, în sensul O.U.G. nr. 51/2008 se compune din:....

Media veniturilor nete lunare, pe ultimele două luni anterioare formulării prezentei cereri a fost de ... lei pe lună, fiind compuse din⁷⁹:

⁷⁸ Se va bifa căsuța corespunzătoare.

⁷⁹ Se vor menționa orice venituri periodice cum ar fi salarii, onorarii, rente, indemnizații, chirii, profit din activități comerciale sau activități independente

Cheltuieli lunare ale familiei mele (impozite, contribuții la asigurările sociale, taxe locale, cheltuieli ipotecare, chirii și costuri pentru întreținere, cheltuieli pentru educație, rate, alte cheltuieli – ale solicitantului, soțului, persoanelor aflate în întreținere, etc.) sunt:

În drept invoc dispozițiile Ordonanței de Urgență nr. 51/2008, privind ajutorul public judiciar în materie civilă, comercială și de contencios administrativ și fiscal.

(După caz – dispozițiile art. 68, din Legea nr. 51/1995, pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat.)

În dovedirea cererii, anexez următoarele înscrisuri:⁸⁰

....

Declar pe propria răspundere că, informațiile oferite sunt adevărate și complete și îmi asum obligația de a declara de îndată, autorității competente să soluționeze cererea, orice schimbări survenite în situația mea financiară.

Declar pe propria răspundere că în ultimele 12 luni am mai beneficiat de ajutor public judiciar, sub formă de ..., în cuantum total de

Am luat la cunoștință despre împrejurarea că, în cazul pierderii procesului, cheltuielile de judecată ale părții adverse vor fi puse în sarcina mea, precum și despre posibilitatea de a fi obligat la restituirea sumelor de care voi beneficia cu titlu de

⁸⁰ Se vor atașa: – copii de pe actele de identitate ale tuturor membrilor familiei, copii de pe certificatele de naștere ale copiilor minori sub 14 ani, adeverințele privind veniturile membrilor familiei – pe ultimele două luni, eventual dovada lipsei oricăror venituri, adeverințe privind continuarea studiilor pentru copiii aflați în întreținere care au împlinit 18 ani, înscrisuri privind cheltuielile lunare – chitanțe, facturi, ordine de plată

ajutor public judiciar, în cazul în care se va constata ulterior că am formulat prezenta cerere cu rea-credință, prin ascunderea adevărului cu privire la situația materială reală a familiei mele.

Locul și data întocmirii

...

Semnătura...

Notă:

Includerea unor informații false sau incomplete poate avea consecințe legale, iar cererea pentru asistență judiciară gratuită poate fi respinsă.

Această cerere nu are efect asupra termenului de introducere a unei acțiuni în justiție.

Bibliografie

- Avram, M., "Drept Civil. Familia", Editura Hamangiu 2013
- Bogdan, S., Șerban, D.A., Noul Cod penal. Partea specială Analize, explicații, comentarii. Perspectiva clujeană, Ed. Universul Juridic, București, 2014
- Boroi, G., Stancu, M. – Drept procesual civil, Ed. Hamangiu, București, 2015
- Boroi, G., Spineanu-Matei, O., Constanda A., Dănăilă V., Eftimie M., Gavriș M. D., Negrilă C., Pănescu F., Răducan G., Theohari D.N. – Noul Cod de Procedură civilă – Comentariu pe articole, Ed. Hamangiu, București, 2013
- Crișu, C., Ordonanța președințială, ed. a 2-a, Ed. Argessis, Curtea de Argeș, 1997, p. 40-44
- Decizia Civilă nr. 119/A/2013 pronunțată de Tribunalului Hunedoara, în ds. nr. 3658/221/2010
- Dima G., Beldianu I. F., Violența domestică: Intervenția Coordonată a echipei interdisciplinare. Manual pentru specialiști, Editura de Vest, Timișoara, 2015
- Legea nr. 217 din 22 mai 2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, republicată în Monitorul Oficial cu numărul 205 din data de 24 martie 2014
- Lupașcu, D., Crăciunescu C. M., "Dreptul Familiei în noul Cod civil", Ed. A II-a, Universul Juridic București, 2012
- Noul Cod Civil
- Noul Cod de Procedură Civilă
- Pașca V., Unele considerații privind reglementarea efectelor plângerii prealabile și a împăcării părților în Noul Cod Penal, articol publicat la adresa http://drept.uvt.ro/documents/Anale2_2009-unele_consideratii_privind_reglementarea_efectelor_pangerii_prealabile_si_a_impacarii_partilor_in_noul_cod_penal.pdf

- Sentința civilă nr. 11796 pronunțată în ds nr. 21293/211/2015, nepublicată, Judecătoria Cluj-Napoca
- Sentința civilă nr. 72/C.C./2014 pronunțată în ds nr. 3146/211/2014, Judecătoria Dej, nepublicată
- Sentința civilă nr. 613/2014 pronunțată în ds nr. 924/219/2014, Judecătoria Dej, nepublicată
- Sentința Civilă nr. 2000/2016 pronunțată de Judecătoria Cluj-Napoca în data de 26.02.2016
- Sentința Civilă nr. 3307 pronunțată în ședința din data de 22.12.2011, Judecătoria Mediaș
- <http://dindragoste.unica.ro/0/sfaturi-juridice/indemnizatia-d-e-intretinere-dupa-divort>
- http://www.avocat-divort.ro/divort/program_vizitare_minor.php
- <http://notariat-tineretului.net/divort/divortul-la-notar>

Colecția “Meriți să zâmbești din nou”

Volumul I Violența domestică. Aspecte generale

Volumul II Aspecte juridice

Volumul III Aspecte psihologice - Ce știm despre violența domestică

Volumul IV Ghidul victimei violenței domestice

Meriți să zâmbești din nou ... Tu, cea sau cel care citești aceste rânduri, sau prietena ta. Sau colega de serviciu. Poate sora sau mama ta. Sau poate vecina.

Oricine merită să reînvețe să zâmbească. Mai mult - să reînvețe să râdă. Să se bucure de viață. Din nou. Sau pentru prima dată dacă nu a făcut-o până acum.

Această carte este pentru oricine are nevoie de ea. Pentru oricine este, a fost sau cunoaște pe cineva supus oricărei forme de violență domestică.

Această carte este un ghid pentru persoanele care doresc să-și schimbe viața în bine, atât a lor cât și a copiilor lor, renunțând la o relație toxică, vătămătoare și distructivă.

Nu este un îndemn. Este un semnal pentru a te uita mai bine în jur. Iar dacă în jur sunt copii, această carte ar trebui citită până la capăt. Pentru a vedea că se poate să aibă o altă viață, nu cea pentru care îi pregătește o persoană aflată în situația de violență domestică. Pentru că o viață trăită astfel este realitatea pe care o învață copiii ca fiind normalul. Și o vor repeta în propria lor viață.

ISBN general: 978-606-690-425-4

ISBN Vol. II: 978-606-690-427-8

Publicație realizată în cadrul Proiectului “Meriți să zâmbești din nou –
- Servicii integrate pentru victime ale violenței domestice
Editor: Asociația Atena Delphi
Data publicării: Aprilie 2016

Proiect finanțat prin granturile SEE 2009 – 2014, în cadrul Fondului ONG în România.

Pentru mai multe informații, vizitați www.eeagrants.org și www.fondong.fdsc.ro.

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a granturilor SEE 2009 – 2014.